ROZHOVORY: **JAN A MARSELL BENDIGOVI, SPISOVATELÉ SOROKIN A ŽADAN**

REFLEX®

INTERVIEW
S MINISTREM NEKULOU

DOTACE
KŘIVÍ TRH

KOLIK
MÁ STÁT RAJČE?

DRAHÉ POTRAVINY
CO S TÍM?

25. KVĚTNA 2023 | 55 KČ | 2,50 € | PŘEDPLATNÉ 42 KČ | SK 2,50 € | WWW.REFLEX.CZ

21

ČEKÁ NÁS SOUDNÝ DEN? NIKOLI

Některé reakce na úsporný balíček vlády Petra Fialy, na vývoj války na Ukrajině, na tvrdé velmocenské soupeření Číny s Amerikou nebo na klimatické změny vypadají, jako kdyby nás brzy čekal po tisíciletí ohlašovaný *Soudný den*. Tedy velký a slavný den Hospodinův, kdy bude každý člověk souzen podle svého jednání a kdy někomu pak bude dopřán věčný život a jinému smrt v ohni. *Soudný den* má být jakýmsi vyvrcholením dějin. Jenže nic takového se nechystá. To jen zcela protichůdné informace dnes lidi po celém světě děsí a bombardují se stejně velkou intenzitou, s jakou celé měsíce dopadají granáty a bomby na ukrajinský Bachmut.

To, co se odehrává například kolem balíků změn, který připravila česká vláda, připomíná všechno jiné, jen ne normální diskusi o řešení vážných problémů. Zkusme si u toho odpovědět na několik otázek. Je nutné zabrzdit rychle rostoucí zadlužování? Ano. Musí se kvůli tomu někde škrtat a ubrat? Ano. Je možné to udělat tak, že to finančně nějak nezasáhne většinu lidí a firem? Ne. Chceme, aby někdo sahal na peníze, které dostáváme za naši práci? Ne. Budeme tedy o tom léta hovořit a vždy půjde pouze o kompromis, který nepovede k očekávanému výsledku? Ano. Čeká nás v Česku nějaký katastrofální stav, který povede k devastaci státu a k revolučním pohybům? Ne. Je to ale začarovaný kruh.

Totéž platí i pro tolik propíranou Ukrajinu. Je jasné, že Rusko je agresor a mělo by odtáhnout z okupovaných území? Ano. Kdyby Ukrajina vojensky vyhrála, nastane v oblasti (která je poměrně blízko od nás) vytoužený klid? Ne. Bude se muset někdy jednat o míru s Putinem (pokud bude dál u moci)? Ano. Chceme jednat s Putinem? Ne. Opět – začarovaný kruh.

Na svět se ovšem může přiřítit, zejména v ekonomice, daleko větší pohroma, než je Ukrajina. Tou je dramatický souboj o vliv nad světem, který svádějí Amerika a Čína. Mohlo by to někdy a někde vyústit až v ozbrojený konflikt supervelmocí? Ano. Lze u toho umravnit hospodářsky, technologicky, vojensky a politicky stále silnější Čínu? Ne. Může choutkám a ambicím říše středu ale Západ jen tak přihlížet? Ne. A jsme zase v začarovaném kruhu.

Člověk také nemusí být vědec a environmentální mudrc, aby věděl, že klimatické změny patří k historii planety Země stejně, jako že bude den a pak následuje noc. Máme tedy spoléhat na to, že vše se jaksi po čase srovná, že si s tím příroda (nebo snad Všemohoucí?) poradí? Ne. Máme si u toho ale zničit prosperitu a bohatství, které jsme zde v posledních dvou staletích vybudovali? Ne. Je lidstvo v současnosti tak vyspělé, aby si s tím postupně poradilo? Ano. Jsou na řešení tohoto problému pohledy a názory nesmiřitelné? Ano. Budeme si u toho naslouchat? Ne. Další začarovaný kruh.

Na člověku je skvělé, že má silné emoce. Na člověku je ale nebezpečné, když emoce ovládnou cesty k řešení a dohodě. Když se prostor pro kompromis uzavře. Opět začarovaný kruh, který vede k nedorozuměním, konfliktům, někdy i k válkám.

Všechny velké nesnáze a změny vždy provázejí vlny masového očekávání, které jsou pak po čase lemovány i těžkým rozčarováním a zklamáním. Ale v čase, kdy už je to nesnesitelné a měl by nastat takzvaný *Soudný den*, se žádný odchod do nebe či do pekla nekoná.

Když už skutečně nebude zbytí, když se všechny strany vyčerpají svým řáděním, nakonec se dohodneme. Na úsporném balíčku, na míru na Ukrajině i na tom, jak přistoupit ke klimatu. Čekat se nám ale na to nechce. Protože pravdu mám teď a tady já. Nebo nemám? I to je začarovaný kruh.

VILIAM BUCHERT
ŠÉFREDAKTOR

PIŠTE, MAILUJTE...!

Tuto rubriku *Reflexu* vytváříte pouze vy, čtenáři. Dopisy zasílejte na reflex@reflex.cz ***Pěkné čtení.***

DOPISY

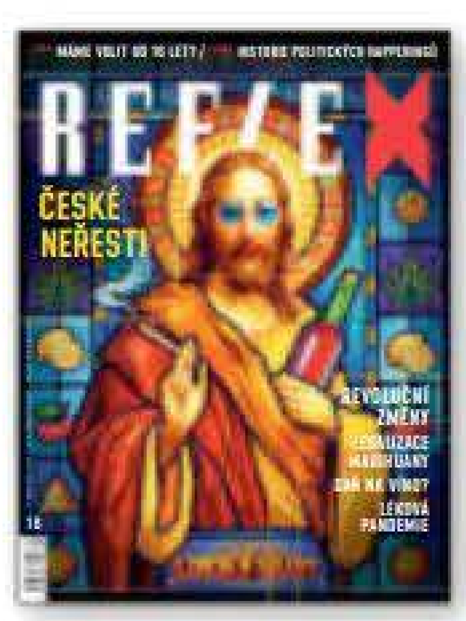

HODNĚ SMUTNÝ PŘÍBĚH

Ad: *Lhostejnost versus lidskost*
(Viliam Buchert, Reflex 19/2023)

Ano, podobně jsem si to říkala jako šéfredaktor, když psal o uhořelých osmi lidech. Bylo mi jich nesmírně líto a snažila jsem se dohledat, co se přesně stalo. Dodnes to nevím. Jen z některých reakcí lidí, kteří je znali – bydleli blízko –, jsem cítila určitou lítost, protože tito lidé nikomu neubližovali a od nikoho nic nechtěli, jen přežít. Je to opravdu hodně smutný příběh.

LEONA ZUTPHENOVÁ

JEŽÍŠ JAKO KAŠPAR?!

Ad: *Titulní strana*
(Jan Ignác Říha, Reflex 16/2023)

Týdeník *Reflex* odebírám několik let. Pro dnešní přehled dění a zahlcení mnoha zavádějícími informacemi je *Reflex* potřebná četba. A proto mi nejde na rozum titulní strana čísla 16. Je na ní zobrazen Ježíš. Místo svatozáře má ruletu, v jedné ruce kouří trávu, v druhé ruce má chlast. V pozadí lístky drogy. Často slyším, že společnost má hledat vlastní kořeny, aby byla ukotvená před dezinformacemi. Jistě jsou myšleny kořeny křesťansko-židovské s tradicí řecké a římské kultury. Ke křesťanství neodmyslitelně patří Ježíš. Jeho učení lásky, tolerance, milosrdenství, odpouštění, desatero... se dá použít i v současné společnosti. Proto mi nesedí, když *Reflex* z něho udělá kašpara. Jak vidno – veřejnosti to nevadí. Pan Viliam Buchert v *Reflexu* č. 14 krásně píše o ztrátě hodnot a kotvě společnosti. Proto mě překvapuje jeho souhlas s otištěním Ježíše na titulní stránce jako kašpara a konzumenta drog a hazardu.

VÁCLAV STÁDNÍK
MLADÁ BOLESLAV

ÚSPORNÝ BALÍČEK

Ad: *Fialova vláda se rozhoupala. Co dál?*
(Bohumil Pečinka, Reflex 20/2023)

Vybrali jsme ve volbách zatáčku, jen si představme, kdyby tu dál vládla populistická rozhazovačná vláda agrobarona Babiše a jeho poslušného týmu za výměnného přikulování Okamury. Fialovu kabinetu se vyčítá, že reforma je slabá. Ale v té vládě sedí pět stran, z nichž k pravici mají blízko nanejvýš dvě. Jsme levicová země, většině lidí tady velké přerozdělování vyhovuje.

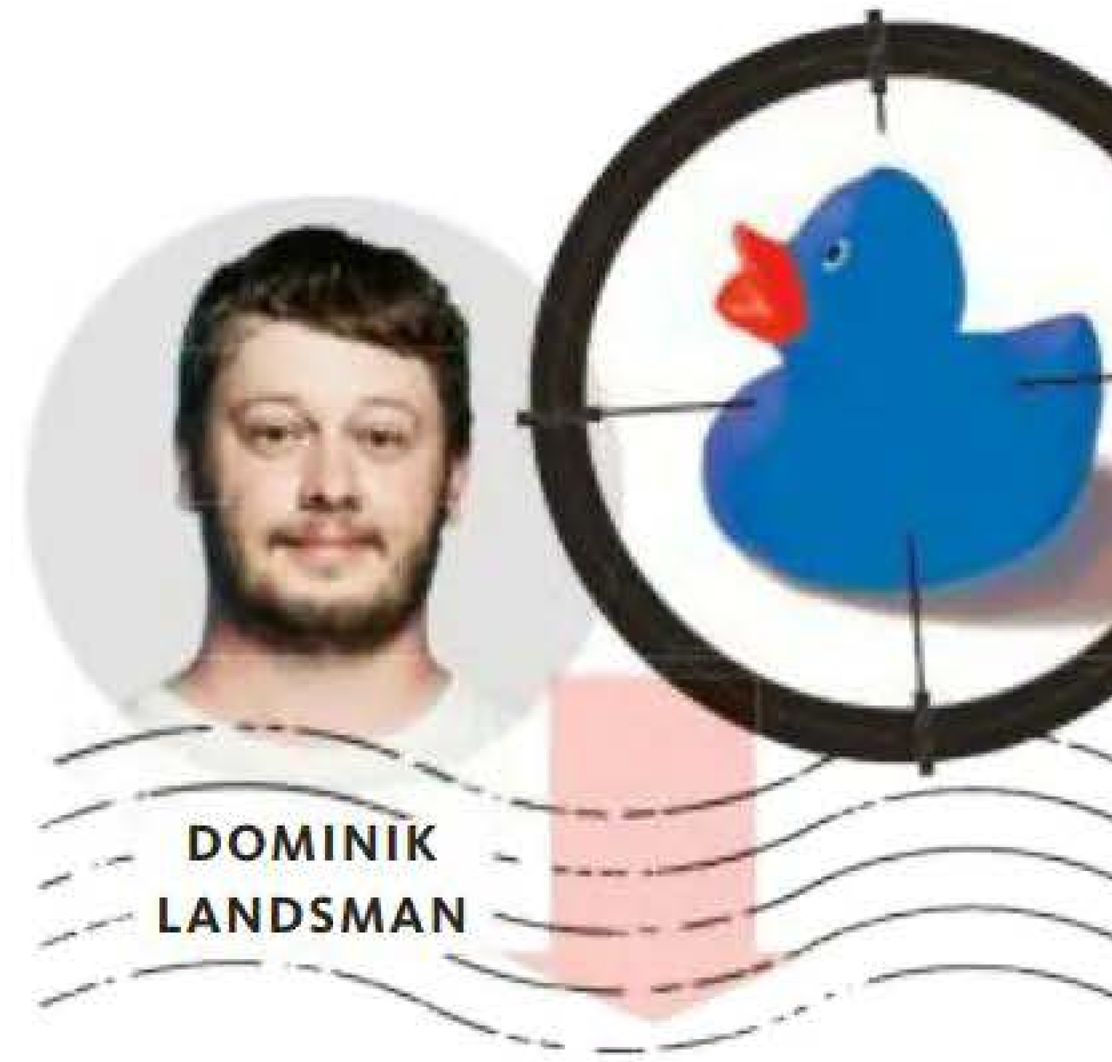
KAREL PECHÁČEK

Úspora u nich znamená „vezmeme vám prachy". Fiala se ohání pravicí, ale jejich politika je čistokrevná levice.

PAVEL VACEK

OMLUVA

V naší příloze *Excellent* o cestování, která byla součástí *Reflexu* č.20/2023, jsme v popisku k fotografii uvedli, že se jedná o hrad Trosky, ale byl to Házmburk. Za chybu se omlouváme.

VLÁDA VYŘEŠILA NEDOSTATEK MÍST NA STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH. ZAČNE ROZDÁVAT KONDOMY A SNIŽOVAT TÍM POČET BUDOUCÍCH STUDENTŮ

KRESBA MAREK DOUŠA

Letošní přijímačky na střední školy odhalily velký problém. Zájemců o střední školy je výrazně víc, než kolik studentů mohou tyto školy pojmout. Situace je neúnosná především v Praze, kde dostat dítě na gymnázium je téměř nadlidský výkon.

Odborníci i odborná či neodborná veřejnost poukazují na skandální poddimenzování kapacit středních škol, kdy současná, ale ani předchozí vlády nebyly schopny zachytit dramatický nárůst dětí v populaci.

„Jsme si vědomi problému a hodláme ho řešit. Vzhledem k našemu úspornému balíčku je však naprosto nereálné plošně na školách zvyšovat kapacity. S tím se pojí neúměrné náklady. V době, kdy celá republika musí začít šetřit, je zvyšování výdajů na školství naprostá utopie," tvrdí premiér Petr Fiala.

„Nedostatek míst na středních školách lze ale řešit i jinak než zvýšením kapacity. My můžeme systematicky snižovat počet budoucích studentů, aby jejich počet odpovídal kapacitám," nastínil předseda vlády Fiala, jak hodlá vláda problém řešit.

„Logicky, čím méně studentů, tím se zvyšuje šance, že se nám je všechny podaří umístit do středních škol. My jsme vypracovali analýzu a došli k jasnému závěru, že se zasadíme o to, aby se rodilo méně dětí. Počínaje dneškem začne vláda celoplošně rozesílat všem osobám od osmnácti do čtyřiceti let kondomy. Cílem je co nejvíc eliminovat případné početí. Ačkoli kondomy nejsou zadarmo, pořád je to levnější než stavět nové školy," dodal Fiala.

Kondomy však nejsou to jediné, čím hodlá vláda vyřešit problém s nedostatkem míst na středních školách.

„Podařilo se nám vyjednat s firmou Starbucks dlouhodobou spolupráci, kdy se v těchto kavárnách bude do kávy přidávat hormonální antikoncepce. Rovněž chystáme pobídky pro rodiče jednoho dítěte. Jestliže se rodič jednoho dítěte rozhodne podstoupit sterilizaci, nejenže mu to pojišťovna celé proplatí, ale navíc dostane od státu jednorázový příspěvek ve výši pět tisíc korun," potvrdil ministr zdravotnictví Válek, který celý program za snížení počtu budoucích studentů zaštiťuje.

„S ministerstvem financí jsme se rovněž dohodli na daňové optimalizaci osob bez dětí. Takzvaný odpočet na nedítě vejde v platnost v lednu příštího roku. Plátce daně, který nemá děti, si může od daňového základu odečíst pět procent z celkových příjmů. Cílem je podpořit občany v rozhodnutí nemít děti," dodal Válek.

„Je to samozřejmě běh na dlouhou trať, jelikož výsledky našeho úsilí se projeví nejdříve za patnáct let. Současná generace studentů základních škol je ztracená, nicméně to se nedá nic dělat. Za to my nemůžeme. To je výsledek předchozích vlád, které svými populistickými kroky zavinily nárůst počtu dětí. Bývalé vlády a jejich bezmyšlenkovité a populistické jednorázové příspěvky důchodcům také udělaly své. Důchodci s penězi totiž mohli své vnuky brát na výlety a zájezdy a rodiče těchto dětí díky tomu, že děti neměli doma, začali více souložit, čímž se samozřejmě zvedla porodnost. Věřím ale, že se nám trend růstu podaří naším balíčkem zlomit. Za patnáct let se ukáže. Tou dobou by už na středních školách mělo být místa dost," usmíval se premiér Fiala, který tím do budoucna zařídil dostatek míst na středních školách.

Divoký kačer jsou fake news o skutečných událostech, které se sice nestaly, ale mohly by, jakkoliv znějí neuvěřitelně.

FOTOMONTÁŽ NA OBÁLCE **JAN IGNÁC ŘÍHA**

FOTO NGUYEN PHUONG THAO

28

FOTO TASR / PROFIMEDIA

36

FOTO ČTK

58

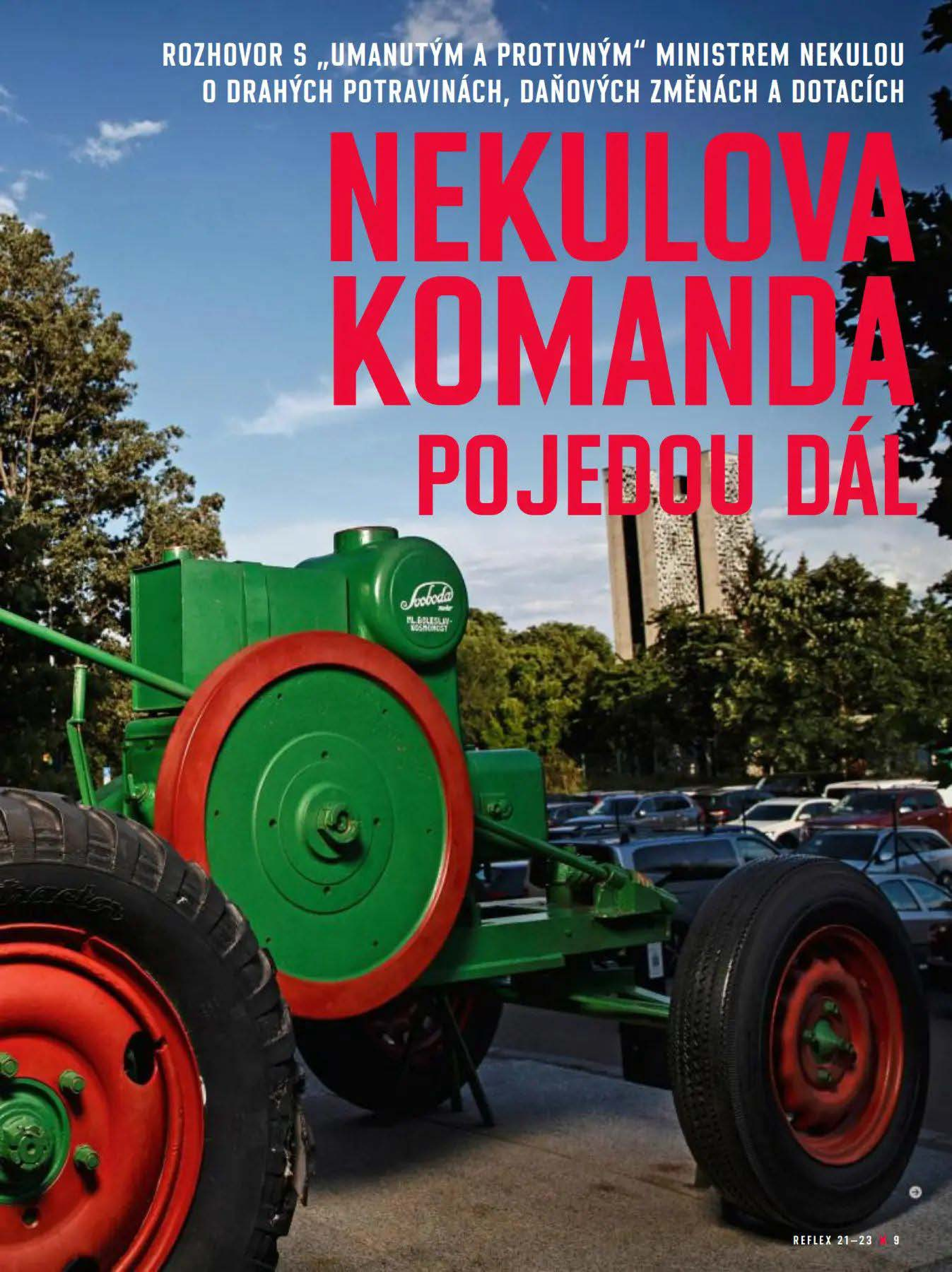

TEXT **ADÉLA KNAPOVÁ, PAVEL PÁRAL**
FOTO **NGUYEN PHUONG THAO**

O ministrovi zemědělství ZDEŇKU NEKULOVI (53) je v posledních měsících hodně slyšet. Jednak kvůli jeho boji proti drahým potravinám – je přesvědčen, že na jejich současném zlevnění mají nemalou zásluhu jím iniciované kontrolní zátahy v řetězcích. Nejnověji ale vyvolalo vášně to, že v rámci takzvaného konsolidačního vládního balíčku prosadil nezdanění tichých vín. Podle něj jde o správné rozhodnutí, zdanění tichých vín by prý zpustošilo Moravu.

ROZHOVOR S „UMANUTÝM A PROTIVNÝM“ MINISTREM NEKULOU O DRAHÝCH POTRAVINÁCH, DAŇOVÝCH ZMĚNÁCH A DOTACÍCH

NEKULOVA KOMANDA POJEDOU DÁL

NÁRODNÍ DOTACE ROZHODNĚ NEMAJÍ SLOUŽIT NĚJAKÉMU PODNIKU NEBO SKUPINĚ PODNIKŮ ČI HOLDINGU KE ZVYŠOVÁNÍ ZISKU.

Nemůžeme začít jinak než konsolidačním balíčkem. Jako ministr zemědělství jste byl docela vidět, a to díky relativně malé položce spotřební daně na víno. Kvůli tomu jste mnohými považován za lobbistu zájmových skupin z Moravy. Stálo vám to za ty čtyři miliardy pro vinaře?

Ten objem je trochu fikce. Bojoval jsem za několik věcí a u dvou mám dobrý pocit, že se je podařilo prosadit. Vedle zachování nulové daně na víno jsem usiloval o snížení DPH na určité druhy potravin. Toto téma jsem otevřel před rokem. Tehdy ceny obilí a olejnin vystřelily nahoru kvůli válce na Ukrajině. Takže vedle energetické krize jsme tu měli skokové zdražení potravin, které se staly jedním z hlavních tahounů inflace v České republice.

Tehdy jste ale spíš než o snížení DPH mluvil o tom, že za vysoké ceny mohou obchodníci.

Já jsem tehdy říkal, že bychom měli snížit DPH u potravin, ale napřed musíme docílit toho, aby se ceny, které vystřelily víc, než bylo odůvodnitelné, snížily. A protože nemáme řízenou ekonomiku, a ani nechci, abychom ji měli, tak jsem mohl pracovat pouze s nepřímými nástroji. Byl jsem vytrvalý, umanutý, někdy až protivný, ale úplně to do sebe zapadlo jako skládačka.

Jak jste byl umanutý?

Tlačil jsem na obchodníky nepřímými nástroji, které mám k dispozici. Jsou to kontrolní instituce, ať už pode mnou, to je Státní zemědělská a potravinářská inspekce, tak pod ministerstvem průmyslu a obchodu, což je Česká obchodní inspekce. Vím, že jeden představitel Svazu obchodu to nazval Nekulovým komandem. Mně tento výrok nevadí. Nešlo o nic jiného, než abychom v rámci dosavadní platné legislativy i v rámci novel, které začaly platit od začátku roku, už nepřivírali oči. Pokud si zákazníci stěžují na kvalitu potravin, že jsou někde plesnivé, shnilé, že se nám dějí nějaké nekalosti kolem kvazislevových akcí a podobně, tak to budeme postihovat. Veřejně jsem deklaroval, že navíc chci, aby obchodníci i začali zlevňovat zboží.

Některými akcemi jste si ale naběhl. Uvědomil jste si, že to občas působilo, jako byste se utrhl ze řetězu?

Bylo to terčem různých hejtů a podobně, ale pro mě byl důležitý výsledek. A ten výsledek zveřejnil Český statistický úřad – pouze chvíli před tím, než pan premiér začal prezentovat ozdravný balíček, zveřejnil, že inflace v České republice začala klesat a že to táhly zejména potraviny.

Považujete to za svůj úspěch?

Samo se to nestalo.

Podle vás jsou ceny potravin záležitostí obchodníků, přitom role farmářů a potravinářů je přinejmenším totožná, ne-li v mnoha případech větší.

To nerozporuji, ale pojďme se vrátit k úplně excelentnímu příkladu, jímž je cukr. Vždyť jsou to tvrdá data Českého statistického úřadu. Zemědělci téměř nezměnili cenu výchozí suroviny, to znamená cukrové řepy. Během podzimu loňského roku dochází k postupnému nárůstu cen u cukrovarů zhruba o nějakých šest korun, ale ve stejný okamžik obchodníci zdražili skokově o čtrnáct korun.

Čím si to vysvětlujete?

Máme podezření na určitou dohodu, ať už otevřený, nebo skrytý kartel. Ten skok, co vidíme v datech Českého statistického úřadu, neudělal totiž jen jeden nebo dva obchodní řetězce. Ale od toho je antimonopolní úřad, aby vše prošetřil. Podobné věci vidíme i u jiných komodit, kdy obchodníci zkoušeli, kam až můžou zajít. Neříkám, že potravináři a zemědělci jsou všichni svatoušci, ale situace na trhu zemědělských komodit se otočila už řadu měsíců zpátky a komodity šly velice prudce dolů. Ať jsou to obilniny, olejniny, mléko... My jsme jenom trvali na tom, aby začaly klesat i ceny potraviny na pultech. A to se nedělo. I teď to bude každý občas zkoušet. Proto dokud nebudeme mít zdravou soutěž, musíme být neustále bdělí.

Takže Nekulova komanda budou fungovat stále?

Ano. Fungují dál. Já jsem přitom nic nového neobjevil. V podstatě jsme zopakovali to, co se v loňském roce podařilo ministerstvu financí u pohonných hmot. Tam také pracovali v podstatě s nepřímými nástroji. To, co předvedli v loňském roce pumpaři a ropné společnosti, bylo hodně nepřiměřené. Využili strachu veřejnosti a vyhnali ceny nahoru. Takže za sebe mám spl-

něno. A tím se dostávám zpátky k ozdravnému balíčku. Jsem rád, že se snížila DPH na potraviny, jež přichází v okamžiku, kdy pokles cen začal. A jsem rád, že to není jen kosmetické snížení. Ta tři procenta už jsou výrazná a mají sociální aspekt, protože se propíšou i na pulty obchodů. Aspoň to obchodníci deklarovali.

Není to trochu idealismus, myslet si, že se najednou budou obchodníci chovat slušně?

Je to trochu idealismus, ale na druhou stranu od toho máme Nekulova komanda.

Za svůj druhý úspěch v rámci ozdravného balíčku považujete zachování nezdaněných tichých vín?

Ano. Zachování nulové spotřební daně u tichých vín. Za tuto věc jsem bojoval už řadu měsíců zpátky. Všichni se upnuli na to, jestli se tam najdou čtyři nebo pět miliard hypotetického výnosu, ale vůbec nikdo se nezabývá tím, jaké by to vyvolalo náklady na straně státu a další negativní důsledky.

Jaký je váš odhad těchto důsledků?

Není to jen moje představa. Konzultovali jsme to se Svazem vinařů a z ní vyplývá, že pokud bychom začali zdaňovat tichá vína, tak přímý výnos od moravských a českých vinařů by byl zhruba ve výši jedné miliardy korun. Na druhou stranu režim daňových skladů a všechno, co s tím souvisí, by bylo pro vinaře obrovsky nákladné. Stát by navíc musel nějak vinaře začít kontrolovat, vynucovat, a to s sebou nese další výrazné náklady na straně státu.

Vinaři vám ale poskytují informace, které hrají pro ně. Navíc tyto náklady nesou všichni ostatní producenti alkoholu i cigaret.

Máme zde přibližně 1250 vinařů na Moravě a v Čechách, devadesát procent z nich jsou malá vinařství. A teď si představte, že z každého sklípku by se stal daňový sklad. Ve finále by zdanění zablokovalo vše, co se tady třicet let usilovně budovalo, celou vinařskou kulturu. Diskuse se upnula pouze na to, že víno je alkohol, a úplně se přehlížely všechny souvislosti. Je tady ještě jedna rovina – všechny vinařské země, které jsou obdobného ražení jako Česká republika jako Slovensko, Rakousko i Německo, mají nulovou spotřební daň. A my bychom si ji tady zavedli… Stojím si za tím, že pokud bychom zavedli spotřební daň u tichých vín, tak tím výrazným způsobem poškodíme vinaře jak na Moravě, tak v Čechách. A škody, jež by to vyvolalo, by nebyly odpovídající výnosu, který si někdo namaloval. Je to pro mě principiální otázka, nebyl v tom žádný lobbing.

MÁME PODEZŘENÍ NA URČITOU DOHODU, AŤ UŽ OTEVŘENÝ, NEBO SKRYTÝ KARTEL.

Posuňme se od vína k dotacím. Co říkáte na pana Teplého z Madety, který se rozčilil, že když nebude mít dotace, přestane dodávat mléko do škol?

Pan Teplý je známý tím, že je povídací typ. Navykládal toho už spoustu a nic nebyla pravda. Neustále naříká.

Zkuste prosím vysvětlit, v čem pan Teplý hodně povídá.

Neustále něčím straší. Loni na jaře, když jsme měnili pravidla dotací, strašil, jak tady budeme dojit jenom pampelišky. A jak nastane konec světa. Pravý opak je realitou a zemědělství, včetně mlékárenství, se daří dobře. Dokázal už naštvat řadu zemědělců. Loni opakovaně naříkal, jak končí a jak to prostě s celým podnikáním jde do háje. Což se samozřejmě ukázalo jako nesmysl. Na rovinu řekněme, že lhal. Takže pokud chce přestat dodávat mléko do škol, tak se nic nestane, protože o program mají zájem jiní mlékaři.

Je to program, ve kterém chcete pokračovat?

Ano, ten program funguje. Byly k němu určité výhrady a my jsme to pro letošní rok zracionalizovali. Mléko putuje pouze do prvního stupně základních škol. Tento program je podporován z Evropské unie. A nejenom mléko do škol, také ovoce a zelenina do škol. Takže pan Teplý si dal vlastní gól. Teď ostatní mlékaři čekají, kdy pan Teplý udělá to, co říká.

Považujete to za jeho taktiku vůči vám? Že čeká, co uděláte?

Nebudu skákat, jak on píská. V rámci konsolidačního balíčku

počítáme s tím, že pro roky 2024, potažmo 2025 bychom měli přinést úsporu v objemu přes deset miliard korun. Ale já jsem prezentoval pouze jeden dotační titul, který je symbolem z minulé éry. Ten dotační titul číslo 13, byť má dlouhatánský název, ve finále sloužil pouze velkým podnikům. My ho začali zužovat už v loňském roce, pokračovali jsme letos a směřujeme k tomu, že bude mít přidělenou částku 0 Kč. Chápu, že pan Teplý vydává silná prohlášení, ale objem prostředků, který v tom dotačním titulu je, je nižší, než kolik vykazuje zisk Madeta. A národní dotace rozhodně nemají sloužit nějakému podniku nebo skupině podniků či holdingu ke zvyšování zisku.

Něco podobného se dělo kolem společné zemědělské politiky a vámi nově nastavených dotací. Loni mnozí velcí zemědělci demonstrovali s tím, že české zemědělství zahyne. Jak to tedy vypadá?

Stal se pravý opak. České zemědělství v loňském roce nezahynulo, naopak vykázalo rekordní plusová čísla. Byli a pořád jsou někteří

ČESKÉ ZEMĚDĚLSTVÍ V LOŇSKÉM ROCE NEZAHYNULO, NAOPAK VYKÁZALO REKORDNÍ PLUSOVÁ ČÍSLA.

hráči, jsou to dokonce i sponzoři některých opozičních hnutí, kteří říkali, že chleba bude za 200 korun, nebude tady žádné obilí, žádná mouka a všichni téměř zemřeme hlady. Rok se s rokem sešel a my se potýkáme s úplným opakem. Máme nadbytek obilí, ceny zemědělských komodit klesají. Já jsem ta čísla predikoval už někdy loni v červenci.

Jak to vidíte letos?

Letos je to složitější. Máme tady negativní trendy. Ceny zemědělských komodit klesají a na druhou stranu zemědělci nakoupili hnojiva v loňském roce za vysoké ceny, nyní už ceny hnojiv klesají. Ale ono se to všechno srovná zhruba za rok. Na druhou stranu máme docela dobré počasí, prší tak akorát, a pokud se počasí nezvrtne, tak by letošní úroda mohla patřit k těm velmi dobrým, možná i rekordním. Takže byť ceny zemědělských komodit klesly, tak naopak v našich zeměpisných šířkách a délkách by mohla být úroda vynikající. K tomu připočtěme, že na jihu Evropy je opakovaně sucho, což znamená, že po našem obilí by mohla být poptávka v jiných částech Evropy. Takže české zemědělství by i v letošním roce mělo být v pěkných číslech.

Tomu se nechce věřit. Vždyť zemědělci v podstatě pořád pláčou, jak jsou ve ztrátě.

Před vstupem do Evropské unie se naše zemědělství opravdu motalo kolem nuly nebo bylo ve ztrátě a nevypadalo to s ním vůbec dobře. Ale poté se situace zlepšovala a musím říct, že poslední tři roky jsou v nadmíru dobrých číslech. Stále máme dílčí problémy, třeba v oblasti pěstování zeleniny, ovoce, dlouholetým problémem je chov prasat. Ale ostatní segmenty českého zemědělství jsou na tom velmi dobře, zejména oblast rostlinné výroby.

Takže se dá očekávat, že pokles cen drahých potravin bude ještě letos pokračovat?

Ceny zemědělských komodit padají. Ceny energií za spotové ceny energií klesají. To znamená, že všichni větší hráči mají výrazně lepší ceny, než měli na podzim. A cena nafty je úplně nízká. Takže je třeba, aby se to začalo promítat i do cen potravin. Navíc samozřejmě čekáme, že se ke konci května a v průběhu června začne nabalovat ještě i sezónnost, a lokální produkce je samozřejmě levnější než to, co se k nám dováží během zimy.

Když je naše zemědělství v tak dobré kondici, je asi čas na razantnější přenastavení celého systému, protože ten současný je nejen z ekologického hlediska neudržitelný. Máte to v plánu?

Ano, ale jde o to, abychom to dělali rozumně. V předcházejících

NEMÁM PROBLÉM POCHVÁLIT TEN OBCHODNÍ ŘETĚZEC, KTERÝ NABÍDNE NIŽŠÍ CENU.

desetiletích bylo v rámci Evropské unie tlačeno na zvyšování produkce. Dnes víme, že musíme naopak začít šetrněji hospodařit v krajině. A to už je vlastně součástí dosavadní nové společné zemědělské politiky. Vím, že to bylo nějakým způsobem kritizováno a bude kolem toho ještě hodně tanečků, ale pokud to nepřepálíme, tak dokážeme postupně systém měnit. Myslím si, že máme dobře nastaveno, abychom přiměli zemědělce hospodařit v krajině šetrně. Já touto jednoduchou větou shrnuji obrovský a obsáhlý materiál – Národní strategický plán pro Českou republiku. Chceme mít zdravější potraviny, čistší vodu, nechceme erozi půdy...

To zní sice hezky, ale dosud byla u nás zemědělská politika výhodná hlavně pro velké hráče a ti na nějakou šetrnost k přírodě či zvířatům kašlou.

Ano, ale my jsme to kormidlo otočili. Tím jsem rozdráždil některé zemědělské činovníky, ale nový systém dotací, zejména eurodotací, je hodně takzvaně zelený. Ale já bych se chtěl dotknout ještě jiné věci. U dotací jsme dělali úsporné změny už během loňského roku. Ukázalo se, že některé slouží spíš ke zvyšování zisků, což není správné. Tak pro letošní rok jsme během schvalování státního rozpočtu v této části škrtali.

Jak moc?

Třeba v národních dotacích, kde se škrtalo průřezově, byla úspora 2,3 miliardy korun. Což, myslím, mnozí pocítili. Ovšem my jenom napravujeme situaci. Nikdo tady nezkrachuje, jenom budeme šetrněji hospodařit.

Jinými slovy ti největší a velcí už nebudou vydělávat tolik?

Řekl bych to spíš jinak. Mohou vydělávat, ale ať vydělávají správně. Ať dělají věci lépe, správněji, ať aplikují nové vědecké poznatky, v praxi používají modernější, šetrnější, účelnější technologie.

To vypadá, že jste – na rozdíl od velkých zemědělců – spokojený stejně jako na poli cen potravin. Ještě se k nim vraťme. Takže si myslíte, že se vám podařilo obchodní řetězce ukáznit?

Největší sílu mají obchodníci, to si musíme říct na rovinu.

Ale mezi nimi jsou kartelové dohody dlouhodobě, to se ví.

Od toho máme legislativu a tu musíme vymáhat. Já jsem byl příjemně překvapen, že k poklesu cen potravin došlo dřív, než jsem čekal. A docela výrazně. Ať jsou to mléčné výrobky, olejniny, cukr... Dokonce i zelenina poklesla, přestože ta naše sezónní ještě není na pultech. Když jsme porovnávali data z února a března, tak došlo k poklesu asi u zhruba poloviny položek, které sleduje Český statistický úřad. Ale ve finále nás pořád inflace u potravin táhla směrem nahoru. Konečně když jsme porovnávali březen a duben, tak za duben už došlo k poklesu a ten byl větší než celkový pokles meziměsíční inflace. A opakuji, pracovali jsme jenom s nepřímými nástroji. Vím, že to vyvolávalo řadu negativních reakcí i třeba u představitelů Svazu obchodu, ale to jsem čekal. Věděl jsem, že to musím vydržet a že výsledek se nakonec dostaví.

Měl jste podporu ostatních ministrů nebo celé vlády? Protože občas jste působil, jako že moc nevíte, co děláte.

Tak může působit mediální obraz, ale zásadní pro mě bylo podpora ze strany premiéra Fialy. Vznikla meziresortní pracovní skupina. Potřebovali jsme sladit činnost resortních organizací a kontrolních institucí. A funguje to. Byly to právě koordinované kontroly, které dělaly dohromady potravinářská a obchodní inspekce.

Takže máte pocit, že jste v misi zlevnit potraviny českým občanům uspěl?

Já neberu ten minulý čas. V tom je potřeba neustále a vytrvale pokračovat. Teď nemůžeme polevit. Musíme zveřejňovat příklady dobré praxe, kdy v rámci zdravé soutěže a zdravé konkurence obchodní řetězce mezi sebou soutěží, kdo u srovnatelného zboží nabídne nižší cenu, ať je to mouka, nebo cukr. Nemám problém pochválit ten obchodní řetězec, který nabídne nižší cenu.

Takže uděláte reklamu klidně všem, když zlevní?

Nemám problém pochválit jakýkoliv konkrétní obchodní řetězec, jenž vybočí z řady a strhne s sebou ty ostatní. Vždycky se musí najít jeden, který má odvahu chtít na sebe strhnout zákazníky a vyvolat cenovou válku. Ve finále je vítězem spotřebitel. ➔

ZA KVALITNÍ POTRAVINY MUSÍ ZÁKAZNÍK PLATIT ADEKVÁTNÍ CENU. NEMŮŽE BÝT ÚPLNĚ NÍZKÁ, ŘÍKÁ LUKÁŠ RÁZL, NEJVĚTŠÍ PĚSTITEL RAJČAT V ČESKU

KOLIK STOJÍ RAJČE

Lukáš Rázl, který šéfuje obřím skleníkům společnosti Naše rajče v Tušimicích, o sobě tvrdí, že je „hrdý český sedlák". A protože celý národ dnes hovoří o drahých potravinách, Reflex jej navštívil, aby zjistil, jak se vlastně takové rajče vypěstuje a co je k tomu potřeba.

TEXT **VILIAM BUCHERT**
FOTO **ZBYNĚK PECÁK**

Pan Rázl označuje rozlehlé skleníky v Tušimicích, kde se v současnosti vypěstuje téměř 10 procent spotřeby všech rajčat v České republice (do toho nepočítáme domácí produkci jednotlivců, která je ale objemem zanedbatelná), za „zemědělství budoucnosti, za projekt 21. století, protože tu probíhají dvě revoluce najednou – průmyslová a digitální". Procesy růstu rajčat tady hlídají počítače, využívají se znalosti z ciziny i domácího výzkumu, použitá voda se recykluje a na zvyšování produkce se nepoužívá chemie. Pro blízkou budoucnost se dokonce plánuje, že se sběrem velmi oblíbené potraviny, která se kdysi dostala do Evropy z mexické džungle, budou pomáhat roboti.

Než se ale projdete po sklenících, kde je svět už skutečně dávno ve 21. století, narazíte při vjezdu do areálu elektrárny Tušimice (patří společnosti ČEZ a v jejím areálu se skleníky nacházejí) na století minulé. Ostraha objektu vším připomíná doby hlubokého socia-

lismu, které se vyznačovaly byrokratickou buzerací. I nedávno skončený televizní seriál *Volha* by zde našel další motivy na natáčení. Píšu o tom proto, že od moderního moderního pěstování rajčat ve sklenících na úrovni světové technologické špičky je to k „socialistické vrátnici“ pouze několik stovek metrů. A rozdílný pohled na svět a jeho fungování se projevuje i při hodnocení toho, kolik by česká veřejnost chtěla platit za kvalitní potraviny. Chtěla by platit málo. Jenže to někdy nejde.

Lukáš Rázl ze společnosti Naše rajče je největší pěstitel rajčat v Česku

ZA CO PLATÍME?

Vysoké ceny zaskočily v poslední době kdekoho a někomu se zdají až neúnosné. Lze ale celoročně pěstovat při současných cenách energií (ve společnosti Naše Rajče v Tušimicích tvoří kolem 50 procent nákladů) levné potraviny, jak si to někdo představuje? Pokud se dodrží v civilizovaných zemích všechny pracovní a technologické postupy tak, aby zákazník dostal na stůl skutečně kvalitní, zdravé a chutné zboží, je odpověď ne. Za kvalitu se musí něco připlatit. Lépe řečeno: ideálně by v nabídce obchodů i trhovců mělo být zboží na výběr za různé ceny. Lukáš Rázl k tomu říká: „Vysoce kvalitní čerstvé rajče vypěstované zcela bez chemie, které mohou obchodníci dodat do svých prodejen po celé republice do 24 hodin od doby, co ho tady sklidíme, které navíc musí být vždy v dobré kvalitě, neotlučené a se stejnou chutí, nemůže být extra levné. Tedy tak levné, jak si někdo představuje. Lidi by si ale měli mít možnost vybrat, protože každý je na tom jinak, každý může za potraviny utratit rozdílnou částku. Někdo chce jíst dobře, někdo kouká jen na peníze. Je to zcela individuální. Představa o tom, že vše bude levné, je ovšem zcela iluzorní. Kdo chce totiž něco levného, musí si uvědomit, že to nemusí být kvalitní zboží.“

Samozřejmě i v případě rajčat se ceny liší podle toho, jak a kde byla rostlina vypěstována, ošetřována, sklizena a nakonec dopravena do obchodu. Do toho pak zasáhnou daně a marže obchodníků. Kolem 75 procent všech rajčat na českém trhu je přitom z dovozu. Z toho velká část například ze severoafrického Maroka. Tam rajčata natrhají ještě zelená a pak dozrávají cestou, která ale celkově může trvat 10 dní či dva týdny. Bohužel existuje i jeden trik, který se běžně používá – takzvaná inteligentní chemie, jejíž účinky po čase vyprchají, a do Evropy se tak dostanou rajčata, o nichž se pak tvrdí, že nebyla chemicky ošetřena. Ne vždy je to ale pravda. Zákazník pozná rozdíl v chuti či vůni a jiné mohou být na rozdíl od čerstvého zboží i nutriční hodnoty. Pokud bychom chtěli být aktivističtí, můžeme pracovat i s tím, že v severní Africe jsou horší pracovní podmínky, jiná hygiena a doprava zboží z takové dálky zatěžuje životní prostředí.

Takže kdo chce vyšší kvalitu, nemůže počítat s trvale nízkou cenou. Bez ohledu na to, jaké marže si obchodníci přirazí.

CO SE PĚSTUJE

Největší rajčatové skleníky v republice v Tušimicích mají rozlohu 11 hektarů a za rok tady kolem 120 zaměstnanců vypěstuje 6,5 tisíce tun rajčat. Celkem tu pěstují 170 000 rostlin, jež opylují čmeláci, kteří bydlí s rajčaty. Jen pro představu – jeden ze skleníků má míry

Ve sklenících v Tušimicích je 170 000 rostlin a za rok se zde vypěstuje 6,5 tisíce tun rajčat

Ve sklenících jsou samozřejmě i čmeláci, kteří opylují a opylují

Označení, jaký hmyz Naše rajče nasadilo ve sklenících na likvidaci škůdců

120 x 120 metrů, je tedy daleko větší než fotbalové hřiště.

„Všechno, co je kolem vás, je digitálně řízené – řídíme složení atmosféry, světlo, závlahu, teplo, vlhkost, celý životní cyklus rostlin, jen pánbůh nad námi není pod kontrolou," popisuje vzletně Lukáš Rázl. Jak dodává, Naše rajče dokáže s relativně malým množstvím lidí vypěstovat obrovské množství úrody, a to celoročně. Pokud by se tento proces neodehrával ve skleníku, ale venku, rajčata by sklízeli jen dva měsíce a na stejné množství plodů by bylo potřeba daleko víc lidí, půdy, a především vody.

Pan Rázl navíc přistupuje ke svým rajčatům jako k lidem: „Rostliny jsou živé bytosti, čím víc s nimi děláte, tím větší k nim máte respekt. A pokud chcete, aby vám daly co nejlepší výsledky, vy jim musíte dát co nejlepší podmínky. Rostliny musí být v symbióze s tím, co je v půdě, pokud tomu tak není, špatně rodí." To znamená, že prostředí ve sklenících by se mělo podobat optimálním podmínkám v přírodě, že počítač přesně ví, kolik vody potřebuje každá rostlina, že zaměstnanci vědí, kde a kdy se co urodí, a že teplota je zhruba na 23 stupních. Mimochodem, rajčata také spí, i to je podobné podmínkám v přírodě. Představa, že na ně někdo celý den svítí, aby pořád rostla, je nesmyslná.

V Tušimicích se pěstují tři druhy rajčat, rozlišit se dají podle velikosti. Největší se hodí na oblíbenou rajskou, další třeba na saláty.

PŘESNĚ STANOVIT CENU NELZE, PROTOŽE KAŽDÝ PĚSTITEL MÁ JINÉ PODMÍNKY A OVLIVNÍ TO I JEDNÁNÍ OBCHODNÍKŮ.

Ta nejmenší jsou nejsladší. „Sladké mají rády většinou ženy," vysvětluje Lukáš Rázl.

DVĚ ZÁSADNÍ OTÁZKY

Jedna z klasických otázek zákazníků zní, zda jsou rajčata v našich obchodech skutečně česká, zda je obchodník někde nepřebalil a teď je za česká jen vydává. V tomto případě to zkoumat skutečně nemusíte, *Reflex* se přesvědčil za vás.

A pak je tu, zejména při vysoké inflaci, otázka ceny. Pan Rázl odpovídá, že přesně stanovit cenu nelze, protože každý pěstitel má jiné podmínky a ovlivní to i jednání obchodníků. „Myslím si ale, že ceny se už zvyšovat nebudou, i když záleží zejména na tom, zda se zklidní ceny energií," domnívá se Lukáš Rázl. I když se pořád kvůli cenám objevují informace o poklesu spotřeby a prodeje, on si vůbec nestěžuje – produkce společnosti Naše rajče je vyprodaná na rok dopředu.

Kromě kvality můžeme v rajčeti nalézt i další důvod jeho velké popularity – je plné antioxidantů, proto pomáhá „čistit" naše tělo.

JAK SPRÁVNĚ NA RAJČATA

O skladování rajčat po jejich sklizni existuje mnoho mýtů. Lukáš Rázl, který je největším pěstitelem rajčat v Česku, má tyto rady. Nikdy nedávejte rajčata do lednice. Ztratí chuť a vůni. Mají být, pokud možno, skladována při teplotě kolem 10 stupňů ve tmě. Netrhejte z nich před spotřebou stopky a stonky. Nekupujte otlučené plody, ty vám brzy „odejdou". Pokud vše dodržíte, dobré rajče by mělo vydržet i několik týdnů. Dobrou chuť!

STRHUJÍCÍ THRILLER PETERA MAYE

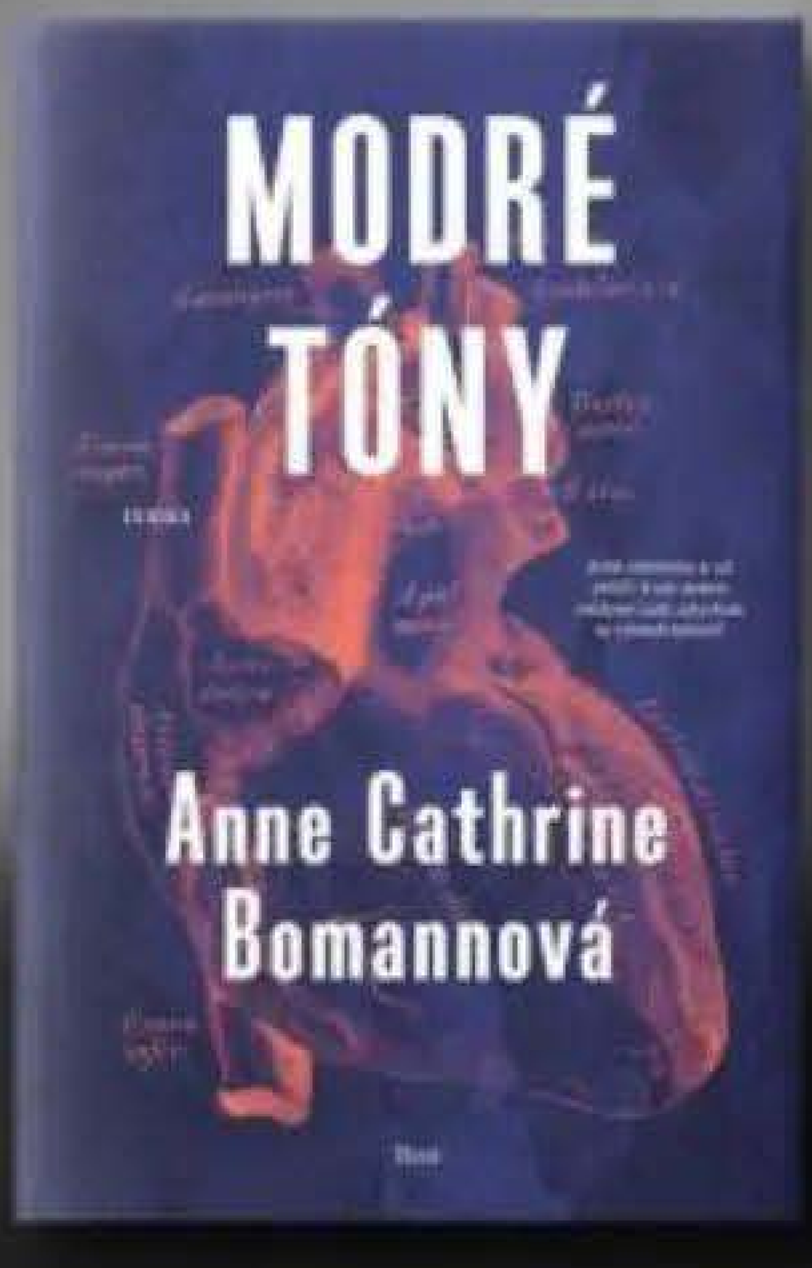
509 str., váz., 499 Kč

Otec a dospívající dcera bojují o přežití ve válkou zmítané Kambodži, která trpí pod diktaturou Rudých Khmerů. Podaří se jim k sobě najít cestu?

Zahradník to neudělal!

HOST

hostbrno.cz

256 str., váz., 369 Kč

Napínavý román z farmaceutického prostředí. Jak daleko můžeme zajít, abychom se vyhnuli bolesti?

384 str., váz., 429 Kč

Pokračování vražedně zábavného krimi románu o právníkovi, který se vydal na dráhu zločinu.

397 str., váz., 449 Kč

Inspektor Adam Fawley a jeho tým bojují s časem. Co když je ve vězení nevinný člověk?

VLÁDNÍ REFORMA PENZÍ JE TAKOVÝM MÍ

JUREČKŮV

Zatímco konsolidační balíček vlády vyvolal poprask, důchodová reforma ministra Mariana Jurečky žádné velké pozdvižení ani protesty nevyvolala. Není divu, protože nejde o žádnou skutečnou reformu, ale drobné změny parametrů systému, jejichž dopady pocítí prakticky jen mladší generace, která od českých penzí pranic nečeká. Je to dobře, nebo špatně? Určitě je to lepší než nic nedělat a nechat čas plynout k velkému průšvihu a obřímu skokovému zdvíhání daní už někdy za deset let. Nicméně dnešní třícátníci si mohou svou skepsi k státnímu zajištění na stáří v klidu ponechat. Na skutečné řešení chybí odvaha.

NA DANĚ STEJNĚ DOJDE

Náš penzijní systém má dva spolu související problémy. Tím prvním a prakticky dnes jediným diskutovaným je jeho chronický deficit, který se projevuje už nyní, ale od třicátých let až do konce padesátých hrozil stoupat k nebeským výšinám. Odhady se pohybovaly kolem pěti procent HDP, což je nějakých 370 miliard korun v dnešních cenách a platech. To je vlastně polovina částky vyplacené důchodcům každý rok. Zatímco nyní si půjčujeme na každý osmý důchod, v padesátých letech by to byl každý druhý. Na dorovnání z vyšších daní by bylo třeba například zhruba ztrojnásobit současnou daň z příjmů. Propočty aktuálních úprav systému pak ukazují, že ten deficit nebude pět procent HDP, ale jen dvě procenta. Tedy něco ke sto padesáti miliardám v současných cenách. Stačí zdvojnásobit daň z příjmu a jsme fifty fifty. Že to není nic moc zázračného? Souhlas. Ale prošlo by něco razantnějšího v našem věčně naříkajícím údolí?

KDO JE TADY ROVNĚJŠÍ

Druhý problém důchodového systému je jeho rovnostářství. Nebo přesněji absolutně nedostatečná zásluhovost. Výši důchodu ovlivňuje výše vašich příspěvků do systému v době zaměstnání jen velmi málo. Můžete platit na odvodech

SOCIÁLNÍ SOLIDARITA V NAŠEM PROVEDENÍ UŽ PŘERŮSTÁ DO LOUPEŽNÉHO PŘEPADENÍ.

FOTO PROFIMEDIA.CZ

RNÝM POKROKEM V MEZÍCH ZÁKONA. POMŮŽE, ALE JEN TROCHU A JEN NĚKDE.

důchodcovský krůček

třikrát tolik než ten, kdo platí absolutní minimum, ale penzi dostanete vyšší třeba jen o třicet procent. Říká se tomu sociální solidarita, ale v našem provedení to už přerůstá do loupežného přepadení, kdy nízké příjmové skupiny berou v penzi prakticky totéž, co vydělávaly v čisté mzdě, zatímco lidé s nadprůměrným platem berou třeba čtvrtinu své původní mzdy.

Argumentem zastánců této brutální nespravedlnosti je to, že si ti lidé mohli naspořit. Ve světě přitom existují dva základní modely penzí. Ty, které stojí tak jako u nás na průběžném systému, kdy to, co se vybere na odvodech, se okamžitě vyplácí penzistům, jsou silně zásluhové a výše penze zásadně závisí na výši příspěvku. To, o čem hovoří naši zastánci údajné solidarity, je vlastní důchodům kombinovaným, kdy průběžný systém z různých daní proplácí nějakou prakticky rovnou základní penzi všem a zásluhovost se odehrává v nějakém povinném spoření do fondů, které u nás nemáme a jehož zárodek zadusila vláda Bohuslava Sobotky a Andreje Babiše před deseti lety.

Zvýšit zásluhovost v našich důchodech je prakticky nemožné. Znamenalo by to snížení penzí lidem s nejnižšími příjmy, které by to mohlo existenčně ohrožovat a odkázat je na jiné, obtížně a draze administrované sociální dávky. Nicméně by bylo dobré alespoň ty malé rozdíly oceňující přínos jednotlivců svým bližním zachovat v co největším rozsahu.

JUREČKOVO ROZDÁVÁNÍ Z CIZÍHO

A to se v Jurečkově takzvané reformě právě nedodržuje ani náhodou a přerozdělování se dál posiluje. Už schválení „výchovného", kdy matky dostávají za každé vychované dítě pětistovku navíc, je projevem nespravedlnosti. Nejen proto, že se opravdu masívně zvedají penze ženám, jež přispěly do systému velmi málo. Toto přidání vůbec neodráží ani to, co bylo deklarováno, tedy ocenění výchovy dalších plátců do systému. Jak je spravedlivé, že matka jednoho neurochirurga dostane k penzi pětistovku a matka čtyř nikdy nepracujících recidivistů dva tisíce?

Nová opatření mají výchovné ponechat a přidat k tomu ještě možnost vypočítávat důchod ze společného základu. To dále posílí rovnostářství, protože od těch, kdo platí hodně, se přesunou peníze do rodiny s jedním vydělávajícím a ženou s vysokým čerpáním náhradních dob na mateřství. Zásluhovost v systému se dále sníží. A ještě to prohloubí nový systém výpočtu penzí, kdy nové důchody se mají zvyšovat pomaleji o 150 až dvě stě korun.

TEN PRŮMĚR JE CHYTÁK

Naopak jestli k něčemu není třeba mít velké výhrady, je to automatický systém posunu věku do důchodu. Není to nic originálního, má to řada vyspělých zemí, které se chtějí vyhnout politickým konfliktům, jaké zažila nedávno Francie. Stanovení pevné průměrné doby pobírání penze na 21,5 roku je v pořádku, i když je nižší než aktuální dožití o dva roky delší. Je to dáno tím, že velké množství penzistů odcházelo do důchodu ještě podle starých pravidel minulého režimu, tedy ženy mezi 54 a 57 a muži v šedesáti. Jak se bude podíl starodůchodců snižovat, klesne i průměrná doba pobírání penze a posun věku podle nyní stanovené hranice zpomalí nyní nezvladatelný růst počtu důchodců v poměru k produktivní generaci na přijatelné hodnoty.

Zde mnoho lidí, včetně vysokých politiků a odborářských funkcionářů, nechápe, že nelze porovnávat průměrnou dobu dožití populace s dobou pobírání důchodu. Mnozí z nich pak šíří po médiích bludy odhalující jejich neznalost.

Ti, co se totiž dožijí důchodového věku, mají před sebou mnohem větší kus života, než odpovídá průměrnému věku dožití, který zahrnuje a odráží i kojeneckou úmrtnost, dvacetileté motorkáře, narkomany a tragická úmrtí mladých při nehodách či na těžké choroby. Věk dožití seniora musí dopředu poměrně složitě spočítat statistický úřad na základě demografických trendů a podle nových pravidel by se ho měl dozvědět každý občan po dosažení padesátin.

VŠICHNI JSME CHUDÁCI

Diskuse o věku dožití ve zdraví jsou sice relevantní, ale vnášejí do problému individuální problémy a souvisí s mnoha dalšími faktory, jež penzijní systém nemůže seriózně posuzovat. Jde o zdravotní péči, výživu, ale i náročnost zaměstnání, kdy i Jurečka chce stanovit profese, které budou mít nárok na dřívější penzi. To ale nešťastně otevírá prostor pro nekonečné diskuse, kdo má těžší a více vyčerpávající zaměstnání, a následující protlačování různých zájmových skupin, které nebude mít konce a nebude kryto zdroji.

I bez toho bude mírně a nedostatečně reformovaný systém penzí spíše důchodcovským dýchavičným krůčkem než rozhodným krokem k rovnováze. A navíc pod permanentním tlakem populistů toužících rozdávat cizí peníze a dělat na tom politiku. A pro mladé, vysoce kvalifikované lidi dál nebude Česko zemí, kde by se vyplatilo pracovat a zestárnout. A to je při dramaticky rostoucí mobilitě pracovní síly to nejhorší.

PAVEL PÁRAL

FEJETON BOHUMILA PEČINKY

Pořád se něco děje

Jaro je tady, přestože má místy nádech léta. Když však člověk ráno shodí sako a vyjde jen tak v košili, hned vycení zuby zima. Takže zůstaňme u konstatování, že prožíváme jaro s mírnými sklony k létu. S prvními paprsky slunce vyšel na veřejnost také Andrej Babiš se svou novou esoterickou poradkyní, které to sluší. Také opálené tváři Andreje Babiše to sluší – a to je dobře. Politici mají vypadat pěkně, a hlavně boty mají mít čisté. Spisovatel Ludvík Vaculík říkal, že podle toho se dá poznat stupeň civilizovanosti člověka, takže to asi tak bude.

Poslanec Babiš si namísto Pražského Jezulátka vzal na výjezdní zasedání stínové vlády politologickou knihu Petra Fialy o konzervatismu a údajně si z ní čte. Také jeho poslanci prý budou konzervativní. Alena Schillerová vlastně už je, když před časem podepsala petici za změnu ústavy. Podle ní má být manželství pouze svazkem muže a ženy. Není proto jasné, proč minulý týden ve sněmovně hlasovala pro projednání zákona o homosexuálních sňatcích. Ale nemusíme taky vědět všechno.

MADETA DO SVĚTA

Rovněž vláda nezahálí. Přijala balík s 58 opatřeními, ale inflace pořád nic. I ten zpropadený sójový suk, který stál ještě před půlrokem čtyři kačky, se teď prodává za dvanáct korun. Co dělat? Prostě ho nekupovat. Víte, co říkal ministr zemědělství Nekula? Správné jsou ceny ve slevách, ne ty oficiální. Bojujme s inflací tím, že prostě budeme nakupovat za předinflační ceny. Schválně napište, jak jste uspěli, já to taky zkusím.

Jaro a úsporný vládní balíček jsou tady a majitel mlékárny Madeta, pan Teplý, se zabývá tím, co zpěvák Petr Váša v jedné písničce výstižně popsal: „Dát si hlavu mezi kolena a brečet a brečet a brečet."

Hlavní akcionář jedné z nejziskovějších potravinářských firem už v předstihu nadává na škrtání v národních dotacích a předvídá apokalypsu. Chce na ni reagovat zrušením bezplatných dodávek mléka do škol, což je ovšem projekt, který dotuje Brusel. Co mu doporučit?

Zkusme variaci na píseň Jiřího Suchého s názvem *Babeta šla do světa*.

Madeta šla do světa, já říkám: „Tak ať!"
Jseš plnoletá, běž do světa a pak se zpátky vrať.

BOJUJME S INFLACÍ TÍM, ŽE PROSTĚ BUDEME NAKUPOVAT ZA PŘEDINFLAČNÍ CENY. SCHVÁLNĚ NAPIŠTE, JAK JSTE USPĚLI, JÁ TO TAKY ZKUSÍM.

Denně až se začne stmívat, budu vzpomínat a zpívat,
jak ta Madeta šla do světa a jak mám tu Madetu rád.
Madeta až se zpátky vrátí, pozná, že chybila,
a bude chtít mně vyplnit, co kdysi slíbila.

AC PENALTA PRAHA

Takže si to zopakujme: je tu jaro se sklony k létu a fotbalová Slavia nezíská podruhé po sobě titul, protože dojela na svůj jánošíkovský syndrom – bohatým sice brala, ale chudým dávala až příliš. Naopak titul po devíti letech získá klub, kterému se v kuloárech přezdívá AC Penalta Praha. Možná jsou ty přísné „pentle" z posledních minut několika utkání opravdu jen věcí náhody. Blbé je, že fotbalový národ si myslí, že ne, takže to vyjde nastejno.

Tuhle sedím v čajovně a slyším neuvěřitelně energickou hudbu. „Kdo to hraje?" ptám se. „To je deska *Let's Them Talk* od britského herce Hugha Laurise," odpoví mi čajovník. Co? Chcete říct, že seriálový herec doktor House umí kromě dešifrování záhadných zánětů v těle ještě hrát na klavír, bicí, kytaru, harmoniku, saxofon a k tomu vášnivě zpívat, psát romány a přitažlivě mluvit o svých depresích? Pak se nikdo nemůže divit, že ho časopis *Life* v roce 2006 vyhlásil nejvšestrannějším mužem všech dob.

Šeříky jsou už skoro pryč, ale já si stále rád večer přitopím. I stínový premiér Karel Havlíček říká, že vládě v Poslanecké sněmovně chce zatopit. Rovněž Tomio Okamura se po menší odmlce hlásí do hry a dodává, že při červnovém projednávání vládního balíčku opatření bude mít sedmihodinový projev. Asi má prostatu jako panic, napadne výrok exprezidenta Miloše Zemana po jednom jeho vyšetření v Ústřední vojenské nemocnici.

To v americkém Kongresu v 19. století to měli lehčí. Své potřeby při mnohahodinovém obstrukčním řečnění řešili lahví s otvorem a diskrétním otočením zády k močícímu řečníkovi. Dnes však sedí v Parlamentu hodně žen a možná by to byl trestný čin. Tak to dopadá, když volební právo dostane každý. (To byl vtip, pro případ podání podnětu k zahájení trestního stíhání ve věci hanobení národa, rasy a přesvědčení.)

Ruští revolucionáři tvrdili, že předpokladem politického převratu je obsadit hlavní komunikační centra státu. Leccos napovídá tomu, že v Praze k něčemu takovému dochází. Soudě aspoň podle množství výluk a oprav na klíčových pražských silnicích. Anebo je to jinak. Třeba jde o neklamný signál, že jaro už přece jenom mává létu, a proto je třeba Prahu rozkopat. Jako každé léto.

A pak že se nic neděje.

CO VY NA TO, PROFESORE?

Podmínka k zajištění naší bezpečnosti: láska ke svobodě

? Je česká společnost připravená se vojensky bránit, podobně jako to vidíme na Ukrajině?

! Rád bych věřil, že ano. Nedávno jsem pročítal staré dopisy, které můj dědeček sedlák posílal v září 1938 své manželce, mé bábince. Psal je někde od Frývaldova/Jeseníku ze severomoravské hranice, kde byl v některé z vybudovaných pevností jako mobilizovaný záložák připraven bránit naši zemi proti hitlerovskému Německu.

Nepsal v nich žádná velká slova o vlasti, povinnosti, svobodě. Řešil obyčejné věci – na kterých polích má bábinka co zasít, o co se má na statku postarat. Ještě před tím, než narukoval, vzal dva pytle máku a prodal je – splatil tak poslední dluhy, které na statku, na který se o pět let dřív přiženil, vázly ještě po jeho rozmařilém tchánovi. Zajistil tak, že v případě, že by se z války nevrátil, nikdo jeho manželku s dcerou nemohl vyhnat.

Byla z těch udřenou rukou napsaných řádků i z jeho předchozího konání cítit zvláštní smířenost s tím, že se dost možná nevrátí, že v případě nutnosti je třeba se agresorovi, který chce ovládnout naši otčinu, postavit a nasadit třeba i vlastní život.

Tento pocit byl, jak víme z historických pramenů, všeobecně rozšířený (to, že jsme se nakonec bez boje vzdali, je jiná věc). Nepřišel ale z ničeho nic. Předcházelo mu období zvyšujícího se hitlerovského tlaku na náš stát. Byla to také doba, kdy jsme ještě žili ze zážitku založení vlastního státu, který nebyl samozřejmý a o který nás chtěl někdo připravit. V takové atmosféře se společnost snadněji připraví na obranu. I Ukrajinci byli před rokem – po osmi letech od anexe Krymu a východních oblastí – odhodlanější bránit svou zemi než v roce 2014.

Současně je na místě nemalá skepse ve vztahu k názorovému rozložení současné české společnosti. Víme, že dnes sílí hlasy zpochybňující smysluplnost statečného odporu Ukrajiny proti agresi putinovského Ruska. Před pár dny nám vyprávěla naše ukrajinská známá, jak ji v Brně na ulici oslovil její známý, starší člověk, a začal jí vyčítat, že Ukrajinci mohou za to, že umírají nevinní lidé. Že kdyby se nebránili, bylo by už dávno po válce a byl by mír. Není třeba mít iluze o tom, že nejde o rozšířený postoj.

Existuje nějaký návod, doporučení pro zvýšení odolnosti státu, jak zapříčinit, aby jej jeho obyvatelé chtěli bránit? Inspiraci můžeme najít třeba i v téměř dva a půl tisíciletí starém rozhovoru, který zachytil otec dějepisu, starořecký historik Hérodotos. Podle jeho vyprávění se setkali sesazený král Sparty Démaratos a vládnoucí perský král Xerxés. Démaratos Xerxovi vysvětloval, že nejlepšími bojovníky jsou svobodní muži – ve smyslu muži svobodného státu. A pokračoval – ve chvíli, kdy padne perský velitel, jeho vojáci se dávají na útěk. Sparťané ale za své velitele nebojují. Bojují totiž z lásky ke své polis, ke svému městu (státu) a z nenávisti k otroctví. Tak objasnil, proč Řekové bojovali (většinou úspěšně) i zdánlivě ztracené boje, i proti obrovské přesile, bez ohledu na poměr v počtu vojáků a lodí.

Chceme-li tedy zabezpečit naši národní bezpečnost, pěstujme a rozvíjejme v občanech lásku nejen k naší vlasti a národu, ale především ke svobodě.

STANISLAV BALÍK
POLITOLOG, DĚKAN FSS MU

REFLEXÁŘ
JANY BENDOVÉ

PELÍŠKY A KAPITALISMUS
Antikapitalistická kavárna v kanadském Torontu, která bojovala proti vykořisťovatelskému (zlo)řádu agitací a nápoji, po roce zavírá. S konceptem „zaplať, co můžeš“ si na sebe nevydělala. Kdepak asi soudruzi z Toronta udělali chybu?

RADA NAD ZLATO
Guvernér ČNB Aleš Michl opět zopakoval, že cesta ke snížení deficitu rozpočtu vede přes snižování výdajů státu. Moudrá rada, což o to. Zdalipak ji dával také premiérovi a předtím i ministru financí Babišovi jako jeho rádce? Jen se ptáme.

NEDĚLEJ FOLDYNU!
Předchozí prezident plul po rybníce v nafukovacím člunu, současný jako vášnivý motorkář vyrazil na svém silném stroji na služebku do Bavorska. Schytává kritiku, že frajeří a jeho ochranka to má takhle těžší i dražší. Ale dokud se nenoří do hlubin, aby vytahoval amfory anebo krotil tygry, dá se foldynovský svéráz hlavy státu vydržet.

SEXY CHLAP V ZÁSTĚŘE
Herečka Tereza Brodská řekla, že není feministický typ a rozhodně nesouhlasí s tím, aby muž doma uklízel, neb jí to připadá dehonestující, trapné a asexuální. Tak to prosím ne a ne! Chlap v zástěře či s okenní stěrkou je ukrutně sexy.

MYNÁŘOVO UCHO
Za jaké prezidentské dary utratil Zemanův, alias Mynářův, Hrad 23 milionů? Reportéři Seznamu zjistili, že třeba milión za slivovici dostal zlínský autoservis, ač na prodej alkoholu neměl koncesi a jedna lahvinka bez kolku vyšla na tři tisícovky. Myslíte si, že se Mynářovo ucho někdy utrhne?

PELÍŠKY A STŘEDULA
A filmové Pelíšky ještě jednou. Dávám vládě dva týdny, pravil významně odborář Josef Středula s pohrůžkou generální stávky. Na národ vyškolený hláškou „dávám bolševikovi rok, maximálně dva“ zaručeně hluboce zapůsobil.

FOTO TASR / PROFIMEDIA

Robert Fico

Fico má na dosah návrat do vlády

Na Slovensku se odehrály dvě dosud nevídané věci. Země má poprvé v samostatné historii úřednickou vládu a premiérem je premiérově etnický Maďar. Prezidentce Zuzaně Čaputové došla trpělivost s politickým chaosem a rozhodla se jmenovat premiérem nestranického kabinetu dosavadního viceguvernéra národní banky Ľudovíta Ódora. Málo známý elitní ekonom, jenž stál u návrhu na zavedení rovné daně nebo u přechodu na euro, má zemi dovést k zářijovým předčasným volbám. Ty způsobil rozpad pravostředové koalice na konci loňského roku.

PRAVICOVÉ KARAMBOLY
I další nelevicová slovenská vláda skončila fiaskem a opět nedokázala dovládnout až do konce funkčního období. Tentokrát za pádem vlád Igora Matoviče a Eduarda Hegera stojí v první řadě osobnosti dvou pravicových lídrů. Nemožnost dlouhodobé spolupráce mezi volebním vítězem Igorem Matovičem a jeho vicepremiérem Richardem Sulíkem rozložila vládu. Jedná se o třetí podobnou havárii slovenské pravice v řadě, nabízí se proto otázka po hlubších důvodech.

Těch je několik. Za prvé platí, že slovenská politika je podobně jako naše rozdělená na dva názorové světy. Ten levicově populistický je mnohem jednotnější a politicky kompaktnější než pravostředová část politického spektra, kterou na Slovensku silně dělí daleko ostřejší rozdělení na hodnotové liberály a konzervativce.

VĚTŠINA SLOVENSKÝCH STRAN VZNIKLA JAKO MARKETINGOVÝ PROJEKT A TAK I FUNGUJE.

STRANY BEZ ČLENŮ
Slovenské politické strany jsou navíc ještě méně zakořeněné ve společnosti než ty české. Většina z nich vznikla jako marketingový projekt a tak i funguje. Téměř všechny mají z tohoto důvodu jen minimum členů. Třeba vítěz posledních parlamentních voleb – Matovičova formace Obyčejní lidé a nezávislé osobnosti (OĽaNO) – měl dlouho jen čtyři řádné členy.

Fakticky jsou tyto strany postaveny na jedné výrazné osobnosti, která je při rozhodování důležitější než volební program nebo ideologie. Orientace na jediného lídra navíc znamená, že se v případě volebního neúspěchu v čele těchto stran nestřídá vedení a strana buď zanikne, nebo jede dál se starým předsedou. Komu se to nelíbí, ten musí odejít a často se pokusí založit svoji vlastní „stranu jednoho muže“, jak to teď udělal Matovičův náhradní premiér Heger, když už nevydržel krýt excesy svého stranického šéfa a založil si formaci Demokraté. Pravice proto teď jde do předčasných voleb s minimálně pěti relevantními kandidátkami, z nichž ale většina balancuje na hraně pěti procent, a není jisté, že vůbec všechny projdou do parlamentu.

PRORUSKÁ POMSTA
Průzkumům jasně vévodí strany protestní dvojice Fico (tvrdý populista) a Pellegrini („hodnější“ populista). Těm může ještě sekundovat strana Republika, kterou vytvořili krajně pravicoví „kotlebovci s lidskou tváří“. Tenhle trojlístek je aktuálně silnější než celá středopravice, přičemž by ho ještě mohl posílit populista-pragmatik Boris Kollár. Neficovský politický svět pravice, středu a Maďarů výrazně zaostává, a to ho ještě tvoří strany, které v mnoha případech vzájemně vylučují povolební spolupráci.

Slovensko je proto zřejmě odsouzeno k návratu Roberta Fica, jeho proruské politiky a pomsty za vyšetřování jeho lidí.

PETR SOKOL

Naftový daňový doping

FOTO ČTK / TANEČEK DAVID

Z výšení spotřební daně na naftu, k němuž mělo dojít od začátku července, se prozatím odkládá. Sněmovnou sice v prvním čtení příslušný vládní návrh prošel, ale opozice zablokovala jeho zrychlené projednávání. Státní pokladna tak přijde o stovky miliónů korun.

Potěšeni však budou řidiči dieselových automobilů. Do jejich nádrží totiž budou i během prvních prázdninových týdnů tankovat naftu, která je zatížena spotřební daní ve výši „pouze“ 8,45 koruny za litr.

Vraťme se na chvíli v čase nazpět. Možná už to mnozí zapomněli, ale loni na jaře ceny paliv u pump atakovaly hranici padesáti korun za litr. Kabinet Petra Fialy proto na prahu léta v reakci na tyto vysoké ceny snížil spotřební daň na pohonné hmoty. U nafty i naturalu srazil sazbu z každého vytočeného litru o 1,50 koruny. U naturalu tato úleva však netrvala dlouho a vláda ji brzy zrušila a od října ji vrátila zpět na sazbu 12,84 koruny za litr. Nafta byla od obdobného kroku ušetřena.

V současnosti tak mezi oběma druhy paliv činí rozdíl ve spotřební dani 4,39 koruny za litr. A když se k tomu připočte daň z přidané hodnoty, vyjde litr naturalu minimálně o pět korun dráž než nafta. Tento rozdíl je patrný i na reálném pumpařském trhu. Podle posledních dat společnosti CCS se v Česku prodával Natural 95 za 36,52 koruny a za litr nafty pak řidiči platí u pump 31,13 koruny.

ŘIDIČ UŠETŘÍ, ERÁR ZCHUDNE

Z těchto cifer je více než zřejmé, že pohled na ceníky u tankovacích stojanů je mnohem příjemnější než loni. O stavu státních financí totéž však říct nelze. Fialova vláda proto hledá peníze všude možně, aby jimi zasypávala obrovskou rozpočtovou propast. Kromě ozdravného balíčku, který chce uvést v život od začátku příštího roku, je jedním z opatření, které může začít platit i mnohem dříve, právě i navrácení sazby spotřební daně u nafty o 1,50 koruny na dříve základních 9,95 koruny. K tomuto kroku by stejně nejpozději s platností od 1. ledna 2024 došlo.

V DOBĚ, KDY STÁT HLEDÁ PENÍZE, JE OPOZIČNÍ ŠPRAJC STŘELOU DO VLASTNÍ NOHY.

Kabinet inkriminovanou daňovou změnu předložil do sněmovny a požádal poslance, aby ji schválili ve zrychleném projednávání už v prvním čtení. To však opozice zablokovala. Normu čeká tak klasické standardní legislativní kolečko a je více než jasné, že do konce června nebude se vším všudy schválena, a od července tudíž nebude platit.

Výsledky budou dva. Motoristé ušetří 1,80 koruny na každém natankovaném litru a budou jezdit levněji. Erár přijde každým měsícem zhruba o 800 miliónů korun. V době, kdy stát hledá peníze všude možně, je tento opoziční šprajc střelou do vlastní nohy. Je to též daňový doping, především pro velké spediční firmy. Drobné motoristy těch pár desítek korun na plné nádrži určitě nevytrhne.

JIŘÍ ŠTEFEK

STONIŠOVINY

RADIKALIZACE MIMINEK

Ve středu se sešlo na centrálním pražském pískovišti vedení OSČM, tedy Odborového svazu českých miminek, aby vypracovalo protestní desetibodovou otevřenou výzvu vládě kvůli zařazení kojenecké vody do vyšší, tedy 21% sazby DPH. Diskuse byla bouřlivá, zástupce jihomoravských miminek Pepíček Jandů dokonce kvůli porovnání zdanění kojenecké vody a tichého vína vzteky spolkl dudlík. Zbylí zástupci odborového svazu se nakonec dohodli na vyhlášení generální stávky miminek, pokud jim vláda nevrátí kojeneckou vodu do nulové sazby DPH. Jak bude probíhat?

Budeme se pokakávat jen ve chvíli, kdy nám rodiče umyjí zadky a nasadí suché plínky.

V kavárnách zvýšíme intenzitu hluku na 150 decibelů.

Do odvolání si nebudeme hrát na veřejných hřištích, aby rodiče nemohli lelkovat a čučet do mobilů.

Když si maminky objednají v zahradních restauracích prosecco, budeme schválně padat z kočárku na hlavu. V případě tatínků a piva platí totéž.

Prokřičíme celé noci, spát budeme s přestávkami na řvaní jenom přes den.

Odmítáme skončit s kojením jen proto, že nám narostou zuby.

V nákupních centrech budeme shazovat z regálů jen nejdražší dovozový alkohol.

Do odvolání odmítáme spolupracovat s rodiči na systému střídavé péče.

Každou návštěvu příbuzenstva, které nás přijde po narození obdivovat, poblinkáme.

Pokud přesto zařadí vláda kojeneckou vodu do 21% sazby DPH, žádáme volební právo od šesti měsíců.

„Pětikoalice si váží českých miminek, ale vydírat se jimi nenechá,“ oznámila předsedkyně TOP 09 Markéta P. Adamová. Při nastupování do služebního BMW ji před sněmovnou členové radikálního křídla OSČM zasypali sprškou zkaženého sunaru.

MAREK STONIŠ

FOTO PROFIMEDIA.CZ

Evropskou regulaci někteří fanoušci kryptoměn vítají

Evropská unie chce bitcoiny, bitcoinům je to jedno

Existují dva druhy uživatelů kryptoměn. Jedni je používají tak, jak byl před patnácti lety bitcoin navržen, druzí se spoléhají na pomoc prostředníků, typicky burz či směnáren. Evropská unie nyní definitivně rozhodla, že prostředníci se zařadí mezi standardní finanční instituce. První skupinu uživatelů to vůbec zajímat nemusí.

Evropskou regulaci někteří fanoušci kryptoměn vítají, protože to v konečném důsledku znamená, že Evropská unie kryptoměny na svém území chce. Žádný zákaz jako svého času v Rusku, Číně či Kambodži tu tedy nehrozí – a je to dobře. Burzy a směnárny ve většině případů už dávno splňovaly vše, co po nich nová regulace chce, nyní si budou muset jen doplnit potřebnou licenci.

VELCÍ HRÁČI

Česká národní banka před nedávnem na konferenci v Senátu přislíbila, že pokud jí s nejvyšší pravděpodobností udělování oprávnění připadne, zrychlí své úsilí natolik, aby všichni, kdo chtějí a splňují všechny podmínky, mohli u nás legálně podnikat. Dotkne se to ale všech, pro něž je licenční řízení prohibitivně drahé a náročné. Typicky to ublíží těm nejmenším poskytovatelům kryptoměnových služeb, velcí hráči už jsou na licence dobře připraveni.

Velké hráče bolí úplně jiné věci, které evropská regulace nijak neřeší, na druhou stranu za ně ani nemůže. Nejbolestivější je, že se k těmto firmám a podnikatelům obrátily zády všechny banky a uzavřely jim účty. Bez nich u nás nejde podnikat a hrozil zánik celého odvětví, které dnes nad vodou drží jen jedno spořitelní družstvo. Celé odvětví také trápí, že jsou významné rozdíly v přístupu státu ke kryptoaktivům a tradičním investičním produktům.

KRYPTOMĚNY A DANĚ

Zatímco u cenných papírů existuje tzv. časový test, po němž je investice osvobozena od daně, abychom motivovali investory zajišťovat se na stáří, u kryptoměn nic takového není. Ne snad, že by vynález internetových anarchistů chtěl nějaké výjimečné postavení u státu, ale vytváří to paradoxní situaci. Nákup pofiderního kryptoměnového derivátu, typicky investice do cenného papíru nějakého velmi netransparentního fondu, který kryptoměny nakupuje, je od daní osvobozen časovým testem. Přestože hrozí obrovské riziko, že fond klienty podvede. Naopak ti, kdo používají bitcoin tak, jak byl navržen, a uloží si ho bezpečně do hardwarové peněženky, jsou za to trestáni daní. Stát tím motivuje veřejnost používat významně rizikovější formu investic do kryptoměn.

Podobně kryptoprůmysl také trápí absence hodnotového testu. To znamená, že i nákup kávy za bitcoiny je daňovou událostí. Často tak lidé kvůli zaplacení pár korun na daních musí trávit dlouhý čas vyplňováním daňového přiznání. Pokud by je nezaplatil, stát by kvůli těmto drobným vynakládal obří sumy na vynucování zákona.

Ti, kteří používají bitcoin tak, jak byl navržen, se na to dívají jen zdáli. Burzy a směnárny jsou pro ně irelevantní, vekslují s bitcoinem decentralizovaně. Netrápí je licence směnáren. Je jim jedno, co chce EU. Bitcoin byl navržen tak, aby to mohlo být jedno. Proč ale škodit těm, kteří ho chtějí používat jinak?

DOMINIK STROUKAL
EKONOM, EXPERT NA KRYPTOMĚNY

LISTY CYRILA HÖSCHLA

Hlupci, blbci a umělá inteligence

KRESBA MAREK DOUŠA

? Dobrý den, pane profesore. V *Reflexu* číslo 17 jste komentoval vývoj umělé inteligence. Úzce to souvisí s naším společenstvím. Kromě lidí inteligentních máme vedle sebe hlupce a blbce. Hlupci většinou nevědí – blbci zase dělají, že vědí. Dovolím si malý konstrukt. Co když bude možné stvořit AI idiota neboli uměle inteligentního blbce? Nemáte obavy z přesily?

JAN HOLOUBEK

! Z takto definovaného nebezpečí obavy nemám, a to ze tří důvodů. Za prvé: dělení lidí na hlupce a blbce je sice zábavné, ale obávám se, že není podloženo žádnými průzkumy a že jednotlivé kategorie nejsou validně definovány, tudíž se s nimi nedá v dalších úvahách pracovat. Jinými slovy jde o typologii, která je kromě potlachu v hospodě nepoužitelná a nelze se k ní vztahovat.

Druhým důvodem – a to důležitějším – je, že páchání dobra či zla není produktem inteligence či chytrosti nebo hlouposti. Můžete mít hloupého dobráka, a naopak zlého génia. Domnívat se, že inteligence je ochranou před pácháním zla, je hluboký omyl. Naopak, zlo podepřené inteligencí je mnohem nebezpečnější. Takto chápáno, zaplať pánbůh za AI idiota, daleko nebezpečnější je AI chytrák. I kdyby tedy lidstvo stvořilo uměle inteligentního blbce, neznamenalo by to ještě, že bude nebezpečný. Bude třeba pouze nevýkonný, a přitom neškodný.

Třetím důvodem je, že i u umělé inteligence se na určitém stupni vývoje nejspíš uplatní to, co britský evoluční biolog John Maynard Smith a americký populační genetik George Robert Price ve svém společném článku, publikovaném v časopise *Nature* (1973), nazvali „evolučně stabilní strategie chování“ (*Reflex* 8/2022). To je strategie, jež se v přirozeném výběru ustálí, protože nemůže být vytěsněna jinou strategií.

Známý je příklad s papoušky (*Reflex* 25/2019), jejichž populace na nějakém ostrově je decimována klíšťovou encefalitidou. Přežijí ti, kteří si klíšťata vyzobávají. Jediné místo, kam si zobákem nedosáhnou, je na vlastní hlavě. Hynout přestanou, přijdou-li na to, že si musí vyklovávat klíšťata na hlavě vzájemně. V takové altruistické populaci se ovšem velice vyplatí být sobcem: ostatní vás opečovávají a vy s nimi neztrácíte čas ani energii. Tím se sobectví začne úspěšně šířit, až dosáhne takového zastoupení, že populaci sobečků počne opět decimovat klíšťová encefalitida. Tu býti altruistou stane se opět natolik výhodným pro přežití, že se péče o druhé opět prosadí jako převládající strategie.

Podobně když na podzim ptáci zobou zrní, co zbylo na poli, je nesmírně výhodné vyslat falešný poplach, že se blíží dravec. Vyplašenci uletí, zatímco lhář si dává do zobáku. Jenže když je takových lhářů mnoho, varovný signál se znehodnotí, nikdo mu už nevěří a populaci začnou decimovat dravci. Tu se opět ukáže výhodným nelhat. Lhářů je tedy v takové populaci právě tolik, aby se jim lhaní ještě vyplácelo. To platí i pro poměr jestřábů a holubic, poctivců a zlodějů, věrných a přelétavých atd. Oscilace poměru mezi nimi se vždy ustálí na určité hodnotě, jež sice nepředstavuje ideální svět, ale svět evolučně stabilní. Nežijeme tedy v nejlepším ze všech možných světů, jak tvrdil Leibniz, ale v nejstabilnějším. A to může mít své výhody.

AI idiot by nemohl být nebezpečnější než člověk, dokud by ho svou inteligencí nepřerostl, a nebyl tedy – podobně jako člověk, nebo dokonce lépe – schopen produkovat systémy inteligentnější, než je on sám. Kdyby se tak však stalo (a to už by ale nebyl idiot), okamžitě by se stal předmětem přirozeného výběru nejen v soutěži s ostatními „hráči“ tohoto světa včetně člověka, ale i mezi svými jednotlivými podtypy a produkty. A lze předpokládat, že i tam by se mezi dobrem a zlem ustálila evolučně stabilní rovnováha. I dějiny lidstva nás poučují, že výrazná přesila je v tomhle vždy jen dočasná. Leda že by došlo k singularitě, tedy k něčemu, co tu ještě nebylo, ale tím se ve sloupku v *Reflexu* nebudeme strašit.

CYRIL HÖSCHL

STOP problémům

Natřete to akné s konopím

Trápí vás neustále se objevující akné? Nasaďte na nevzhledné pupínky a ucpané póry neotřelou a maximálně účinnou zbraň – konopí!

Aknea ošetřující sérum s vysokým obsahem konopného oleje, arnikou, tymiánem a šalvějí rychle zklidňuje akutní projevy akné, mírní začervenání pupínků a omezuje vznik ucpaných, zarudlých a zanícených pórů. Přidejte Aknea sérum do své kabelky a mějte ho po ruce kdykoli se nepříjemný pupínek objeví. Brzy nebude po problému ani památky. K dostání v lékárnách a zdravých výživách.

Vyzkoušejte i další konopné přípravky řady Aknea zaměřené na péči o problematickou pleť.

Ekzém u dětí? Podchyťte ho včas!

Ekzémy se projevují zarudlou, suchou a nepříjemně svědící pokožkou. Škrábáním se ale problém zhoršuje a může dojít k zanesení infekce. Děti pak bývají často neklidné a špatně spí.

Jak dostat tyto nepříjemné projevy pod kontrolu? Maminky doporučují **Robátko EMOLIENS** zvláčňující krém pro každodenní promazávání suché a citlivé pokožky s atopickým ekzémem. Obsahuje kombinaci konopného oleje a jedle sibiřské, dále také echinaceu a šalvěj. Je vhodný pro děti od kojeneckého věku. Maximální šetrnost zajišťuje certifikované přírodní složení bez barviv, parfému a konzervantů! K dostání v lékárnách a zdravých výživách.

První pomoc na rány – NARANYL!

Rychlé a bezpečné ošetření drobných poranění, dokonce bez štípání a pálení, objevíte v této revoluční novince!

Přípravek **Naranyl sprej** podporuje zahojení rány, udržuje ji čistou, omezuje tvorbu jizev a hlavně jeho použití neštípe ani nepálí. Tento zdravotnický prostředek vytváří ochrannou bio-bariéru, čímž pečuje o podrážděnou pokožku, snižuje bolest jemným chlazením a zvláčněním poraněného místa. Přípravek Naranyl je v lékárnách k dostání také ve variantě gelu a je vhodný jak na řezné rány, škrábance, kožní praskliny, tak i na ošetření popálenin 1. stupně.

Ošetření rány bez štípání a pálení!

Stálice v péči o krásné nohy

S otoky nohou, bolestí nebo křečovými žilami se potýká většina žen. Neschovávejte své nohy v kalhotách a dlouhých sukních a oslňte opět své okolí krásnýma nohama. Máme pro vás léty ověřené řešení z lékárny!

Osvědčený gel **Priessnitz Žíly a cévy Medical** obsahuje unikátní složení, díky kterému pronikají účinné složky snáz ke kapilárním cévám a žilám a příznivě tam působí na jejich pružnost, pevnost a průchodnost. Tento zdravotnický prostředek je ideální péčí pro nohy bez křečových žil a otoků. Mazání perfektně bojuje i s pocitem těžkých a oteklých nohou.

Nohy bez křečových žil, otoků a bolesti.

Stop karpálním tunelům!

Silnější složení

Neustálé opakování stereotypních pohybů způsobuje utlačování nervů v úzkém místě přední strany zápěstí. To vede k nepříjemnému mravenčení, pálení, trnutí a bolesti v konečcích prstů a zápěstí ruky. Naštěstí existuje účinné řešení z lékárny!

Vylepšený zdravotnický prostředek **KARPAL AKUT FORTE** ve formě mazání omezuje bolestivost a zlepšuje citlivost prstů. Nově také potlačuje otoky a posiluje nervy ruky.

Novinka

Vyzkoušejte novinku – doplněk stravy KARPA-L AKUT ve formě tobolek.

Zapařená pokožka? Máme řešení!

Zapařená pokožka se projevuje jako zarudnutí nejčastěji v oblasti vnitřní strany stehen a genitálií, pod prsy či v záhybech kůže. Tyto svědivé mokvající opruzeniny dokážou pořádně znepříjemnit život každému dospělému jedinci. Na tento intimní problém existuje osvědčené řešení z lékárny!

Vsaďte na přípravek **IntimComfort**®, který předchází a mírní projevy opruzené nebo zapařené pokožky. Obsahuje speciální roztok určený k boji proti opruzeninám. Přípravek je rovněž doplněný o výtažek z heřmánku, který má skvělé dezinfekční, regenerační a zklidňující účinky. Díky tomu tlumí projevy svědění pokožky a udržuje ji mikrobiálně čistou. Přípravek je k dostání ve dvou variantách: jako vlhčené ubrousky nebo ve spreji.

O JEJICH DĚTSTVÍ SE ČASTO PÍŠE JAKO O SLOŽITÉM; TEĎ **JAN A MARSELL BENDIGOVI** BOURAJÍ ŽEBŘÍČKY ČESKÉHO ŠOUBYZNYSU

BRATŘI V TRIKU

TEXT **JAN ŠKODA**
FOTO **NGUYEN PHUONG THAO**

Jsme v malé vesnici za Prahou, na jejímž okraji stojí dům, kde se potkávám s bratry JANEM (29) A MARSELLEM (24) BENDIGOVÝMI. Nestojí za nimi velké hudební vydavatelství, neprorazili díky seriálu na Nově ani nevzešli z mocné pražské rodiny. Vlastně to všechno bylo úplně naopak. Starší z nich (zpěvák) přesto vyprodává koncertní sály a mladší (herec) vyhrál Českého lva. *Reflex* se bratrů ptal, co stojí za jejich úspěchem.

Měli zrovna po natáčení, byli unavení. „Než jste přišel, tak jsme byli oba seklí na TikToku," říká mi Honza, když mě uvádí do obýváku, kde také vznikají jejich internetové seriály, v nichž se bratři v parukách mimo jiné proměňují ve dvě výřečné, živočišné ženy Ivetu a Marcelu, které se spolu handrkují. Úspěch na sociálních sítích mají obrovský. Tenhle dům je ale přesto podle Honzy hlavně oáza klidu, odkud se pečlivě plánují další kariérní kroky. Tedy když zrovna jeho bratr nevyhraje Českého lva. To se jeho zdi otřásaly.

OSLAVA AŽ DO DRUHÉHO DNE

„Ono to bylo hrozně rychlé. Zacpal jsem si uši, abych neslyšel, kdyby náhodou řekli jiné jméno. Ale byl to Marsell. Jeho děkovnou řeč jsme si pak přetáčeli asi desetkrát, pořád dokola," říká Honza. Na další den prý měli naplánované točení, všechno ale zrušili a jeli do centra Prahy slavit. Když se ptám, jak dlouho to nakonec partička táhla, kluci se na sebe chvíli dívají a pak se opatrně shodnou, že to bylo do jedenácti dopoledne.

Zpěvák Honza byl doteď mnohem větší hvězdou než Marsell, o pět let mladší brácha, který musel v komentářích často číst, že se chce jen přiživit na slavnějším příbuzném. Loni ale přišla role ve filmu *BANGER.*, kde si zahrál sjetého Láďu, jenž srší energií. Ve filmu je pánem slovní i fyzické komedie podobně jako ve zmíněných videích. Na pohovce však působí mnohem zamlklejším, introvertním dojmem. Když se ho ptám na večer, při němž dostal Českého lva za nejlepší mužský herecký výkon ve vedlejší roli, mluví o šoku.

„Nedělal jsem si žádné naděje, nevěřil jsem, že řeknou moje jméno, ale najednou se to fakt stalo," říká Marsell. „V šoku jsem byl i z novinářů, kteří na mě po vyhlášení čekali. Říkali mi, že tam herci bojují o ceny celý život a já jsem ji dostal ve čtyřiadvaceti letech. Co jim na to mám říct?" říká mladý muž. Co by od jiného působilo jako špatně skrývaná sebechvála, zní od Marsella upřímně – zvlášť když si vzpomenete na jeho vítěznou řeč, která místy škrobe-

Bendigovi mají na YouTube stovky tisíc zhlédnutí, sledovanost Honzových (vpravo) hudebních klipů sahá i ke dvaceti miliónům, což jsou na český trh velmi vysoká čísla

ný večer prořízla nefalšovanou radostí.

PIZZU, MEKÁČ ČI ČOKOLÁDU

Rodiče Bendigových se ale prý svými syny chlubí pěkně naplno. „Dokonce nám vyprávějí, že mají i výhody, když někam jdou. Že jsou na ně hodní v obchodech a u doktora," směje se Honza. „Ségru zrovna před týdnem operoval doktor, který viděl film *BANGER*. Na sále se jí ptal: to byl váš bratr?" přidává Marsell, který nebydlí ve vesnici za Prahou jako jeho bratr, nýbrž v pražských Kobylisích. Jeho fanoušci to vědí. „Už se mi stalo, že mi přinesli před dveře pizzu, mekáč či čokoládu. Nebo stovku," směje se. „Vždycky zaťukali, utekli a tam plno jídla." Honza o tom něco ví – když ještě bydlel na Žižkově, příznivci mu klidně vyzváněli ve tři ráno na zvonek, což na venkově už nehrozí.

Ač se to nezdá, Bendigovi jsou opravdu velká jména v romské komunitě, ale nikoliv nutně pouze v ní. Jejich videa na YouTube mají stovky tisíc zhlédnutí, sledovanost Honzových hudebních klipů sahá i ke dvaceti miliónům, což jsou na český trh skutečně velmi vysoká čísla. Díky nekomplikovanému letnímu popu, v němž mu hostují lidé jako Michal David či Monika Bagárová, i seriálech pod hlavičkou YouTube kanálu Romflix, které mají energii latinskoamerických telenovel z 90. let, se staršímu Bendigovi podařilo postupně vydobýt specifickou pozici v českém šoubyznysu. Časopis *Forbes* ho nedávno zařadil do svého výběru *30 pod 30*.

ČEKAL JSEM, CO ŘEKNEŠ

Nyní je vidět, že Honza Marsellovi pomáhá, protože má víc zkušeností. Prý už pozná, když chce ze člověka někdo jen vysát energii, a bratrovi tak především kladl na srdce, že nemusí být kamarád s každým a všem věřit. „Spousta lidí chce mít tisíce přátel a být hrozně cool. Mně stačí v životě tři nejbližší přátelé, zbytek budou známí. On už na to taky přišel, viď?" otočí se na bratra.

Marsell ještě není tak mediálně vycvičený, a tak se místy při rozhovoru střetává pohledem s Honzou, aby si ověřil, že použil správná slova nebo neřekl něco špatně. Když ale zaváhá Honza, je to Marsell, kdo najednou převezme otěže. „Co si tak přemýšlel jak debil?" oboří se Marsell na Honzu, když brácha dlouho otálí s odpovědí na otázku, zda mezi sebou mají nějakou rivalitu. „Já jsem jen čekal, co řekneš!" zachraňuje situaci Honza.

Nakonec se shodnou, že spolu soupeří maximálně v obchodech s oblečením. Prý se zastavují u stejných kousků, takže se musí v kabinkách fotit, aby to už doma ve skříni neměl ten druhý. „Honza byl vždycky ten elegantnější, ale najednou začal fušovat do mého stylu. Jak už je starý, tak se tímhle stylem tak jako omlazuje," tvrdí Marsell a dodává, že jeho image floutka bude ještě výraznější, protože se chce dát víc na hip hop. V názoru na hudbu se tedy s bratrem neshodne. Říká, že je větší realista, zatímco romantický hrdina Honza se pořád usmívá. „V té pozitivitě ale vždycky najdeš cestu!" zkouší to Honza, ale prosí mě, ať to, proboha, nedáváme do titulku. „Na to, že jsem před chvílí vstával, tak mi to myslí!"

V PROSTŘEDÍ ROMÁKŮ V GHETTU

O jejich dětství se často píše jako o složitém – bratři spolu s dalšími třemi sourozenci vyrůstali v královéhradeckém ghettu a několik let i v anglickém Liverpoolu. Nebylo to ale prý tak složité, snad kromě jednoho období, kdy jejich otec přišel o práci. „Ale nežili jsme zas tak hrozně. Kromě těch pár složitějších let jsme se odmalička měli krásně a nic nám nechybělo. V prostředí Romáků v ghettu by nás ale v životě nenapadlo, že budeme dělat to, co děláme. O to víc si toho vážíme, víme, odkud pocházíme," míní Honza.

Když byli s bratrem malí, prý si moc nerozuměli, hlavně kvůli pětiletému rozdílu, který se až postupem let začal psychologicky zmenšovat. Honza byl podle Marsella domácí šašek, jenž pořád něco

„Co si tak přemýšlel jak debil?“ oboří se Marsell (vlevo) na Honzu, když brácha dlouho otálí s odpovědí na otázku, zda mezi sebou mají nějakou rivalitu

vymýšlel a v pondělí byl Shakirou, v úterý Snoop Doggem a ve středu Chrisem Brownem. S Marsellem pak prý na kameru točili krátké scénky, v nichž předstírali, že i s rodinou soutěží v *Hodině pravdy* nebo ve *Výměně manželek*. Nebylo ale vždycky tak dobře.

KDYŽ MÁM VOLNO, JE MI TĚŽKO

Před několika lety Honza poprvé čelil panickým atakám, o nichž se zdráhal komukoliv říct. Došlo to prý až do fáze, kdy myslel na sebevraždu. Když se ptám, co za jeho temnými myšlenkami stojí, překvapí mě, že nejistota. Ta v něm probouzí stres. „Potřebuji zápřah. Když mám volno a nevím, co mám dělat, tak je mi těžko. Radši jdu uklízet, než abych seděl. Nedokážu být v klidu. S panickou atakou bojuji doteď, ty stavy mám pořád, ale už ne tak silné,“ popisuje. O svých pocitech se prý dlouho nikomu nesvěřoval a dusil je v sobě. Marsellovi jen občas něco naznačil.

„To, co řekne Honza mně, to u mě zůstane. To, co řeknu já jemu, vědí všichni!“ odlehčuje to Marsell. Ani on to však vždycky neměl lehké. Ve zmíněné Anglii, kam rodina na čas odcestovala, to prý nenáviděl, protože tam nikoho neměl, a navíc v tamní škole čelil šikaně. To Honza na Velkou Británii nedá dopustit a doteď tam jezdí zpívat. „V tomhle jsme hodně jiní. Kdybych přestal zpívat, což neudělám, tak bych na nic nečekal, sebral bych se a jel do Anglie. Dělal bych tam jakoukoliv práci. Na baru, cokoliv. Nebo bych si našel kapelu a zpíval bych po restauracích,“ popisuje Honza.

SPOUSTA LIDÍ CHCE MÍT TISÍCE PŘÁTEL A BÝT HROZNĚ COOL. MNĚ STAČÍ V ŽIVOTĚ TŘI NEJBLIŽŠÍ PŘÁTELÉ.

MANAŽER JAKO PODPORA

Marsell je ale znovu připravený s jazykem ostřejším než břitva. „To je tvůj sen? Zpívat po restauracích?“ zašeptá nevěřícně. Ano, kluci se mezi sebou neustále špičkují, když ale přijde řeč na byznys, humor jde stranou. Celý podnik totiž drží pevně v rukou manažer a Honzův partner Lukáš Rejmon, který pomáhá i Marsellovi. Vždycky to tak ale nebylo, protože si prý potřeboval najít vlastní tempo práce. „Honza s Lukášem jsou v práci hodně rychlí. Teď složíš písničku, bum, vydáš, bum, jdeš na další. Já chci naopak dělat všechno v klidu, podle toho, jak se na to cítím. Často jsem se stresoval, že jsem něco nesplnil a zklamu je,“ říká Marsell, který poprvé herecky prorazil v seriálu České televize Lynč.

„Jsme taková menší továrna,“ souhlasí Honza. „Ale spíš jsme se Marsellovi snažili říct, že doba je rychlá, do ničeho jsme ho nenutili. Když se něco řekne nebo domluví, tak se to musí stát, my jsme v tomhle hodně striktní,“ dodává. Jeho partner a manažer Lukáš podle něj není přísný, jen chce výsledky. Za Janem Bendigem skutečně nestojí žádné vydavatelství, s Lukášem dělají sami na sebe a od realizace až po distribuci tvoří všechny klipy i si spravují sociální sítě. Když se s Rejmonem později bavím, abych se zeptal na podrobnosti, dozvím se, že funguje jako podpora, kterou ale někdy kluci klidně pošlou „do háje“.

DALŠÍ MILNÍK? O_2 ARENA

„Já jsem takový nakopávač do zadku,“ směje se Rejmon. Honzu, s nímž žije deset let, původně zastupovat nechtěl, protože se bál, že to naruší jejich vztah. První rok ho prý živil, pak se ale zpěvákovi podařilo vymanit z vlivu původ-

Mobilní telefony se staly nedílnou součástí našeho každodenního života. Bez nich už bychom si své rutinní aktivity dokázali jen těžko představit. Ale stejně jako každé jiné zařízení, tak i mobilní telefony mají svou životnost a jednoho dne přestanou fungovat tak, jak jsme byli doposud zvyklí. Co s nimi však dál? Zde se nabízí řešení, a to služba ***Vyměňte starý za nový*** od značky Samsung.

VYMĚŇTE SVÉHO STARÉHO MILÁČKA ZA NOVÉHO A ZÍSKEJTE EXTRA VÝKUPNÝ BONUS

UDĚLEJTE SI RADOST NOVÝM TELEFONEM A ZÁROVEŇ UŠETŘETE!

Dosloužilo vám oblíbené zařízení nebo se jen poohlížíte po novém modelu? Díky službě ***Vyměňte starý za nový*** můžete svůj dosavadní telefon vyměnit za nový, a to za velmi výhodnou cenu.

V rámci služby ***Vyměňte starý za nový*** od vás Samsung odkoupí starý mobilní telefon, chytré hodinky nebo tablet včetně konkurenčních značek. Stačí jen přijít do značkové prodejny Samsung nebo prodejny Mobilpohotovost, přinést starý přístroj určený k odkupu a vzápětí můžete odejít s novým modelem. Finální cena se bude odvíjet na základě výkupní ceny vašeho starého zařízení a speciálního výkupního bonusu až 3 000 Kč. Návštěva prodejny s sebou nese i řadu pozitiv. Vaše zařízení bude 100% ohodnoceno hned na místě, zaměstnanci vám pomohou přenést stará data do nového přístroje a samozřejmostí je i pomoc s nastavením nově zakoupeného telefonu.

Pokud dáváte přednost nakupování online z pohodlí domova, vše vyřídíte na webu www.novysamsung.cz. V jednoduchém internetovém prostředí vyplníte připravený formulář, objednáte si bezplatnou přepravu, která vaše staré zařízení odveze a po kontrole stavu starého zařízení můžete již za pár dní očekávat vyplacení peněz na vašem bankovním účtu.

NESPOKOJTE SE S MÁLEM: CHTĚJTE TOP KVALITU A EXTRA VÝKON

Co takhle pořídit si některou z novinek od Samsungu, kterými jsou Samsung Galaxy S23 Ultra a Galaxy Z Flip4/Z Fold4. Model Galaxy S23 Ultra nabízí výkonný procesor Snapdragon 8 Gen 2, se kterým vás nic nezastaví. Navíc je mnohem výkonnější než jeho předchůdci. Jeho další výhodou je 200Mpx fotoaparát s nightography, s nímž zachytíte naprosto skvělé detaily a vytvoříte tak dokonalé fotky či videa. K modelu patří i a Pero S Pen, které vám umožní precizní pohyb po obrazovce.

V případě, že hledáte něco extra s velkou obrazovkou, ideální volbou pro vás bude Galaxy Z Flip4/Z Fold4. Má ohebný displej, který si můžete zvětšit na pořádně velkou plochu a pak ho zase naopak zmenšit. Vejde se tak do kterékoli malé kabelky nebo kapsy.

Oba telefony jsou vybaveny nejmodernějšími technologiemi a přinášejí vysokou kvalitu obrazu i zvuku, jsou voděodolné a mají rozdělenou obrazovku, která vylepší multitasking. Ať už se rozhodnete pro kterýkoli z nich, rychle si na něj zvyknete a na svého starého miláčka si ani nevzpomenete.

Při použití služby ***Vyměňte starý za nový*** máte možnost upgradovat z S22 nebo jiných prémiových telefonů minulého roku na nejnovější S23, a to jen za pár tisíc korun. Můžete tak získat nejnovější technologii za mnohem nižší cenu.

SLUŽBA *VYMĚŇTE STARÝ ZA NOVÝ* JE VÝHODNÁ PRO VÁS I PRO PLANETU

Pokud toužíte po změně, díky využívání této služby můžete mít každý rok technologickou novinku za zlomek ceny. Tento výměnný obchod je šetrný nejen pro vaši peněženku, ale i pro naši planetu. Samsung totiž se službou vstupuje do trendu cirkulární ekonomiky, čímž se snaží minimalizovat negativní dopad na životní prostředí. V rámci služby staré přístroje recykluje a získává z nich cenné materiály pro výrobu dalších nových zařízení.

Zkuste i vy vyměnit starý za nový a těšte se z nové chytré hračky, která vám bude dělat společnost i na dlouhou dobu.

Za Janem Bendigem (vpravo) skutečně nestojí žádné vydavatelství, s manažerem a přítelem Lukášem spravují sociální sítě, dělají sami na sebe a od realizace až po distribuci tvoří všechny klipy

ních manažerů, kteří ho po soutěži *Česko Slovenská SuperStar* chtěli vidět pouze jako člena širšího boybandu. Úspěch ale měl přijít až se sólovou dráhou. Marsella zase Rejmon znal jen z rodinných setkání, když ho Honza doporučil pro hudební projekt Roma Boys. „Na konkursu byl strašný. Honza říkal, že měl jen trému, že se zlepší, já jsem si ale myslel, že to uhrajeme maximálně na vzhled. Postupně se ale zlepšoval a svým odhodláním se vypracoval na nejlepšího zpěváka skupiny," vzpomíná Rejmon. „Teď mu pomáháme, aby to nebylo takové to vylétnutí nahoru a náhlý pád, ale spíš ustavičná výška."

Rejmon vymýšlí seriály na YouTube, píše scénáře i režíruje Honzovi klipy. Když se člověk z branže podívá na jejich zhlédnutí, je mu jasné, že generují vyšší desítky až stovky tisíc korun měsíčně. „Dřív jsme měli tři tisíce zhlédnutí za hodinu, teď je to za minutu. Lidi z branže nám říkali, že seriály jako *Ďábelské Cikánky* nemáme dělat, teď za námi chodí, abychom jim poradili. Vlastně jsme si udělali svoji televizi a vlastní publikum. V uvozovkách už nepotřebujeme být na televizní obrazovce," prohlašuje Rejmon. Spousta lidí teď podle něj nezná Honzu díky hudbě, ale spíš díky seriálům. Vše je ovšem propojené, protože je v nich slyšet Honzova i Marsellova hudba.

Rejmon, na jehož Instagramu se dočtete, že je rád, že žil v době Petra Kellnera („Mám rád pracovité lidi a on se vypracoval z nuly jako prodejce kopírek"), za sebou má minulost, kterou rád propíral bulvár. Nad otázkou, zda nyní jeho kontroverzní pozadí někdo řeší v rámci byznysu, kroutí hlavou. „My makáme," říká suše muž, pro nějž je v rámci práce s Honzou prý dalším milníkem koncert v pražské O_2 areně.

IVETA A MARCELA JSOU NAŠE TETY

Spousta rozhovorů s Janem i Marsellem Bendigovými se v určitý moment stočí k rasismu, ale nezdá se, že by se o něm kluci chtěli bavit nebo pro ně byl tématem. Honza spojuje ve svých písních češtinu s romštinou, chce prý i neromským posluchačům ukázat, jak je zpěvná. Dříve se mu prý stalo, že přišel do rádia, kde mu takovou píseň skoro zahráli, ale pak se dozvěděli, že slova jsou částečně romsky. „Řekli mi, že kdyby to byla španělština nebo jiný jazyk, tak by mi to zahráli. Od té doby jsem se vykašlal na rádia a jel jsem si svoje," sděluje s tím, že teď už se situace zlepšila. Na jeho koncerty navíc zdaleka nechodí jen romské publikum.

„Dřív jsme to rozdělovali. Když jsem věděl, že jdu zpívat pro čistě bílé publikum, tak jsem měl úplně jiný repertoár, o němž jsem si myslel, že je bude bavit více. Když jsem věděl, že jdu před Romáky, tak jsem měl čistě rytmické, cigánské věci. Teď to vůbec neřeším. Mám jeden repertoár, který zpívám, a tím bavím všechny," říká Honza. Něco ale přece jen podle něj ocení hlavně Romové, totiž zmíněné Ivetu a Marcelu, dvě ženy, za něž se v krátkých skečích na YouTube bratři vydávají. „Iveta a Marcela jsou jak naše tety, které opravdu existují," říká Marsell. „Bílý se nad tím také zasměje, ale pořád nechápe, co to je. Romák to má reálně kolem sebe a nikdy neřekne, že jsme to přehnali," směje se Honza.

LIDI Z BRANŽE NÁM ŘÍKALI, ŽE SERIÁLY JAKO *ĎÁBELSKÉ CIKÁNKY* NEMÁME DĚLAT, TEĎ ZA NÁMI CHODÍ, ABYCHOM JIM PORADILI.

Kdyby tedy chtěli, klidně by nemuseli z domu za Prahou vycházet, stačilo by jen točit další a další content. Objekt má prý dobrou energii. „Předchozí majitelka říkala, že cokoliv si tady člověk přeje, tak se mu to splní. A měla pravdu," říká Honza. To Marsell si prý svoje plány „manifestuje", když mi při odchodu ukazuje pozadí telefonu, na němž má logo Netflixu, filmovou sošku a také vypracované mužské tělo. „No jo, moje tělo to zatím není. Mám břicho, ale začnu na tom pracovat!"

SLEDUJTE PÁR PARAMETRŮ A SPOLEHLIVÍ DODAVATELÉ FOTOVOLTAIK SE VÁM UKÁŽOU SAMI,

říká Martin Palarčík, generální ředitel skupiny SolidSun

Martin Palarčík, generální ředitel skupiny SolidSun

Potřebujete poradit s výběrem solidního dodavatele fotovoltaické elektrárny? O tom, na co si dát při výběru pozor, jsme si popovídali s Martinem Palarčíkem, generálním ředitelem skupiny SolidSun, která na trhu působí více než deset let.

■ Enormní zájem o fotovoltaické elektrárny, který nastal na podzim roku 2021, dal na trhu s fotovoltaikou možnost vyrůst stovkám nových subjektů. V posledních týdnech však stále častěji slýcháme diskuse, že boom ustává a na trhu jsou jen nespolehliví dodavatelé. Co na to říkáte z pozice lídra na trhu?

Situace na trhu s fotovoltaikou se vyvíjí každý den. Některé společnosti přecenily své možnosti a kvůli tomu za sebou nechávají nespokojené klienty. Mrzí nás, že zprávy o problémech některých dodavatelů FVE způsobených jejich nekalými praktikami vrhají špatné světlo na ty férové. Lidé se pak mohou bát pořídit si vlastní elektrárnu právě z obavy, že se jim může stát to samé. Fotovoltaická elektrárna má přitom mnoho výhod. Lidé si díky ní sníží výdaje za elektřinu, stanou se částečně nezávislými na dodavatelích energií, přispějí k ochraně životního prostředí a vlastní elektrárna také zvýší hodnotu jejich nemovitosti. Investice do obnovitelných zdrojů má smysl. V případě fotovoltaiky navíc máte jistotu, že se vám vrátí. Pokud jde o zájem o fotovoltaické elektrárny, čísla se pouze po energetickém boomu vrací na svůj standard z léta roku 2021, kdy si lidé fotovoltaiku pořizovali z principu energetické úspory, a ne ze strachu.

■ Na trhu dnes působí opravdu velké množství firem, které se věnují instalaci fotovoltaik. Jak mezi nimi rozlišit ty férové od těch s nekalými praktikami? Mohou se lidé řídit nějakými radami?

Ministerstvo průmyslu a obchodu před pár dny ve spolupráci s Českou obchodní inspekcí aktualizovalo desatero rad, které mají přispět k ochraně zákazníků a zabránit znevěrohodnění trhu s fotovoltaikou. Obsahují informace, jak si vybrat spolehlivou firmu, jaké podmínky si dojednat při uzavírání smlouvy nebo jak postupovat, když dodavatelská firma podmínky ze smlouvy neplní. V rámci skupiny SolidSun postupujeme v souladu se zmíněným desaterem. Navíc i my dlouhodobě upozorňujeme na kritéria, která je potřeba zohlednit, než dojde k podpisu smlouvy s dodavatelem. Přece jen se jedná o velmi významnou investici do budoucna, kterou není vhodné uspěchat.

■ Můžete některá z nich zmínit?

Dejte na osobní zkušenost a reference stávajících zákazníků. Neetické, klamavé nebo nespolehlivé služby se v moderním světě dají jen těžko utajit. Lidé své zkušenosti rádi sdílí, zejména pak ty negativní, čímž přispívají ke zkvalitnění trhu. V době internetu není problém dohledat si reference na stránkách společnosti nebo na hodnoticích portálech. Určitě také doporučujeme dívat se na historii. U společností, které v oblasti FVE podnikají několik let, totiž můžeme předpokládat určitou kvalitu nabízených služeb a zkušenosti s jejich realizací. Nové firmy nemusí být automaticky nespolehlivé, podrobte je ale pečlivější analýze. Roli hraje také zájem firmy o rozvoj vlastní i celého odvětví, členství v profesních sdruženích, která jsou zárukou férovosti, nebo to, zda vám zhotoví fotovoltaiku na míru a vyřídí veškeré procesy spojené s jejím zprovozněním.

■ Zákazník by se tedy v ideálním případě neměl o nic starat?

Přesně tak. Například my ve skupině SolidSun za klienta vyřídíme veškeré administrativní procesy spojené se zprovozněním fotovoltaiky i náležitosti pro získání státní dotace. A o klienta se navíc staráme i po instalaci FVE. Máme totiž vlastní dohledové centrum, které funguje 24/7 a monitoruje všechny důležité parametry pro správný chod FVE. Díky tomu víme, že se s elektrárnou něco děje ještě dřív, než si toho majitel stačí všimnout. Klientům také zajišťujeme servis jejich FVE a výkup přebytků energie. Když to shrnu – skupina SolidSun neslibuje nereálné termíny ani služby. Jsme solidní a stabilní dodavatel, který je pro své klienty dlouhodobým partnerem.

Více na www.solidsun.cz.

REPORTÁŽ

VE SLOVENSKÉM PEZINKU PADL NEČEKANÝ ROZSUDEK V KAUZE POPRAVY JÁNA KUCIAKA A JEHO SNOUBENKY

VRAŽDA NOVINÁŘE: DALŠÍ ZKLAMÁNÍ

Marian Kočner byl senátem Specializovaného trestního soudu ve slovenském Pezinku už podruhé v kauze vraždy novináře Jána Kuciaka (k té došlo v únoru 2018) osvobozen. Jeho pomocnici Zsuzsovou soud za objednání tohoto skutku poslal na pětadvacet let do vězení. Pozůstalí stejně jako tamní novináři, ale třeba i prezidentka Zuzana Čaputová neskrývají velké zklamání a smutek.

TEXT **ADÉLA KNAPOVÁ, PEZINOK** FOTO **TASR / PROFIMEDIA**

Marian Kočner byl minulý pátek opět osvobozen

Alena Zsuzsová byla shledána vinnou z objednání a zaplacení vraždy Jána a Martiny a z osnování nedokonaných vražd prokurátorů

A tak nadějně pátek devatenáctého května začal… V západoslovenském Pezinku bylo konečně teplo, svítilo slunce. V areálu, kde sídlí jak Specializovaný trestní soud, tak Speciální prokuratura či Justiční akademie, v jejíž budově mělo proběhnout vyhlášení rozsudků, se sjížděli novináři, přenosové televizní vozy i dodávky plné po zuby ozbrojených eskort justiční stráže.

Hřáli jsme se na sluníčku, tak trochu staří známí – i přes kukly na obličejích člověk poznával muže, s nimiž se právě tady poprvé potkal v lednu 2020. To nás tu ale bylo mnohem víc. Mraky novinářů z celého světa a přímých Jánových kolegů, cloumaly s námi emoce, které mnozí z nás při příchodu pozůstalých neuhlídali. A možná i proto k některým z nás Jána a Jozef Kuciakovi a Zlatica Kušnírová přistupovali jako ke starým známým jejich dětí, byť jsme se tehdy viděli poprvé.

Tentokrát tu příbuzní Jána a Martiny ještě nebyli. A tak naše výrazně prořídlé skupinky čekaly spíš znuděně na příjezd Mariana Kočnera, hlavní figury už pět let se táhnoucí kauzy.

Dorazil z věznice Leopoldov, kde si odpykává devatenáctiletý trest za jiný zločin (padělání směnek), ohlašován majáčky a helikoptérou ve vzduchu zhruba dvě hodiny před začátkem líčení. Vystoupil spoutaný a v mundúru, s nikým nemluvil, neodpovídal, všechno a všechny ignoroval. Ale nepůsobil bojácně ani zničeně. Na druhou stranu ty tam byly jeho sebevědomé úsměvy, jež během prvních měsíců procesu rozdával na všechny strany a hlásal svou nevinu – to on je obětí, stal se obětním beránkem. A jeho kamarádka a pomocnice, hlavně podle něj ale laskavá žena a obětavá matka Alena Zsuzsová také. Oba jsou obětí intrik a závisti a oba jsou nevinní. Na tomto jejich postoji se dosud nic nezměnilo, jak se mělo později ukázat i u soudu.

PŘEKVAPIVÝ PASKVIL

Soud začal ve tři odpoledne. Alena Zsuzsová nedorazila, požádala soud o možnost osobně se neúčastnit a vzdala se rovnou i práva na poslední slovo. Protože byla ale loni kauza zavražděného Jána a Martiny sloučena s kauzou přípravy nedokonaných vražd tří slovenských prokurátorů, v nichž opět figuruje jak Kočner, tak Zsuzsová, seděli v soudní síni na lavici obžalovaných ještě Srb Darek Dragić a slovenský podnikatel Dušan Kracina.

Soudkyně Ružena Sabová (vedla i senát, který na podzim 2020 Kočnera a Zsuzsovou osvobodil, za vraždu Jána a Martiny odsoudil jen vykonavatele Miroslava Marčeka, Tomáše Szabóa a přímého zprostředkovatele Zoltána Andruskóa) začala téměř hned číst dlouhý rozsudek. A začala Zsuzsovou, což mnohé z nás zarazilo. Taky rodiče a příbuzní Jána Kuciaka se na sebe překvapeně podívali.

Se zpožděním dorazila Zlatica Kušnírová s rodinou a i ona, když poslouchala, jak se desítky minut soudkyně věnuje hlavně Aleně Zsuzsové, znervózněla. Dočasné zklidnění nastalo ve chvíli, kdy ji soud shledal vinnou z objednávek vraždy obou mladých lidí i z osnování nevykonaných vražd dvou ze tří prokurátorů. Jednohlasně byla senátem odsouzena k pětadvaceti letům odnětí svobody ve věznici s nejvyšším stupněm ostrahy.

A pak přišel na řadu Marian Kočner.

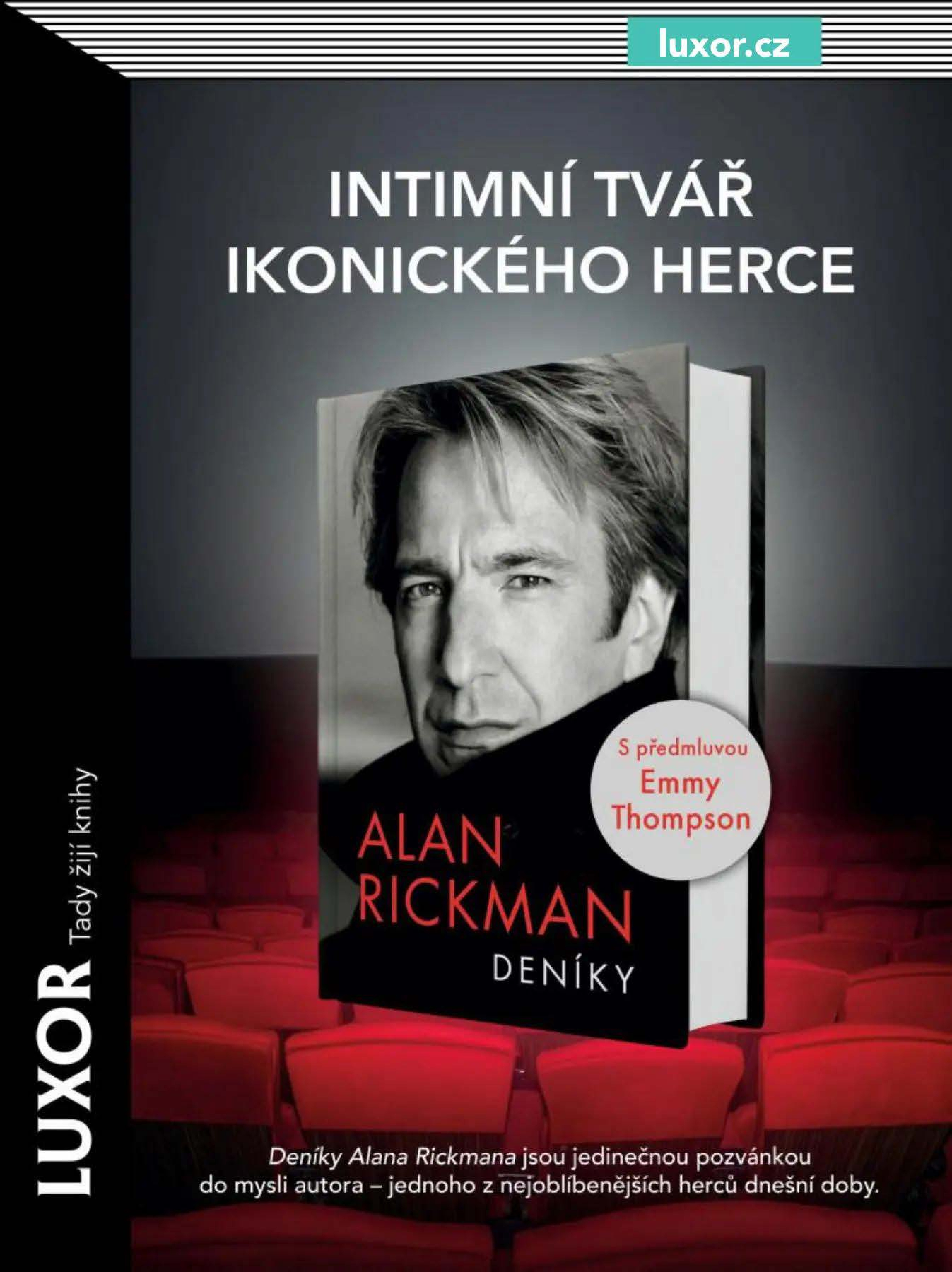
Postupně bylo jasné, že verdikt, na který čekaly nejen rodiny zavražděných, ani dnes nepadne. Dívali jsme se na sebe – slyšeli jsme správně? Takže Zsuzsová sice vraždu novináře objednala a zaplatila za ni penězi (jež podle všeho obdržela od Kočnera, který ji a její dceru v podstatě živil), ale sám Kočner je kvůli nedostatku důkazů nevinný?

Bylo to tak. Poměrem hlasů 2:1 byl Kočner opět osvobozen. Kolegové z on-line redakcí to právě nasdíleli ven.

„NIKDY TO NEVZDÁM, NIKDY."

PŘÁNÍ NENÍ OBJEDNÁVKA

V únoru 2018 byl v rodinném domě ve Veľké Mači zavražděn investiga-

luxor.cz
INTIMNÍ TVÁŘ
IKONICKÉHO HERCE
ALAN
RICKMAN
DENÍKY
S předmluvou
Emmy
Thompson
LUXOR Tady žijí knihy
Deníky Alana Rickmana jsou jedinečnou pozvánkou
do mysli autora – jednoho z nejoblíbenějších herců dnešní doby.

Rodiče Jána Kuciaka (uprostřed) přicházeli k soudu s nadějí, že bude Kočner uznán vinným ze zadání vraždy jejich syna. Odešli zlomení a bez víry ve spravedlnost.

tivní novinář Ján Kuciak (27). Pár okamžiků po něm byla tamtéž zastřelena jeho snoubenka Martina Kušnírová (27). Měli tři měsíce před svatbou. Od začátku pracovali vyšetřovatelé hlavně s verzí, že motivem vraždy byla novinářská práce. O tom byli po objevení mrtvých přesvědčeni jak pozůstalí, tak novinářovi kolegové. Ján Kuciak se zabýval mimo jiné nekalými praktikami některých slovenských podnikatelů, kteří se pohybovali těsně na, ale i za hranicemi zákona, využívali klientelismu a budovali kolem sebe síť známostí založených na protislužbách, podvodech a úplatcích. Někteří z nich měli vazby do nejvyšších pater slovenské politiky.

Mezi těmi, o jejichž aktivitách Kuciak psal, byl i Marian Kočner. Nechvalně známý podnikatel měl otevřené dveře mimo jiné k tehdejšímu premiérovi Robertu Ficovi. Kočnerovo jméno padlo hned v začátku vyšetřování – Kuciak se s ním dostal několikrát do křížku, a dokonce se kvůli tomu i obrátil na policii, nic se však nestalo.

To, že si Kočner prokazatelně přál zničit novináře, který ohrožoval nejen jeho lukrativní nezákonný byznys, ale přímo jeho osobní svobodu, neznamená ale podle soudu vedeného Ruženou Sabovou, že přímo inicioval zadání vraždy. Toto břímě a vina nyní padly částečně na ramena ženy, jež vždy oddaně udělala cokoliv, co Kočnerovi na očích viděla, a zjevně muže, k němuž vzhlíží, jen tak nezradí.

Mnozí už logicky začali spekulovat, co za tuto službu Zsuzsová od Kočnera dostala. Postará se o její dceru a ta nebude do konce života trpět nedostatkem? Teorií možného a pravděpodobného je mnoho. Stejně jako dohadů, kdo a jak a čím na soudní senát tlačil.

NIKDY TO NEVZDÁME

Když soudkyně Sabová dočetla minulý pátek v Pezinku z dlouhého rozsudku k místu, kde se psalo, že se Kočner osvobozuje, tedy že nebyl shledán vinným z objednávky vraždy jejich dětí, rodiče popravených mladých lidí se slzami v očích okamžitě odešli ze soudní síně následováni zbytky šokovaných rodin.

„A proč bychom tam čekali až do konce? Na co? Aby nám vysvětlila, že spravedlnost neexistuje?" setřela si dlaní na parkovišti v areálu Zlatica Kušnírová poslední slzy z obličeje a sedla si do trávy.

„To přece nedává smysl, odsoudí Zsuzsovou a jeho ne? Vždyť ona pracovala pro něj, on ji živil, přiznali to, že od něj dostávala peníze... Byla vděčná za dva tisíce eur a najednou někde vzala statisíce a stala se jakože hlavou toho všeho a objednala vraždy? Proč? Jí Janko nijak nevadil," kroutil hlavou Jozef Kuciak.

„Je to dost paskvil," přisvědčil šéfredaktor slovenského serveru aktuality.sk Peter Bárdy, který spolu s rodinou opustil soudní síň předčasně a teď se snažil to všechno vstřebat a pochopit ve stínu dozrávajících raných třešní.

„Co cítím? Všechno dohromady. Bolest, zklamání, zlost, vztek, beznaděj... Oni chtějí, aby nás z toho ranila mrtvice a měli by od nás klid. Až bude po nás, kdo se postará o spravedlnost? Ale to ne, my se nevzdáme, co?" zapaluje si další cigaretu Zlatica Kušnírová a Jana Kuciaková, jež působí vždy jako její pravý opak – tichá, téměř zlomená –, spolu s dalšími členy rodin přikyvuje.

Jejich právní zástupci okamžitě po vynesení rozsudku podali odvolání. Kauza tedy nekončí.

„Ale jestli se po volbách vrátí Fico, tak ho pustí ven a...," řekne Jánův otec Jozef, pak mávne rukou a odchází, aby byl chvíli sám.

Někteří z příbuzných dál tiše pláčou.

Zlatica jako vždy bolest přetavuje v odhodlání a naštvání: „Nikdy to nevzdám, nikdy. A jestli umřu dřív, budu je všechny chodit strašit tak dlouho, dokud ho neodsoudí."

„TO PŘECE NEDÁVÁ SMYSL, ODSOUDÍ ZSUZSOVOU A JEHO NE? VŽDYŤ ONA PRACOVALA PRO NĚJ."

PÁNOVÉ, vyzrajte na svá trápení!

Trápí vás zvýšený krevní tlak, mravenčení nervů nebo zvětšená prostata? Pak právě pro vás jsou v lékárnách k dostání osvědčení pomocníci, díky kterým vyřešíte všechny neduhy jednou provždy!

PROSTATA?! Potíže s močením řešte maximální silou

Nedovolte, aby vaše sebevědomí podkopávaly nepříjemné pocity kvůli potížím s močením a vyřešte palčivý problém silou osvědčeného a tradičně užívaného extraktu Saw palmetta.

Ulevte si od potíží a zajděte si pro nepostradatelného parťáka **No-Prostal Strong**. Jedná se o **nejsilnější doplněk stravy na trhu na potíže s prostatou*** díky maximálnímu obsahu extraktu Saw palmetta. Navíc obsahuje vitamin E, který chrání buňky před oxidativním stresem. Účinné složení tohoto přípravku slouží k udržení zdravé prostaty, redukuje noční močení a podporuje silný a nepřerušovaný proud moči.

*nejvyšší obsah Saw palmetta - srovnáno s doplňky stravy na lékárenském trhu, září 2022

Zvedá se vám tlak? Sáhněte po konopí!

Nečekejte na neblahé následky vyššího krevního tlaku a doživotní užívání tablet s vedlejšími účinky. Sáhněte po konopném řešení!

Revoluční doplněk stravy **Hypetezin** využívá spojenou sílu konopí, hlohu a vinnou révu pro efektivní modulaci krevního tlaku a zachování dobrého stavu srdce, cév a celého kardiovaskulárního systému. Unikátní složení je navíc doplněno o šafrán, jenž omezuje nervové napětí a podrážděnost, které mohou vyšší tlak způsobovat. Funguje efektivně a bez vedlejších účinků.

AKTIVNÍ KONOPÍ

REVOLUČNÍ, MAXIMÁLNĚ ÚČINNÉ PŘÍPRAVKY CANNAMEDIQ VYUŽÍVAJÍ AKTIVNÍ KONOPNÝ EXTRAKT.

Mravenčí vám nervy?

Pocity mravenčení, štípání či brnění končetin, citlivost prstů nebo přecitlivělost nervových buněk řeší velká část populace. Nenápadné příznaky mohou postupně dorůstat těžko snesitelných rozměrů. Nenechte nervy v ohrožení!

Unikátní doplněk stravy **Neuromedic** kombinuje vysoké dávky kyseliny alfa-lipoové, vinnou révu, fosfolipidy a vitaminy skupiny B, díky čemuž efektivně regeneruje a podporuje funkci i citlivost nervové soustavy a vyživuje nervové buňky. Obsažený silymarin navíc chrání nervy před vlivem toxinů. Neuromedic je díky vysokým dávkám vitaminů B ideální ochrana nervů při jejich nedostatečné výživě, vystavení toxinům či mechanickým vlivům nebo vedlejším účinkům některých tablet.

DOPŘEJTE NERVŮM ÚLEVU OD MRAVENČENÍ, ŠTÍPÁNÍ, BRNĚNÍ A PŘECITLIVĚLOSTI NERVOVÝCH BUNĚK.

FENOMÉN

A TEĎ TĚ P

ŘEPÍŠU!

TEXT **KRYŠTOF PAVELKA**
KRESBY **MAREK DOUŠA**

CENZURA, NEBO JEN „ÚPRAVA" KNIH? MÁ-LI NĚKDO NUTKÁNÍ OCHRÁNIT ČTENÁŘE OD ČÁSTI OBSAHU, JE TO DRZÁ A NAFOUKANÁ PŘEDSTAVA

Nakladatelé ve Velké Británii i jinde po světě upravují klasická díla tak, aby vyhovovala moderním požadavkům. JDE O MAZÁNÍ LITERÁRNÍ HISTORIE? A chystají se podobné aktivity i v Česku?

Kniha *Karlík a továrna na čokoládu*, napsaná Roaldem Dahlem a publikovaná roku 1964, je klasikou anglosaské dětské literatury. Znepokojivý příběh o návštěvě Karlíka Bucketa a dalších dětí v továrně podivného pana Wonky se dočkal řady zpracování, včetně celovečerního filmu. O Dahlove knize je však v poslední době slyšet z jiných důvodů. Významné nakladatelství Puffin oznámilo záměr vydat *Karlíka a továrnu na čokoládu* v upravené verzi, která bude respektovat jemnocit současných čtenářů, dětí zejména. Jedno z dětí, které Wonkovu továrnu navštíví, tak už není „děsně tlusté", ale „enormní", v knize vystupující paní Prevítová není „ošklivá" a další postava není „tlustá jako bečka". Nakladatelství Puffin redakční zásahy do Dahlova textu odůvodnilo snahou o „větší inkluzivitu". Jenže celkově je v novém vydání knihy *Karlík a továrna na čokoládu* asi dvě stě změn, což už je pořádný zásah do literárního díla.

BEZ ŽIDŮ I CIKÁNŮ

Dahlova kniha je v anglosaském prostředí po desetiletí velmi populární, a záměr nakladatelství Puffin tak vyvolal širokou a částečně velmi negativní odezvu. Britský konzervativní premiér Rishi Sunak se nechal slyšet, že „není dobré zahrávat si se slovy", spisovatel Salman Rushdie zase napsal, že „Dahl nebyl žádný anděl, ale tato cenzura je absurdní". Rushdieho zmínka o andělech přitom zjevně připomíná fakt, že o rasistických a antisemitských motivech v díle Roalda Dahla se debatovalo již dávno před aktuální kauzou *Karlík*. Dahl také není jediný z ikonických britských autorů, jejichž díla dostala nedávno korektní kabát. Nakladatelství Harper Collins například hodlá v dalších vydáních detektivek Agathy Christie vyřadit „urážlivé výrazy jako negr, Žid či Cikán".

DRZÁ PŘEDSTAVA

Přepisování – respektive korektní uhlazování populárních textů – je další kolo kulturní války, která už roky zuří ve veřejné krajině kolektivního Západu. Obhájci textových zásahů do starší literatury argumentují, že k tomu docházelo vždy. Velké romány i konzumní brak vycházely v upravených, zhuštěných či „vyčištěných" podobách, ostatně i klíčový text celé západní civilizace, tedy bible, je výsledkem staletí redakčních úprav a přepisů. Odkazy na dávnou i mladší historii však zní poněkud dutě.

Velkou výsadou západní moderny je právě výhradní právo autora na jeho dílo. A také zodpovědnost si dílo a jeho obsah obhájit. Snahy vylepšit a vypulírovat texty, které se nově nehodí, zavánějí arogancí jak vůči čtenářům, tak autorovi. Má-li někdo nutkání ochránit konzumenty díla od části obsahu, znamená to, že dotyčný předpokládá, že je chytřejší a povolanější než oni. Nafoukaná a drzá představa.

NEJSTE TU DOMA

Ve dvou brilantních esejích, které česky vyšly pod názvem *Nechovejte se tu jako doma, příteli*, obhajoval Milan Kundera právo umělce bránit si svou integritu proti vykladačům či interpretům jeho díla. Lidé, kteří se aktuálně pouští do svévolných přepisů knih, se v nich nejen „chovají jako doma". Oni si v nich rozdělali táborák, vypili a snědli všechno v lednici a pak pozvraceli záchod. Je zcela v pořádku debatovat o dobovém či společenském kontextu díla, ať už jde o knihu, film, či třeba divadelní hru. Je právě tak možné dřívější díla používat, remixovat a odkazovat se na ně. Ale přepisovat cizí práci a vydávat ji pod autorovým jménem coby „vylepšenou" je nehoráznost.

DOJDE I NA ŠVEJKA?

Trend korektních přepisů klasické literatury k nám zatím nedorazil.

Je to však patrně jen otázka času. Jak to bude vypadat? Zkusme třeba Haškova *Švejka*. Jsme v situaci, kdy dobrý voják hodnotí smrt arcivévody Ferdinanda za účasti civilního strážníka Bretschneidera.

„Ztráta to je, to se nedá upřít. Hrozná ztráta. Von se Ferdinand nedá nahradit nějakým pitomou. Von měl bejt jenom ještě tlustější.“

„Jak to myslíte?“ ožil Bretschneider. „Jak to myslím?“ odvětil spokojeně Švejk. „Docela jenom takhle. Kdyby byl bejval tlustější, tak by ho jistě už dřív ranila mrtvice, když honil ty báby na Konopišti, když tam v jeho revíru sbíraly roští a houby, a nemusel zemřít takovou hanebnou smrtí.“

A teď si zkusmě progresivistickou „správnou“ verzi.

Na první pohled je zřejmé, že text má řadu problémů. Švejk nevhodně tvrdí, že Ferdinand nemůže být nahrazen „nějakým pitomou“, což je necitlivé vůči inteligenčně znevýhodněné menšině, surovec Švejk dále mrtvého hodnostáře bodyshamuje slovy „měl být ještě tlustší“ a nakonec se dopustí ageismu, když ženy, které na Konopišti sbíraly roští, označí za „báby“. Správná verze Haškova zastaralého textu by tedy měla být: „Pan enormní arcivévoda mohl být ještě víc body pozitivní, a kdyby se realizoval spíš komunitním sběrem bioodpadu na Konopišti za asistence žen, nemusel zemřít nelegálně drženou zbraní.“

ŠPATNÍ BARONI

Nevhodné vzorce najdeme i v novější literatuře. Například tato epizoda z úvodu *Černých baronů* spisovatele Miloslava Švandrlíka: „Tak to vidíš,“ řekl Kefalín, když se poněkud vzpamatoval, lapiduchu Tomáškovi. „Milióny vojáků všech armád světa se ožerou, aniž to vzbudí jakoukoli pozornost, a když to jednou udělám já, je z toho problém. Řekni, jestli nemám smůlu!“ – „Jak se to vezme,“ pokrčil rameny lapiduch, „já ti nechci nic vyčítat, ale tys ten nápoj zřejmě nedocenil! To malagello – to je horší než vyjetej volej! Podle mýho odhadu by litr porazil slona!“ – „Nač ty úvahy?“ rděl se Kefalín. „Snad nechceš tvrdit, že jsem nějak zvlášť vyváděl?“ – „Mohlo to bejt horší,“ utrousil mnohovýznamně. „U nás autosedlář Kadlus vypil devět štoků a pobodal švagra nůžkami na ovocné stromoví. Tys násilnické sklony sice neprojevoval, ale zato s hygienou, kamaráde, jsi byl na štíru!“ – „Něco už mi naznačoval Troník, ale zdálo se mi, že přehání.“ – „Ani v nejmenším,“ řekl Tomášek. „Spíš bych řekl, že se vyjadřoval zdrženlivě, ba přímo decentně. V počátcích ses snažil znečistit vojenské prostory a blil jsi z prvního patra na Pražskou třídu. Šest chlapů mělo co dělat, aby tě odtáhlo od okna!“ – „Proboha!“ zděsil se Kefalín. „To je katastrofa!“ – „Je,“ souhlasil lapiduch, „ale zdaleka to není všecko. Sotva tě kluci pustili, nablil jsi nadporučíku Mazurkovi do bot.“

SPRÁVNÍ BARONI

Zde se sice autor nedopouští prohřešků vůči genderu, věku či znevýhodněným skupinám obyvatel, ovšem je jasně patrná tolerance ke zneužívání, dokonce extrémnímu zneužívání návykových látek, konkrétně alkoholu. Vojín Kefalín by tedy neměl pít malagello, natož zvracet nadporučíkovi Mazurkovi do polobotek. Kefalín by správně měl nastoupit protialkoholní léčbu a navazující terapii. Místo *Černí baroni* by se tak kniha mohla jmenovat například *Čistí baroni*.

OTÁZKA ČASU

Předchozí řádky jsou hyperbola, extrapolace existujících trendů. Situace, kdy dochází k přepisování textů ve jménu jakéhosi vyššího dobra, je však skutečně skandální a ničím neomluvitelná. Dynamika kulturních válek posledních let vcelku jasně napovídá, že jestliže se dnes cenzoři snaží „ochránit“ dětské čtenáře jako v případě populární knihy *Karlík a továrna na čokoládu* nebo konzumenty starosvětských detektivek Agathy Christie, dříve či později si stejný postup zkusí i u významnějších děl.

A to skutečně někdo chce?

ZLÍN
FILM
FESTIVAL

ROZHOVOR

UKRAJINSKÝ SPISOVATEL A MUZIKANT
SERHIJ ŽADAN:
„NEZMIŇOVAT SE O VÁLCE JE LUXUS, KTERÝ SI NEMŮŽEME DOVOLIT.“

PŘED BOJEM SE NESKRÝVÁM

Sedíme naproti sobě při kraji pražské Stromovky pod korunami lip a kaštanů, jen rozkvetlá kalina, ukrajinský národní strom, tu chybí. SERHIJ ŽADAN (48), jeden z nejpopulárnějších ukrajinských spisovatelů a rozhodně ten politicky nejangažovanější, před sebe pokládá knížku s názvem *Internát*, svůj česky právě vydaný válečný román popisující válku na východě Ukrajiny.

TEXT **KATEŘINA KADLECOVÁ** FOTO **RICHARD KLÍČNÍK**

Loni válka zasáhla i jeho rodný Charkov, ale on se nikdy neodstěhoval do bezpečí, naopak tam, pouhých čtyřicet kilometrů od ruských hranic, organizuje humanitární pomoc pro obyvatele i zásobování armády a koncertuje se svou kapelou. Vedle autora bezmála dvacítky básnických sbírek, sedmi románů a pěkných pár tuctů povídek, překladatele z němčiny, angličtiny, běloruštiny i ruštiny, esejisty a společenského aktivisty tu v roli tlumočníka sedí i jeden z jeho překladatelů do češtiny, Miroslav Tomek, který pro nakladatelství Argo převedl právě *Internát*. Žadan se stal loni držitelem Mírové ceny německých knihkupců z Frankfurtského knižního veletrhu, a byl dokonce navržen na Nobelovu cenu za literaturu. Po rozhovoru pro *Reflex* Serhije Žadana čeká zvuková zkouška před koncertem fanoušky milované ska formace Žadan i sobaki (Žadan a psi).

Existuje váš antihrdina z románu *Internát*, dobře prokreslený prototyp slabocha, učitel ukrajinštiny Paša?

Paša je slepenec rysů mnoha různých lidí, které znám nebo jsem znával, ale jeden konkrétní Paša není. Je to samozřejmě výrazná postava, ale rozhodně žádný typický Ukrajinec. Aspoň doufám.

Ve vašem šest let starém románu jede Paša vyzvednout svého třináctiletého synovce do internátu v nepřehledném, rozbitém městě čerstvě okupovaném proruskými separatisty, do míst ostré dělostřelecké palby. Loni jste zažil bombardování Charkova. Vzpomněl jste si tehdy na *Internát*?

Samozřejmě, ty obrazy zkázy máte v Charkově stále před očima. Sám jsem pravý opak Paši, jsem s ním v silném konfliktu. Mezi literáty není ani moc obvyklá, ani oblíbená tvůrčí strategie, když autor nesdílí pozici svého protagonisty. Chtěl jsem ale ukázat hrdinu nehrdinského.

Na rozdíl od Paši jste se nikdy nestyděl za ukrajinštinu, nekalkuloval jste a během bojů nestojíte stranou. Už za proruského prezidenta Janukovyče jste v Charkově organizoval protivládní protesty, od prvních dní loňského vpádu ruských vojsk na Ukrajinu jste zásoboval obránce města. Jaká je vaše role ve válce teď?

Jsem hrdým občanem své vlasti a snažím se jí pomáhat, co to jde. S kamarády jsme od ruské anexe Krymu v roce 2014 dobrovolníky a pomáháme, kde je třeba, jak civilnímu obyvatelstvu, tak armádě.

Serhij Žadan, jemuž v češtině vyšel třeba soubor povídek *Big Mac*, básnická sbírka *Dějiny kultury* začátku století nebo aktuálně válečný román *Internát*, byl v půli května hostem pražského veletrhu *Svět knihy*

Pro svých dvě stě tisíc sledujících na twitterovém účtu sdílíte mimo jiné fotky osobních aut, která jste pro Ukrajinu nakoupil za peníze z koncertů i od dárců. Nikdy vás nenapadlo válkou těžce zkoušený Charkov opustit?

Jistě že ne! Žije tam moje maminka, já tam taky bydlím a bydlet nepřestanu. Ano, jsme teď s kapelou v jednom kuse někde v zahraničí na koncertech, takže se tam až tolik nezdržuju. Hraní je součástí naší dobrovolnické práce – během všech koncertů shromažďujeme peníze na pomoc Ukrajině, ze vstupného i vydražených předmětů. Z turné se pak všichni vracíme domů, do Charkova. Vždyť tam máme nedodělanou práci, nikdy by nás nenapadlo odtamtud ujet.

UKRAJINA HÁJÍ SVÉ PRÁVO NA BUDOUCNOST A TA NASTANE, PROTOŽE ČAS JE LINEÁRNÍ A PLYNE, I KDYŽ SE HO RUSKÁ VĚRCHUŠKA SOUSTAVNĚ SNAŽÍ ZBRZDIT.

Dokážete najít pochopení pro spisovatele nebo hudebníky, kteří dál tvoří, jako by válka nebyla nebo se jich netýkala?

Takoví teď u nás na Ukrajině prakticky nejsou. Ostatně sám jsem v těch prvních měsících po začátku války byl tak otřesený, že jsem na nějaké psaní nebo skládání vůbec nedokázal pomyslet... Velká část spisovatelů a lidí od kultury bojuje nebo se zabývá dobrovolnickou činností, případně jezdí po světě, šíří povědomí o Ukrajině, sbírá podporu. Všichni chápeme, že když dnes z ciziny zvou ukrajinské umělce, jde především o projev solidarity s naší zemí. Aby se, řekněme, Češi dozvěděli přímou cestou o tom, co se u nás, vlastně docela blízko vás, právě děje.

Vy jste byl v zahraničí známý dávno před aktuální válkou. Především vy a o generaci starší autoři Jurij Andruchovyč a Oksana Zabužková pro Čechy reprezentujete ukrajinskou literaturu, máme přeložené vaše knížky, už jste tu byl několikrát hostem.

Samozřejmě rád zajíždím do Prahy číst nebo hrát, ale ten přístup se opravdu změnil, tonalita, zabarvení i četnost pozvánek z ciziny jsou nutně jiné. Nezmiňovat se dnes o válce je luxus, který si nemůžeme dovolit, a já jsem vděčný za to, že o ní můžeme svobodně mluvit. Včera jsem chodil po Praze a viděl, kolik vám z obchodů a oken vlaje ukrajinských vlajek, kolik je ve výlohách ukrajinských nápisů... Ani nevíte, jak zásadní je pro nás cítit podporu z jiných zemí. Obzvlášť důležité to bylo loni zjara, chvíli po začátku války, když západní státníci mluvili o nutnosti příměří, o tom, že má Ukrajina Rusku ustoupit. Na naše zahraniční koncerty přichází spousta lidí jiné než ukrajinské národnosti podpořit nás, projevit nám soucit a dodat nám odvahu i vědomí, že na nás svět nezapomněl.

V Česku však mají autoři z východní Evropy do jisté míry smůlu – ať napíše kdokoli z vás sebelepší knihu, pomyslný čtenář obecný si raději vybere někoho ze Západu, z kultury, k níž bychom se rádi přichýlili spíš a na niž aspirujeme. Jste si téhle nespravedlnosti vědom?

Není to spíš otázka marketingu než kulturních preferencí? Sám mám rád slovanské kultury, literaturu, hudbu a film, jsou pro mě stejně důležité jako anglická nebo americká muzika. O.K., dneska od rána poslouchám americký rokenrol – ale abych si trochu vylepšil reputaci, kousek odsud, na hotelu, mi na nočním stolku leží *Kafkovy deníky*. Vy a my jsme blízcí sousedé, kteří by o sebe měli z mnoha různých důvodů pro své vlastní dobro projevovat zájem. Máme tolik historických, kulturních, jazykových podobností a styčných bodů, a přitom o sobě navzájem víme o dost míň, než kolik toho víme o kultuře francouzské, německé, americké. Do ukrajinštiny se česká literatura prakticky nepřekládá, což je pro mě nepochopitelný fakt a obrovská škoda. Přitom kdykoli se s českými autory potkám na knižních veletrzích, autorských čteních nebo různých festivalech, vidím a slyším, jak zajímaví jsou to lidé a jak atraktivní knihy píšou. Ať tak či onak, po válce nás všechny, myslím, čeká úplně jiná podoba spolupráce, včetně té kulturní. A upřímně doufám, že ukrajinský stát bude mít tou dobou strategicky promyšlenou, konstruktivní zahraničněkulturní politiku a že překlady z literatur našich nejbližších sousedů a spojenců budou zásadní součástí našeho programu.

Mluvíte teď, jako byste se připravoval na roli ministra kultury.

Mluvím spíš jako někdo, kdo víc než deset let tohohle našeho ministra kultury dobře zná *(je jím od června 2020 novinář a politik za stranu Služebník lidu, Oleksandr Tkačenko; poznámka autorky)*. Vždyť Češi a Ukrajinci jedni o druzích vědí snad jen jména současných prezidentů! To s polskou literaturou je to v posledních zhruba dvou dekádách právě naopak, vzájemné překlady a kontakty jsou velmi hojné.

Když už jsme u Polska, loni vás deník *Gazeta Wyborcza* vyhlásil osobností roku, byl jste nominován na Nobelovu cenu... Není smutné, že na vás a na ukrajinskou literaturu jako celek pomohla upřít pozornost válka?

Zaměřil bych se tu nikoli na příčinu, ale na všeobecný prospěch, který z toho stavu věcí plyne. Před deseti patnácti lety moderní ukrajinská literatura v češtině takřka nevycházela a já plně chápu, že aktuální zájem je vyvolán především válkou. Teď jen aby nezmizel a dál se prohluboval.

I kvůli válce jsme v *Reflexu* publikovali rozhovor s Valerijem Markusem, autorem ukrajinského knižního bestselleru *Stopy na cestě* a zároveň výsadkářem a populárním válečným bloggerem. Ten se vyjadřoval velice skepticky: „Tahle válka neskončí, dokud bude po zemi chodit,

Charkovská ska kapela Žadan i sobaki během svého zatím posledního pražského koncertu, 13. května v prostoru Gauč ve Stromovce

být jediný, zástupce našich národů.“

Valerij je voják, vidí to přímo ze zákopů, jinou optikou. Já jsem humanitně vzdělaný a pro svou zemi vykonávám jiný typ služby než ten se zbraní v ruce. Věřte mi, každá válka jednou skončí. I stoletá válka skončila. A doufám, že tahle válka stoletá nebude, že v dohledné době přijde mír. Ne zítra, ale třeba už pozítří, a všichni pro to musíme něco udělat, rychle a pořádně. Rusko-ukrajinská válka není jen nějaký lokální ozbrojený konflikt, jde o válku dvou světů a stvrzení toho, že na rusko-ukrajinské hranici existuje hluboká civilizační propast. Je to válka mezi dvacátým a jedenadvacátým stoletím, mezi minulostí a budoucností. Ruské narativy jsou imperiální, jsou reliktem někdejší mocnosti, která dávno neexistuje, snad jen jako simulakrum, vinou historické setrvačnosti. Naopak Ukrajina hájí své právo na budoucnost a ta nezbytně nastane, protože čas je lineární a plyne, i když se ho ruská věrchuška soustavně snaží zbrzdit, zakonzervovat, zvrátit jeho běh. Jenže taková časová kapsle je čirá utopie, jak vidíme na diktaturách. Všimněte si, že veškeré totalitní režimy se snaží zmrazit status quo, ačkoli je tahle strategie odsuzuje ke zmaru a rozkladu, jak to vidíme u Severní Koreje, Běloruska nebo právě Ruska. Valerij Markus má ale právo na názor – pro ukrajinské vojáky, kteří museli vzít do rukou zbraně, bude válka trvat tak dlouho, dokud nevyženou z našeho území posledního okupanta, dokud nám nevrátí okupovaná území. Sám jsem optimista a věřím v brzký konec války.

Kdybyste vy sám dostal povolávací rozkaz...

... tak bych pochopitelně narukoval a šel bojovat, já se před bojem neskrývám. Spoluzaložil jsem jednotku Chartija a od samého začátku ji s kapelou podporujeme, materiálně i jinak. Zpočátku malý dobrovolnický prapor se stal plnohodnotnou součástí ukrajinské Národní gardy, třinácté brigády. Naše aktuální dlouhé turné není způsob, jak utéct před válkou, ale cesta, jak přinést Chartiji peníze.

RUSKÉ NARATIVY JSOU IMPERIÁLNÍ, JSOU RELIKTEM NĚKDEJŠÍ MOCNOSTI, KTERÁ DÁVNO NEEXISTUJE.

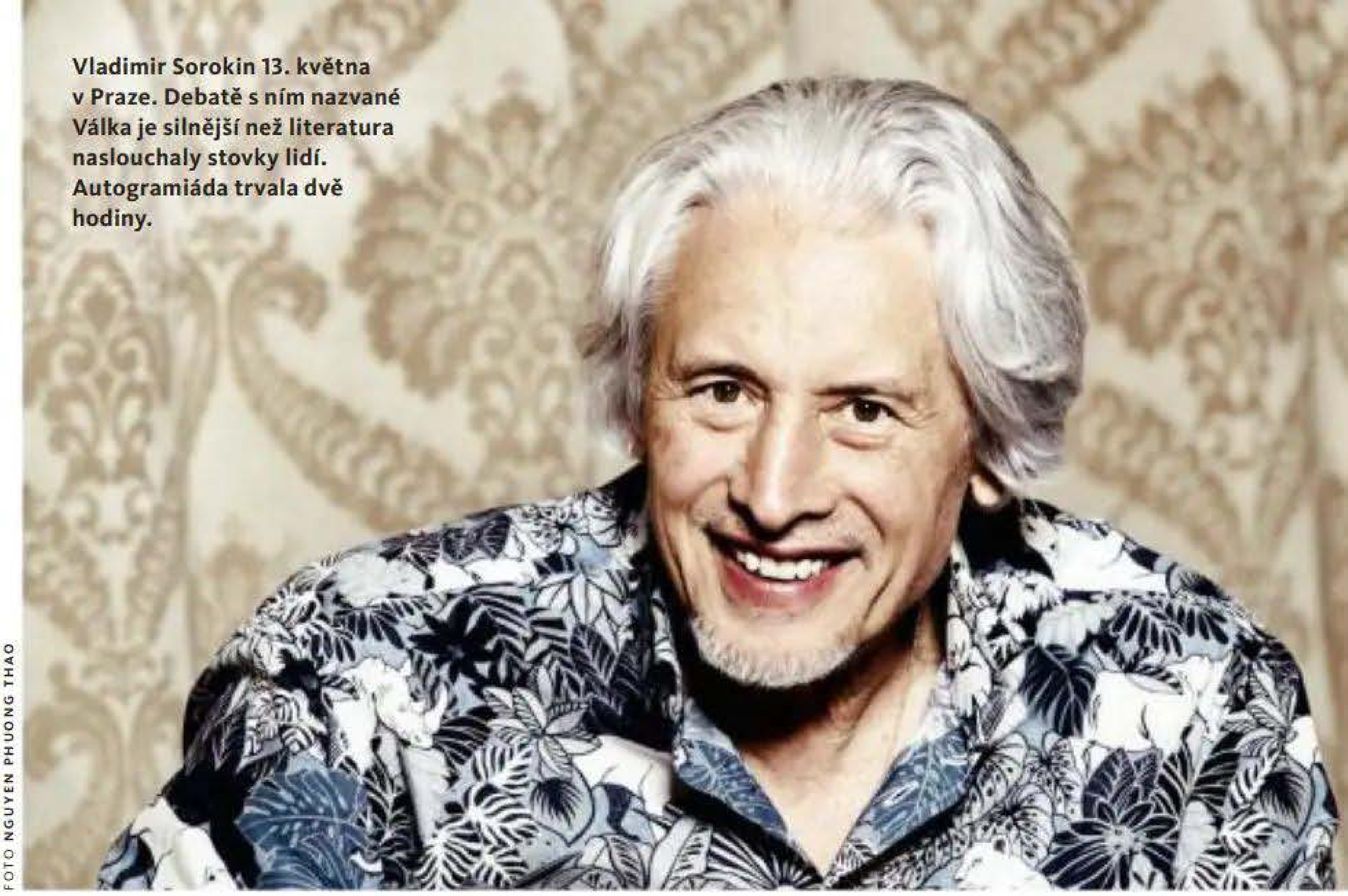
Dnešní koncert například odehrajeme zadarmo – všechno, co vyděláme, použijeme pro dobročinné účely, konkrétně za ně koupíme další pick-up nebo dva. To, že se přímo neúčastníte bojů a neležíte v zákopech se zbraní v ruce, neznamená, že dostatečně nemilujete svou vlast nebo že děláte něco špatně. Sami si musíte uvědomit, jak zrovna vy můžete vlasti pomoct nejefektivněji, kde je vaše místo. Ukrajinští podnikatelé, kteří dokázali udržet své firmy při životě, zaměstnávají lidi a zvládají jim platit mzdu, odvádějí stejně důležitou práci jako vojenští velitelé. Čtyřicet miliónů lidí nemůže bojovat – někdo nás všechny musí obouvat, oblékat a živit. A to neříkám na obhajobu svou nebo dalších lidí, kteří neválčí na frontách.

U nás situace na Ukrajině leckdy lidi rozdělila – hrst odpadlíků se postavila na stranu Rusů. Narážíte ve svém životě často na příznivce agresora?

Na Ukrajině se ten rozvrat odehrává už od roku 2014. Jako obyvatel nejvýchodnější Ukrajiny znám tolik historek, jak se spolu kvůli různým názorům na roli Ruska ve válce přestali bavit přátelé, znesvářili se sourozenci, rozvedly se manželské páry! Otec bojuje na jedné straně, syn na druhé, v různých uniformách proti sobě stanuli staří přátelé. Ta válka se dotkla strašně bolestně osudů statisíců rodin. Rusové o ní s oblibou mluví jako o občanské, což je nesmysl, vždyť jsme dva různé národy. Oni si jen zvykli na to, že jsme byli dlouho kolonií závislou na blahovůli jejich metropole, naše osudy se z donucení propletly. Někteří z nás stále mají v Rusku přátele, mnozí tam podnikali. Mě samotného do roku 2014, do vypuknutí bojů v Donbasu, v Rusku hodně tiskli, vyšla mi tam spousta knížek, byl jsem v kontaktu s mnoha tamními spisovateli, z nichž s většinou se dávno nebavím. Na začátku války, hned po Majdanu, mě parta provokatérů s baseballovými pálkami hrozně seřezala, skončil jsem v nemocnici, ale od té doby si nikdo na nic netroufl. Rusy nejspíš jakožto spisovatel nezajímám – vždyť oni nevěří, že nějaká ukrajinská kultura existuje. To je ovšem jen a jen jejich problém.

ROZHOVOR

RUSKÝ LITERÁT VLADIMIR SOROKIN: „TĚŽKO SI DOKÁŽU PŘEDSTAVIT DOBRÉHO SPISOVATELE, KTERÝ BY PODPOROVAL PUTINŮV REŽIM."

Vladimir Sorokin 13. května v Praze. Debatě s ním nazvané Válka je silnější než literatura naslouchaly stovky lidí. Autogramiáda trvala dvě hodiny.

FOTO NGUYEN PHUONG THAO

JAK CHCETE SYMPATIZOVAT S PANOPTIKEM?

Nejvýznamnější host letošního ročníku Světa knihy, prozaik, scenárista a dramatik VLADIMIR SOROKIN (67), přijel v půli května do Prahy viditelně vyčerpaný. Na holešovickém Výstavišti před zcela zaplněným Velkým sálem hovořil význačný ruský protirežimní umělec především o vztahu literatury a války. Proti ruské agresi na Ukrajině vystupuje stejně pevně a neúnavně jako odjakživa proti kremelské věrchušce. Bohužel bylo zjevné, že ho politický vývoj jeho země stravuje a sžírá. TEXT **KATEŘINA KADLECOVÁ** FOTO **NGUYEN PHUONG THAO**

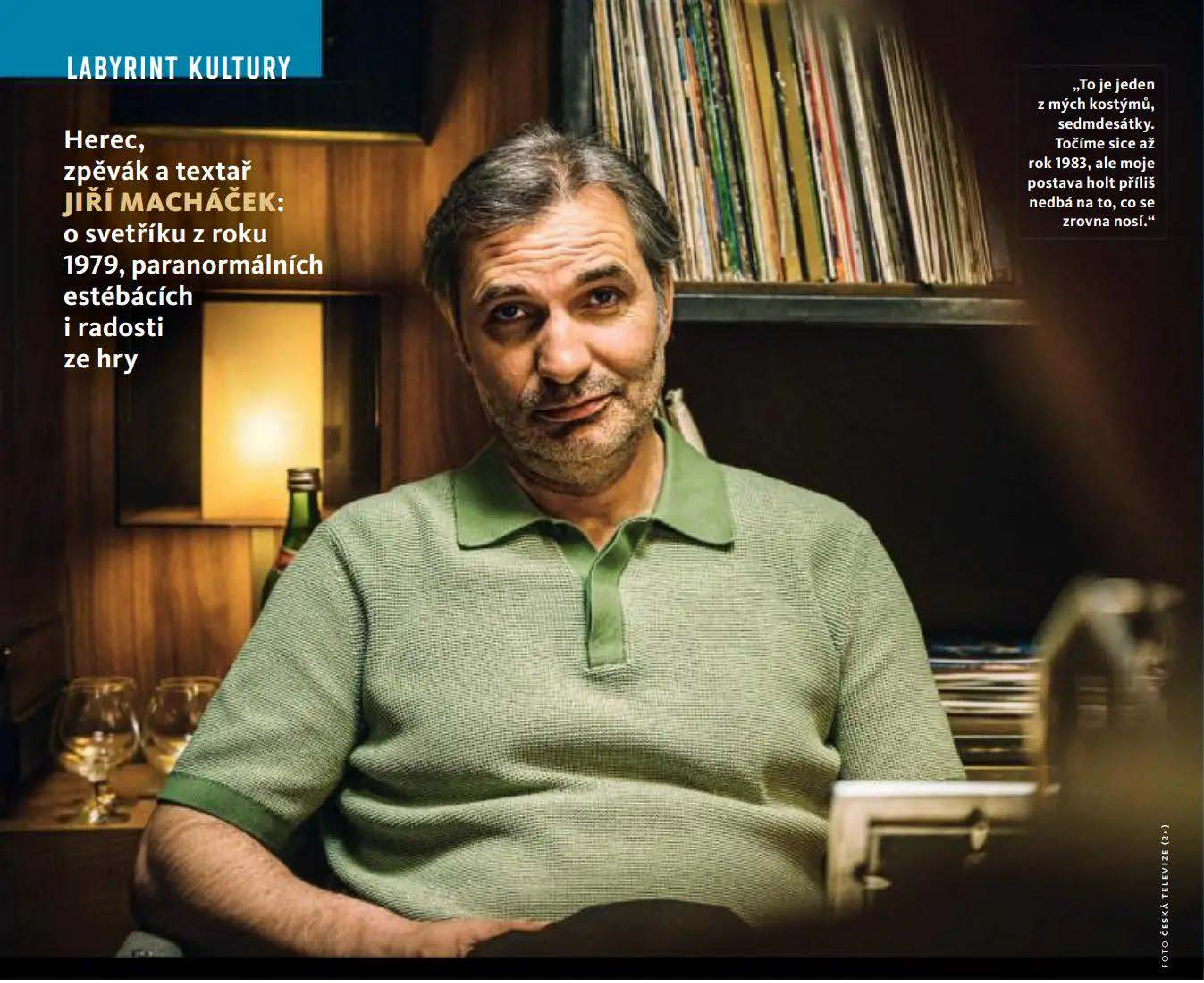
„BÝVALO TO JEDNODUCHÉ s ruskou literaturou – mysleli jsme, že dobří autoři jsou ti, kteří vystupují proti režimu," napsal kdysi Sorokinův americký redaktor Edwin Frank. Platí to dnes opět, když kulturní a intelektuální elita opustila zemi a postavila se proti Putinovi? „Ve výsledku ano, protože jsou všichni významní spisovatelé v zahraničí," odpovídá Vladimir Sorokin *Reflexu* v recepci pražského hotelu Leonardo. „Těžko si dokážu představit dobrého spisovatele, který by současný režim podporoval. Ten režim je zcela zločinný, neplodný a neperspektivní, u žádného kvalitního literáta nemůže vyvolat sympatie. Bylo by to velmi zvláštní nejen z hlediska etického, ale i co do estetiky. Stačilo se podívat na lidi na vojenské přehlídce, která devátého května proběhla v Moskvě – to bylo úplné panoptikum! Jak chcete sympatizovat s panoptikem?"

Už ve svém nejslavnějším románu, ve *Dni opričnika* (2006), upozorňoval Sorokin na nebezpečí ruské rozpínavosti a zároveň izolacionismu, na prohlubování spolupráce s totalitní Čínou a inklinaci k bezuzdnému násilí. Zmíněná antiutopická satira, vydaná roku 2009 Sorokinovým českým nakladatelem Pistorius & Olšanská, se odehrává v Rusku roku 2027, kdy zemi vládne car s družinou brutálních opričníků, osobní gardou upomínající svými praktikami na zločiny wagnerovců na okupovaném území Ukrajiny. Podobně kritická je autorova novinka, sbírka patnácti povídek *Cukrový Kreml*, již mají od konce března díky Sorokinovu tradičnímu překladateli Liboru Dvořákovi k dispozici i čeští čtenáři. Odehrává se v blízké budoucnosti a najdeme tu vše, na co jsme u Sorokina zvyklí: silnou stylizaci, relikty sovětské minulosti a trudné výhledy do dystopické budoucnosti, vulgarismy, sex i agresi. „Domnívám se, že od začátku té šílené války se množství lidí, kteří putinovskou propagandu vnímají jako sladký pamlsek, jako cukrový Kreml, značně snížilo, ten režim nemůže vyhrát," řekl Sorokin na setkání s novináři s tím, že loňská invaze Rusů na Ukrajinu ho překvapila, že válku nečekal, že podcenil Putinovo bláznovství. „Ukázalo se, že realita je drsnější než literatura."

Před válkou žili s manželkou střídavě na předměstí Moskvy a v Berlíně, 20. února 2022 odletěli do německé metropole jako obvykle – a do Ruska už se nevrátili. „Když se psaní daří, je jedno, kde jste. Berlín je pro tvůrčího člověka místem velmi vhodným, poskytuje mu mnohé impulsy. Pochopil jsem to, už když jsem se tam ocitl poprvé, v roce 1988," řekl *Reflexu*. Život v Německu si zvolila i další slavná ruská prozaička, Ljudmila Ulická, která loni na *Svět knihy* právě kvůli pravidlům probíhajícího azylového řízení nemohla dorazit. Je autor *Fronty*, *Vánice*, *Telurie* nebo *Manaragy* s Ulickou nebo s někým jiným z ruské diaspory v kontaktu? „Docela ano. V Berlíně žilo do pandemie a do začátku války na tři sta tisíc Rusů, teď jich bude mnohem víc. Zrovna nedávno jsem se viděl s Kirillem Serebrennikovem *(ruský divadelní a filmový režisér kritizující politiku Kremlu; poznámka autorky)*, ukázal mi něco málo ze svého chystaného filmu. Berlín je kulturní magnet, přitahuje k sobě tvůrčí lidi."

Sorokin, jenž nyní dopisuje volnou trilogii o čechovovské postavě doktora Garina, se ve svém díle snaží odhalit a pojmenovat kořeny zla přicházejícího nejen z Kremlu, ale z Ruska jako takového: „Škoda že se v devadesátých letech Jelcinovi nepodařilo pohřbít mrtvolu Sovětského svazu, již Putin sebral, galvanizoval a stvořil z ní zombii, která teď ohrožuje celý svět jadernou pumou. Smutná je i pasivita ruské společnosti – jako u dinosaura se všechno rozhoduje v jedné maličké hlavě a tou je Moskva. Všichni jen čekají, co se v hlavičce stane," dodal.

SVĚT MOTORŮ
Šestnáctý díl už 31. května
ADRENÁLIN
Let akrobatickým Red Bull letadlem
TEST
Porsche Macan sporťák skrytý v SUV
TEST
Nová Hybridní Kia Sportage
OJETINY
Martin Vaculík a Ford Mondeo
SVĚT MOTORŮ V TELEVIZI
Každou středu 20.30
nova ACTION

Herec, zpěvák a textař JIŘÍ MACHÁČEK: o svetříku z roku 1979, paranormálních estébácích i radosti ze hry

„To je jeden z mých kostýmů, sedmdesátky. Točíme sice až rok 1983, ale moje postava holt příliš nedbá na to, co se zrovna nosí.“

FOTO ČESKÁ TELEVIZE (2×)

První seriál v životě

Česká televize a německá ZDF točí osmidílný komediální seriál o paranormálních záhadách z osmdesátých let minulého století *To se vysvětlí, soudruzi!* Hlavního hrdinu, k paranormálním jevům skeptického vyšetřovatele Davida Zajíce, hraje JIŘÍ MACHÁČEK (56), Jan Cina pak naivního vědce Vojtu Beka. Řeší spolu únosy mimozemšťanů, náboženské zázraky nebo útoky příšer, zatímco jim na záda dýchá dvojice estébáků v podání Anny Fialové a Leoše Nohy. Seriál, který by se měl vysílat příští rok, chce koprodukcí s Německem navázat na kvalitní projekty minulého století, jako byli *Návštěvníci*, *Létající Čestmír* nebo *Arabela*.

To se vysvětlí, soudruzi! režírují Matěj Chlupáček s Michalem Samirem podle scénáře Mira Šifry, Lucie Vaňkové a Marie Staré. Natáčí se v Liberci, na Ještědu, v Karlově Studánce a na Kavčích horách, kde je zřízena laboratoř Ústavu paranormálních jevů a kde také vznikl tenhle rozhovor.

Co rozhodlo, že jste roli v seriálu přijal?

Je to hlavně dost vrstevnatá látka. A tím, že má osm dílů, a tudíž osm hodin, můžu o své postavě odvyprávět spoustu věcí. Nedostal jsem za posledních, já nevím, pět let do ruky takhle dobrý scénář na celovečerní film, takže jsem díky tomu změnil rozhodnutí, který jsem kdysi učinil – totiž že nebudu nikdy točit seriály. Rozhodlo taky nadšení producenta a režiséra Matěje Chlupáčka, kterého považuju za takové přerostlé dítě stejně jako sám sebe. Protože mám dojem, že je vlastně něco zásadního, když si chtějí dospělí lidi hrát. A Matějovi jde o to dílo, o tu tvorbu, o tu hru.

Co seriál říká o tehdejší době?

Osmdesátky, jak si je pamatujeme nebo jak je známe z jiných dramatických děl, nenahlíží seriál tak úplně ortodoxně. Víme třeba, že StB je zločinecká organizace, dokonce se o ní i v tom smyslu v seriálu zmíníme, ale i ti estébáci jsou nahlíženi v lehce komediální rovině – jsou to estébáci trošku paranormální. Myslím, že už jsme od tý doby tak daleko, že si můžeme dovolit dělat si z estébáků a vůbec ze všeho, co se tehdy dělo, tak trošku legraci. Myslím, že diváci jsou chytrý, a proto si – i když to sami třeba nezažili – asi těžko budou díky seriálu myslet, že Státní bezpečnost byla nějaká fajn organizace.

Budete točit až do konce července. Je systém učení scénáře seriálu jiný než u celovečerního filmu?

Laboratoř Ústavu paranormálních jevů uvidíte v novém seriálu příští rok

Není, je stejný. Jsem zvyklý umět scénář se vším všudy už minimálně měsíc před natáčením. Akorát teď jsem dostal na stůl něco, co je zhruba pět celovečeráků dohromady. Pět týdnů jsem seděl, učil se a dělal si poznámky do scénáře. Já si scénáře zmenšuju do formátu knížky, aby se mi líp nosily, protože tahat s sebou osm bichlí by bylo moc. Ale jinak to neumím než se to naučit opravdu předtím a pak už si všechno jenom opakovat a oživovat. Jsem zvyklý dělat svou práci takhle, neumím si představit, že bych se vzbudil a cestou do ateliéru bych si v autě četl, co budu dneska točit.

Ústav paranormálních jevů v Československu osmdesátých let opravdu existoval. Věděl jste to?

Věděl. Ale určitě neexistoval v podobě, jak ho ukazujeme. Výtvarná podoba v „*Soudruzích*" je rozhodně vizuálně vděčnější, zajímavější a barevnější než tehdejší realita. Což je dobře, protože to nebude vypadat tak nudně. My ústav chceme ukázat v trošku pestřejších barvách, v zábavnější a mnohem víc sexy formě.

A tenhle zelený svetřík s krátkým rukávem, co máte na sobě, to je váš kostým?

Ano, jeden z mých kostýmů. Takže to jsou sedmdesátky. Točíme sice už rok 1983, ale moje postava holt příliš nedbá na to, co se zrovna nosí. Takže je možný, že to, co mám na sobě, si David Zajíc pořídil třeba už v roce 1979.

Jaký vlastně je ten váš chlapík? Prý vyhořelý...

Oficiálně se zabývá satanistickými vzkazy v imperialistické hudbě, má plnou kancelář gramodesek, ale ve skutečnosti se tam spíš zašívá. Do toho vlítne mladý inženýr Bek, který mu jeho klid trochu rozhodí... Nechci ale říkat věci, na který by měl divák přijít až při sledování seriálu. Ono kdo by nebyl po patnácti letech práce vyhořelý, že jo, ale ono to není s tou mou postavou tak jednoduchý. A právě postava Beka v podání Jana Ciny přinese hlavnímu hrdinovi jakýsi, řekl bych, jiskření, probuzení, znovuhledání něčeho zásadního...

Znali jste se s Janem Cinou před natáčením?

Vůbec ne. Viděl jsem nějaký jeho věci, on viděl nějaký moje věci, ale osobně jsme se potkali až na první zkoušce tady, v Český televizi, kdy jsme se poprvé pozdravili. A musím říct, že se mi s ním hrozně hezky pracuje. Je to skvělej parťák, i mimo natáčení už jsme byli párkrát na pivu třeba. Mám radost, že on se z toho taky těší, že si chodíme vlastně hrát i spolu. A když jdeme na to pivo, zase se bavíme o seriálu. Teď se nám stalo, že jsme v natáčení uzavřeli nějakou etapu, po které jsme měli dva tři volný dny. A my šli zase na pivo a skončili v nějakým baru, kde já jsem nakonec dělal dýdžeje a on tančil s účetní. Takže nás ta práce sbližuje i v lidský rovině.

Hrajete sám sebe, nebo je David Zajíc protiúkol?

Není, i když se to třeba tak zdá. V některých momentech si říkám, že nechápu, proč zrovna tohle dělá, ale to je spíš kvůli mé neschopnosti přečíst scénář správně. Hned na poprvé, napodruhé nebo i na popáté mi to třeba nedojde; secvakne mi to, až když čtu dialog posedmé. David Zajíc třeba sám vychovává dospívající osmnáctiletý dítě. Ne že bych já vychovával svoje děti sám, ale ve spoustě momentů chápu, co bych bez svojí reálný životní zkušenosti nechápal nebo nevěděl, jak k tomu přistoupit. Zároveň je to celé napsáno v lehkým nadhledu, až v komedii, ale přitom ne úplně – a to je na tom právě přitažlivý.

Má David Zajíc manželku?

Manželka Davida zmizela za záhadných okolností před, já nevím, asi deseti lety. A on vychovává sám dceru, co ji mají spolu, a je z toho smutnej. A zároveň má ještě svůj nějakej tajnej projekt... V zásadě si myslím, že mám velký štěstí, že mě tahle role potkala.

VERONIKA BEDNÁŘOVÁ

Kriminalisté Yohan a Marceau se při vyšetřování brutální vraždy propadají do beznaděje

FOTO PILOT FILMS

Noc 12. NEJLEPŠÍ FRANCOUZSKÝ FILM ROKU 2022 je dusivou kriminálkou o plíživé misogynii

Jo, umřela, ale vzpomněl jsem si na vtip

FILM „Francouzská policie každoročně vyšetřuje přes 800 případů vražd. Téměř dvacet procent se nepodaří vyřešit. Tento film pojednává o jednom takovém.“ Už úvodní titulky filmu hodí hračky do kanálu divákovi, který očekává uzavřenou kriminálku s odhaleným, polapeným a potrestaným pachatelem zločinu: snímek ***Noc 12.*** takovou úlevu neposkytne. Místo toho dílo scenáristy a režiséra **Dominika Molla** znekliďňuje: nejen tím, že se v něm konce případu nedočkáme, ale i nesnadno stravitelnou zprávou o tom, jak vzduch ve společnosti ovládané muži otravuje přezíravý postoj k ženám.

Lakonický název *Noc 12.* říká, kdy byla v horském městečku Saint-Jean-de-Maurienne brutálně zavražděna jedenadvacetiletá Clara. Bezstarostná dívka se nad ránem vracela z návštěvy u kamarádky, když ji maskovaný útočník oslovil jménem… Tutéž noc se v nedalekém Grenoblu loučí se službou policejní velitel a předává řízení okrsku o generaci mladšímu Yohanovi. Clara se stane Yohanovým prvním případem – a hned pomníčkem, zločinem, který se mu nikdy nepodaří objasnit a který ho bude tížit po celou kariéru.

Dominik Moll napsal scénář s Gillesem Marchandem (v našich kinech běžela jejich vynikající černá komedie *Harry to s vámi myslí dobře*) podle třicetistránkové pasáže z objemné knihy Pauline Guénaové o procesním fungování policie ve Versailles. Filmaři si ke zpracování vybrali skutečný případ, který však notně pozměnili – například přesunem do Alp, které probíhajícímu vyšetřování poskytují fotogenické, ale zároveň pochmurně lhostejné pozadí.

Noc 12. je kriminálkou schválně až úmorně procedurální. Sledujeme v ní postup policie od ohledání těla oběti přes identifikaci a výslechy podezřelých po další kroky a zažíváme s ní frustraci z falešných stop a slepých uliček. Citlivý Yohan, žijící bez partnerky, a jeho postarší parťák Marceau, který prochází manželskou krizí, jsou frustrovaní dvojnásob: dotýká se jich, jak u vyslýchaných a někdy i u svých kolegů narážejí na neúctu k mrtvé dívce nebo přímo na naznačování podtextu, že si za svůj osud mohla sama. Clara totiž měla řadu sexuálních partnerů, přičemž si záměrně vybírala lehkomyslné floutky nebo rovnou „zlé chlapce“.

„Zavraždili ji, protože to byla holka. To je celé!“ vmete Yohanovi do tváře při dalším z mnoha výslechů Clařina nejlepší kamarádka Nanie, zmožená žalem a ubitá návodnými dotazy na dívčin životní styl. Její vyčítavě uslzené sólo je jedním z emocionálních vrcholů filmu. Vlastní prostor snímek postupně poskytne i každému z možných pachatelů: klukovi z bowlingové herny, instruktorovi z lezecké stěny, polobezdomovci ze sousedství, žárlivému muzikantovi, který na YouTube nahrál rap, v němž popisuje, jak Claře ublíží přesně tím způsobem, jaký ji později stál život…

Proti nim stojí Yohan, ve volném čase příznačně rotující v začarovaném kruhu na cyklistickém oválu. Marceau, který cituje Verlaina a původně chtěl učit francouzskou literaturu. Soudkyně odmítající nechat případ vyhasnout. Nová kolegyně, nesoucí v sobě naději, že se Yohan s traumatem vyrovná. Tihle hrdinové čelí ještě jednomu zločinu: zločinu banalizace, lhostejnosti, krčení ramen nad tím, že prostě vyhasl jeden lidský život.

Scénář používá každou z vedlejších postav jako zrcadlo, jež ústřední téma nasvítí zase z dalšího úhlu. *Noc 12.* je vyprávěná tlumeně a úsporně, nikdy se nepředvádí, k nezbytným drásavým scénám přistupuje až pietně. Křičí potichu a je prodchnuta až existenciálním étosem. Je skoro s podivem, že takhle neokázalý snímek zaslouženě získal hned šest francouzských výročních cen César, včetně těch za nejlepší scénář, režii a film. Vykoupení z příběhu je nesnadné. Možná ten zločin nespáchal nikdo z podezřelých, ale všichni jsou svým způsobem vinni. My taky?

VOJTĚCH RYNDA

Hyperpopové duo 100 gecs jede v linii postmoderního HUDEBNÍHO HUMORU

S další nulou zase větší zábava

HUDBA Pojem hyperpop se skloňuje už přes deset let jako jedno z označení pro žánrově hybridní, především digitálně tvořenou hudbu kombinující radikální zvukové experimenty s popovými postupy, a to po stránce jak zvukových barev, tak aranží a hudebních forem, jak ji představují například britští PC Music. Tento klubový trend však díky divokému bujení na všemožných streamovacích platformách a sociálních sítích v posledních letech přerostl v silný fenomén současné popkultury, který k hvězdnému úspěchu vynesl i americké duo **100 gecs**.

FOTO PROFIMEDIA.CZ

Duo 100 gecs tvoří Laura Les a Dylan Brady

Od svých prvních nahrávek nabízejí Dylan Brady a Laura Les posluchačům třeskutý mix bravurně napsaných písniček v bláznivých provedeních, v nichž se hlasy zmutované na nespočet způsobů potkávají s ostrými kytarovými riffy, osmibitovým cvrlikáním nebo s rytmy mnoha žánrů, přičemž nedílnou složku tvoří i často brutálně použité distorze a další elektronický zvukový design. Takový popis může vyznívat až strašidelně, ale je to tak parádní zábava, že jí necelých sedmadvacet minut stačí na významné album letošního roku. Druhá řadová deska ***10,000 gecs*** (kapela svá díla zatím čísluje přidáváním nul) je zase barevnější a ztřeštěnější.

Úvodní píseň *Dumbest Girl Alive* překvapí rockovou úderností, zahánějící syntetické hlasy až nad hlukové hromobití. Vynikající singl *Doritos & Fritos* přináší jako doprovod k dadaistickému textu energický a nápaditý groove s postpunkovou atmosférou i silný melodický refrén. (Doporučuji ke zhlédnutí klip, v němž protagonisté v kostýmech bláznivých čarodějů terorizují město.) Gangstarapová parodie *Billy Knows Jamie* nám připomene pro změnu skupiny Bodycount nebo Rage Against the Machine včetně charakteristického přelaďovacího efektu na kytarách, ovšem ve zvukové agresivitě v závěru strčí své předlohy do kapsy. V neurvalých zvukových experimentech pokračuje i dvouminutovka *One Million Dollars*. Pak přichází čas na jamajské inspirace: surreálný hip hop *The Most Wanted Person in the United States* se odehrává na podkladu slavného riddimu (rytmického doprovodu) *Sleng Teng*, vycházejícího ze stařičkých dětských kláves Casio MT-40. Následující *I Got My Tooth Removed* se z dojemného úvodu zvrhne v perfektní ska-punk a v podobném duchu pokračuje i závěrečný track a druhý singl *MeMeMe*.

100 gecs jsou dalšími výjimečnými pokračovateli linie břitkého amerického postmoderního hudebního humoru, jak jej v dřívějších dekádách vytyčili například Frank Zappa, Mike Patton či Primus; navíc mu rozšířili a aktualizovali výrazové prostředky. Co přijde s další nulou?

JAN FAIX

Někdo lne ke STAROŽITNOSTEM… ale soubor Baletu ND by si zasloužil víc současné šťávy

Baletní romantika po dánsku

DIVADLO Balet Národního divadla má na repertoáru novinku ***La Sylphide***. Choreografie se ujal Dán **Johan Kobborg**, který ji vytvořil podle původního díla svého krajana, tanečníka a choreografa Augusta Bournonvilla (1805–1879), na hudbu Hermana von Løvenskjolda. Jde o balet, jehož premiéra v Bournonvillově choreografii se odehrála v roce 1836.

FOTO GHERCIU SERGHEI PHOTOGRAPHY

Vílí krása se vznáší na špičkách a umírá pro lásku

Někdo lne ke starožitnostem, jiný nedá dopustit na malbu 19. století nebo na klasický balet. Současný šéf souboru Filip Barankiewicz vychází konzervativnímu publiku vstříc. Co však trochu zmizelo, je šťáva, která by umění propojila se světem běžícím za divadelními zdmi. *La Sylphide* se odehrává ve Skotsku (nechybějí dudáci) a nabízí divákům únik ke kašírovaným kulisám, k vílí kráse, která se vznáší na špičkách a umírá pro lásku (jako Sylphide jsem viděla Ayu Okumura), i do skupinových choreografií ve skotských sukních a s pery na čepici.

Nemůžu se zbavit dojmu, že by si Praha se svým vycizelovaným souborem zasloužila víc. I proto, jak unikátní, krátká a prchavá baletní kariéra je, jak je náročná, co se týče fyzické kondice a rizika zranění. *La Sylphide* po mně stekla jako déšť po skle. Doufám, že alespoň tanečnice a tanečníky účinkování v tomto romantickém baletu, plném už poněkud komické pantomimy a zastaralé estetiky, těší.

JANA BOHUTÍNSKÁ

FASCINACE

Spíš o Daně

V roce 2013 měla v brněnské Redutě premiéru Zlatá šedesátá aneb Deník Pavla J. Jan Mikulášek tu inscenoval zápisky scenáristy a režiséra Pavla Juráčka (1935–1989), které jsem pod názvem Deník 1959–1974 editoval v roce 2003 v Národním filmovém archivu. Po přechodu souboru do pražského Divadla Na zábradlí byla hra přenesena i tam a hraje se dodnes.

Teď k ní přibyl pendant, dramatizace Anny Klimešové a Petra Erbese O Pavlovi. Vychází ze stejnojmenné knihy Dani Horákové (1947) z roku 2020, rekapitulující manželství právě s Juráčkem po odchodu do SRN koncem 70. let. V mezidobí vyšly totiž v nakladatelství Torst další Juráčkovy deníky, které jednak mé edici předcházejí, jednak po ní následují. Zejména ty druhé, do Juráčkova návratu do vlasti v roce 1983, jsou svědectvím takového rozkladu, že měly zůstat, soudím dodnes, součástí intimissima aktérů.*

Nestalo se, a tak dostala v Torstu prostor i Horáková. Jenže je kardinální rozdíl mezi nekorigovaným deníkovým svědectvím psaným v běhu času a mezi stylizovanými vzpomínkami po čtyřiceti letech. A také mezi obrazem člověka v jeho soukromé nahotě, a naopak ve veřejné tvořivosti. O tom druhém není u Horákové ani teď v režii Klimešové celkem nic. Na rozdíl od Zlatých šedesátých zůstalo jen hysterické potýkání dvou brouků potemníků pod skleněnou vývěvou. Proč by ta netečná třtina větrem se klátící – Pavel – měla být soudcem třeba Formana či Menzela, není už jasno vůbec. Navíc ve fyzicky i mentálně zcela neadekvátním podání Michala Bednáře.

*Jasno není ale ani o samotné Daně v excelentním podání Anežky Kubátové. Čím chce vlastně imponovat? Svou pragmatickou nechápavostí a poddajností, o níž sama Horáková mluví jako o stockholmském syndromu? Bylo by smutné, kdyby se ten případ vnímal jenom jako úžasná p*del, varianta toho, čím dnes bulvár zásobuje třeba na případu Dády Patrasové a Felixe Slováčka.*

JAN LUKEŠ

KABINET V ČÁSLAVI

VÝTVARNÉ UMĚNÍ Na „staré dobré" undergroundové a porevoluční počiny dává vzpomenout výstava ***Strach, smích a smrt*** ve vybydlených prostorách industriálního areálu Gumárny Čáslav. Kurátorka Máša Černá Pivovarová společně s Kamilou Ženatou díky podpoře manželů Losineckých oslovily celou škálu současných umělců převážně střední generace – například Josefa Bolfa, Eriku Bornovou, Jiřího Černického, Václava Jiráska, Ivana Pinkavu nebo Františka Skálu, na které z pozice doyena „dohlíží" Milan Kunc. Rakve, kresby na stěnách, tuři neobyčejných tvarů odění do obscénních kožichů nebo kabinet svůdných žen – to je jen pár instalací a objektů, za nimiž se vyplatí vyrazit na jarní výlet do bývalého královského města Čáslav. Pokud si výstavu, která potrvá až do 25. 6., budete chtít užít v doprovodu organizátorek, stačí si vybrat vhodný termín na webu *novaforma.art*. (MG)

ZLOM JMÉNEM VELRYBA

FILM Na přelomu milénia měl herec Brendan Fraser skvěle rozjetou kariéru a díky filmu *Mumie*, v němž bojoval s kusadly smrtících brouků a sám málem zemřel při natáčení kaskadérské scény (rekvizitáři mu omylem utáhli hlavu ve smyčce), ho znal celý svět. Pak se ale rozvedl, ztloustl, podstoupil operace páteře a hlasivek, izoloval se v soukromí, přibral další kila a přestal natáčet. Smůla se prolomila až loni, kdy mu režisér Darren Aronofsky nabídl ***Velrybu***. Fraser v ní hraje Charlieho, 270 kilogramů vážícího učitele, který hledá cestu zpět ke své dceři. Fraser tak trochu hrál sám sebe a jeho samotář, který se smutkem a pocitem viny ujídá k smrti, mu letos vynesl Oscara. *Velryba* je nyní k vidění na platformě *KVIFF.TV*. (VB)

DOPISY NA ROZLOUČENOU

LITERATURA Pražské nakladatelství Pulchra vydalo ve spolupráci s Ústavem pro studium totalitních režimů a s Němci obsáhlou publikaci **PAVLY PLACHÉ** a **BIRGIT SACK** s dlouhým názvem ***Tento dopis si nechte na památku na mě. Poslední dopisy Čechoslováků popravených v Drážďanech***. „Florencie na Labi" se totiž za druhé světové války stala místem, kde vedle Berlína-Plötzensee a Breslau (Vratislavi) bylo nad Čechoslováky v absolutních číslech vyneseno nejvíce rozsudků smrti – téměř devět set! Kniha zahrnuje bezmála sto dopisů a motáků na rozloučenou napsaných devadesáti československými občany, z nichž většina měla českou národnost, ale figuruje mezi nimi i téměř šedesát sudetských Němců. Je dobře, že tato komentovaná edice vychází v bilingvní, česko-německé verzi. (ŠAJ)

BÁSEŇ TÝDNE

TICHÁ NOC

Zlé nemluvně jak podlý vrah
se plíží mezi stíny
a šíří démonický pach
rok neměněné plíny.

Dle dávné sudby stane se
prý ničitelem světů,
na Štědrý večer pronese
svou hrůznou PRVNÍ VĚTU
a sešle na svět prokletí,
čas přetočí se zpátky,
zem pukne, nebe odletí...

Přeji vám krásné svátky!

Tam uvnitř něco je! Tak se jmenuje prvotina **TOMÁŠE PEŘINY** (* 1980), kterou právě vydalo nakladatelství Argo. Hororové básničky především pro dětského čtenáře místy připomenou *Ústřičkovu smutnou smrt* Tima Burtona, ba možná dokonce bláznivé básnění Lewise Carrolla v *Alence*. Imaginace utržená ze řetězu, zásvětní příšery od Rudé Karkule po Zmarkraběte, potrhlé slovní hříčky, sranda až za hrob. Nasadíte na nohy funusekle, nažhavíte rakvety a vychutnáte si děsivé mikropříběhy i čtyři desítky fantastických ilustrací Františka Skály. *(KK)*

VTIP TÝDNE

Polák **JANEK KOZA** řeší na své kresbě finanční otázky a ukazuje, jak můžou být snadné. Zatímco pán uklidňuje dámu slovy „Prachy se najdou pro každého!", jeho ruka nadaná schopností paží Saxany, dívky na koštěti, jí pucuje kabelku od posledních drobných, což je takový obraz všech šmejdů, co jich na světě je. Vlastně to ani moc není vtip, ale varování. Dávejte si bacha hlavně na ty, co vědí všechno nejlíp. *(MD)*

AUSTRÁLIE V TRUTNOVĚ

FESTIVAL Když týdeník *The Economist* vybíral na rok 2014 pro každou zemi jednu událost hodnou sledování, za Česko zvolil festival **Cirk-UFF**. Trutnovská přehlídka nového cirkusu se letos koná potřinácté a za dobu své existence si získala respekt nejen u nás, ale právě i ve světě. Festival v poslední době cílí na australskou scénu, z níž tentokrát přivítá hned dva projekty – lehce postapokalyptickou, akrobaticky a hudebně dokonalou ženskou show *The Defiant* a představení ***Sissy*** v podání dvou špičkových performerů, Dylana Phillipse a Jordana Harta, které bude mít v Trutnově světovou premiéru. Jeho režie se ujal Joshua Hoare, umělecký ředitel novocirkusové školy Cirkidz, jež v Adelaidu vychovává akrobaty nejvyšší úrovně. Právě tento muž se stane garantem školy CZirkidz, která vzniká v Trutnově a na Cirk-UFF bude představena veřejnosti. Festival proběhne ve dnech 31. 5. až 4. 6., program najdete na *www.cirkuff.cz*. *(RED)*

ČERVNOVÝ TANEC (NEJEN) PRAHA

DIVADLO Skoro celý červen bude patřit festivalu **Tanec Praha**, který proběhne ve dnech 3. až 28. 6. Do Prahy se vrací italská umělkyně Silvia Gribaudiová, která tu uvede premiéru svého kusu ***Grand jeté***, v němž se ptá: Kde končí balet? Sedmadvacátého června vystoupí soubor Peeping Tom z Belgie s dvojinscenací *Diptych: The Missing Door and the Lost Room*. Tančí na výtvarně propracované scéně a budete žasnout, jaké jsou v tanci možnosti lidského těla. Další hosté dorazí z Izraele, Irska i odjinud. Hustě je na festivalu zastoupená také česká taneční scéna, která se jeho jménem rozjede po regionech (Jihlava, Hradec Králové, Olomouc a další města). V Praze se festival rozprostře na několik scén, bude se konat například v Divadle Ponec, v Hybernii či Divadle Archa. *(JB)*

NEVER MORE

KRESBA MAREK DOUŠA

BINGE WATCHING je čisté zlo. Člověku je z těch pěti šesti dílů seriálu, zhltnutých jeden po druhém, často jak po pěti dvojkách bílého – má okamžitý pocit přesycení, pak se mu všechno vykouří z hlavy a druhý den ho skolí únava. Přesto: týdenní čekání na nové díly *Lásky a smrti* (HBO) a parádní dystopie *Silo* (Apple TV+) mě naprosto zabíjí. Never more seriálovým feťákům mého typu – vraťte se ke knihám, uličníci!

KATEŘINA KADLECOVÁ

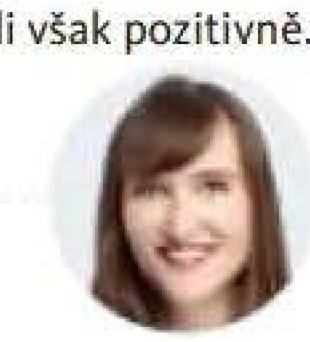
Jakmile se na letošním ročníku **EUROVIZE** objevila švédská zpěvačka Loreen s písničkou *Tattoo*, začaly se na sociálních sítích i jinde objevovat poukazy na to, jakým jiným starším songům se tento popěvek podobá. Padala jména jako *The Winner Takes It All* od ABBA, *Flying Free* od španělských Pont Aeri, *Easy on Me* od Adele, *V plenu* od ukrajinské zpěvačky Miky Newtonové... Hlasy ještě zesílily poté, co Loreen s *Tattoo* vyhrála. V popu se „vypůjčuje" běžně, o tom žádná, ale tahle miniaféra je dalším otazníkem za dotaz, k čemu tahle eurosoutěž s minimálním kulturním dopadem, jíž se účastní třeba i Austrálie nebo Maroko, vlastně je.

VOJTĚCH RYNDA

Ministerstvo kultury si plete politiku s marketingem. V souvislosti s konsolidačním balíčkem se na svém webu chlubí nulovou DPH na knihy i tím, že vstupenky na kulturní akce zůstávají v nižší sazbě DPH. Už ovšem taktně pomlčí, že to ve druhém případě ve skutečnosti znamená o dvě procenta víc, než jaká je aktuální sazba. O zvýšení DPH na uměleckou a autorskou práci, a především o **RŮSTU ODVODŮ OSVČ** ministerstvo raději diplomaticky mlčí. Právě to se přitom kulturního sektoru razantně dotkne, nikoli však pozitivně.

JANA BOHUTÍNSKÁ

NEVER MORE:
Ministerským čachrům s DPH, už o nich máme celý seriál

PŘIPRAVUJÍ **VERONIKA BEDNÁŘOVÁ** (VB), **JANA BOHUTÍNSKÁ** (JB), **MICHAL BYSTROV** (MB), **KLÁRA ČIKAROVÁ** (KČ), **MAREK DOUŠA** (MD), **KRYŠTOF EDER** (KE), **RICHARD ERML** (RE), **MAREK GREGOR** (MG), **KATEŘINA KADLECOVÁ** (KK), **ANTONÍN KOCÁBEK** (AK), **JANA KOMÁNKOVÁ** (JK), **MICHAL KOŘÁN** (MK), **VOJTĚCH RYNDA** (VR), **TEREZA SPÁČILOVÁ** (TS), **ŠIMON ŠAFRÁNEK** (ŠŠ), **JAROSLAV ŠAJTAR** (ŠAJ), **MICHAL ŠANDA** (MŠ), **HONZA ŠKODA** (HŠ), **JAKUB ŠOFAR** (JŠ)

CAUSA

UPLYNULO 100 LET OD SMRTI AMERIČANKY, KTERÁ STÁLA U ZRODU ČESKOSLOVENSKA

CHARLOTTA GARRI

TEXT **HANA BENEŠOVÁ**

„Celý život jsem doma a celá moje radost je zdraví a zdar mých dětí," konstatovala CHARLOTTA GARRIGUE MASARYKOVÁ (20. 11. 1850—13. 5. 1923). Emancipovaná dívka si ale svou budoucnost představovala jinak. Chtěla být klavíristkou. Když se seznámila s Tomášem Masarykem, dlouhé hodiny diskutovali nad esejem Johna Stuarta Milla *Poddanství žen*. Shodli se s autorem díla, že žena je rovnocenná bytost. Stín 19. století však Masaryk nepřekročil. Předpokládal, že ho oduševnělá a vzdělaná Američanka bude oddaně následovat, bude mu oporou. „Žádný muž není úspěšný bez rad moudré ženy," napsal Mill. V případě TGM a jeho manželky to rozhodně platilo.

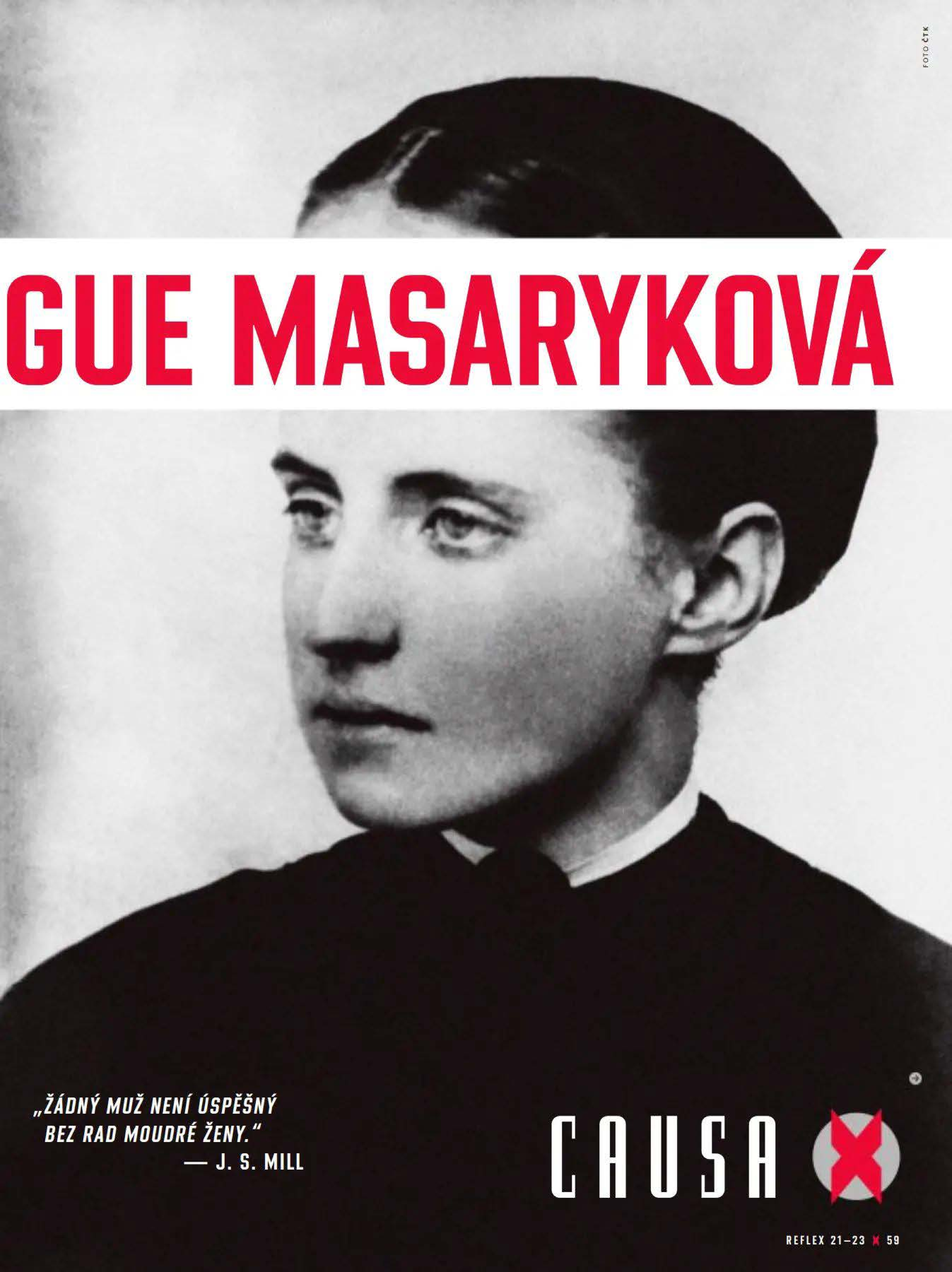
Toužila celý život po přesném poznání; ale tím v ní netrpěl cit. Byla hluboce zbožná; smrt jí byla jako přechodem z jedné světnice do druhé. Po stránce mravní neměla ani zbla toho mravního anarchismu, který je tak rozšířen v Evropě; byla přesná a pevná v politice a otázkách sociálních. Byla naprosto nekompromisní a nikdy nelhala; její pravdivost a nekompromisnost měly veliký výchovný vliv na mne. V Lipsku, v těch společných debatách, jsem poznal její hlubokost. Dělali jsme všechno spolu; celé naše manželství bylo spoluprací – tak popsal Karlu Čapkovi svou manželku první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk. Mravnost, výchova, pravdivost, spolupráce – jsou to uznalá slova, jenže trochu studí jako mramor. Charlotta byla skutečně Masarykovou nejbližší a oddanou spolupracovnicí. Také ale měla srdce a velkou odvahu.

CHARLIE

Pětadvacetiletý Rudolph Garrigue se přistěhoval z Dánska do Spojených států v roce 1847. Během několika měsíců si otevřel knihkupectví a oženil se s Charlottou Lydií Whitingovou, jejíž předek do Nového světa připlul na lodi Mayflower v listopadu 1620. Do tří let se manželům Garriguovým narodily tři dcery. Holčičku, která přišla na svět 20. listopadu 1850 v Brooklynu, pojmenovali po mamince a od kolébky jí říkali Charlie. Na přání babičky ji pokřtil unitářský pastor Frederick Farley.

Do rodiny v následujících letech přibylo dalších osm dětí. Lydia byla příkladná manželka a vzorná matka, Rudolph považoval za svou povinnost rodinu zajistit. Když jeho sklad s knihami lehl popelem, začal pracovat jako komisař na imigračním úřadu v přístavu Castle Garden. Snažil se přistěhovalce uchránit před nevítanou pozorností místních gangů. V březnu 1859 pak udělal další krok v kariéře, spoluzaložil pojišťovnu Germania.

Lydia každý den vstávala a uléhala s modlitbou. Byla upjatá puritánka a k víře vedla i svoje děti. Rudolph se staral o světské záležitosti, aby rodina žila v dostatku. Babička Cecilia vnoučatům často vyprávěla o historii jejich rodu, jež sahala až do desátého století, učila je cizí jazyky, seznamovala s filozofickými směry a zdůrazňovala, že dobrý člověk si nemá stěžovat, ale má myslet na druhé a sebe upozadit. V Brooklynu chodila s Charlie do unitářského kostela, svobodomyslné náboženské společenství jí bylo blízké. Po babiččině smrti hledala Charlie útěchu v knihách a hudbě. V říjnu 1869 začala studo-

GUE MASARYKOVÁ

„ŽÁDNÝ MUŽ NENÍ ÚSPĚŠNÝ BEZ RAD MOUDRÉ ŽENY."
— J. S. MILL

CAUSA X

FOTO ČTK

FOTO ČTK

Tomáš Garrigue Masaryk se nikdy netajil tím, že své manželce vděčí za mnohé

ko... Nevšední jasnost myšlenek, prostota mravů, jemnost chování ve společnosti a praktičnost v každém oboru; k tomu mocný zápal pro umění a vědu a mohutný cit pro dobro a krásno... Já věru pomyslil na to, že bych ji dovedl milovati...," napsal jí. Šestatřicetiletá Zdenka na líčení Charlottiných předností zareagovala prudce, což jí Masaryk vytkl.

„Zevnějškem je krásná," neuniklo také Masarykovi. Dokonce si uvědomil, že ho Charlotta i v lecčems předčí: „Měla výbornou hlavu, lepší než já. Milovala matematiku."

Každý den si povídali, žádné banality však neprobírali, prázdné řeči nepěstovali. Četli spolu Millovo *Poddanství žen*. John Stuart Mill se v knize zabýval nespravedlivým postavením žen, které nemohou rozvíjet svůj intelektuální potenciál, zůstávají upozaděny a jejich myšlenky si přivlastňují muži. Ponechme bez jízlivého komentáře skutečnost, že pokrokový filozof neuvedl jako spoluautorku svou manželku Harriet. Možná usoudil, že její brilantní úvahy jsou vlastně i jeho, nebo mu to rozmluvil nakladatel. V každém případě Charlottě a Tomášovi promlouval z duše.

Dva měsíce utekly jako voda. Charlotta se měla vrátit domů. Na konci července se Tomáš málem utopil, když skočil do řeky pro paní Augustu Göringovou, která uklouzla při vystupování z loďky. Na závěr romantického výletu chtěl Tomáš požádat Charlottu o ruku, místo toho hleděl tváří v tvář smrti. Paní Augustu zachránil, jeho vyvolenou to však nijak neohromilo: „To by udělal každý slušný člověk," prohlásila Charlie. Tomáš ulehl s nachlazením, Charlotta odcestovala do Elgersburgu.

vat na konzervatoři v německém Lipsku, kde bydlela v penziónu rodiny Göringových. Na klavír hrála až dvanáct hodin denně. „Velmi se snaží," zhodnotil její úsilí Ernst Ferdinand Wenzel, jenž dřív učil i Leoše Janáčka. „Udělala pěkné pokroky," uznal náročný profesor – a Charlotta začala cvičit ještě usilovněji. Přílišná snaha se jí však po dvou letech vymstila. Přetěžování vyústilo ve fokální dystonii. Neovladatelné svalové křeče znamenaly konec snu – v koncertním sále bude její místo v hledišti, na pódium může zapomenout, musí se vrátit do Ameriky.

Před postiženou dcerou majitelky penziónu, s níž se Charlie spřátelila, ale nechtěla naříkat na nepřízeň osudu. S Hedvikou Göringovou si slíbily, že si budou psát. Dopisovaly si šest let. Na podzim 1876 Hedvika vylíčila Charlottě, že se v jejich penziónu ubytoval doktor filozofie, zajímavý, sečtělý, impozantní muž, jenž dohlíží na studia Alfreda Schlesingera. Charlotta přemluvila otce, aby jí dovolil odjet na prázdniny do Německa, Hedvika by se tak ráda zdokonalila v angličtině... O cizinci se samozřejmě nezmínila, Rudolph by ji nikam nepustil.

KAŽDÝ SLUŠNÝ ČLOVĚK

„V Lipsku prožil jsem osudovou událost, která se stala rozhodující pro můj celý život, pro můj duchovní vývoj; to byla moje známost s Charlottou Garriguovou," vzpomínal TGM. „Čekal jsem, až přijede. Mnoho jsem o ní slyšel od její přítelkyně Hedviky Göringové, dcery naší domácí," pamatoval si TGM na den, kdy poprvé spatřil Charlottu, 13. června 1877. O týden později zklamal slečnu Zdenku Šemberovou, která stále doufala, že intelektuální přátelství přeroste v manželství a stane se paní Masarykovou. „Ve středu 13. 6. seznal jsem při obědě Miss Charlie Garrigue. Je to Američanka. ... Vídávám ji často, mluvíme o poměrech Nového světa. Je velmi vzdělaná a vážná, zajímá se o všec-

NEJISTÁ BUDOUCNOST

Tomáš Masaryk si byl jistý, že Charlotta je ta pravá. Zasnoubili se na začátku srpna, necelé dva měsíce po svém seznámení. Novinku sdělili v dopise rodičům. Rudolph Garrigue bryskně odpověděl, že nesouhlasí s tím, aby se jeho Charlie provdala za muže bez prostředků, s nímž ji čeká nejistá budoucnost.

Charlotta odjela do Ameriky. Tomáš byl přesvědčený, že za rok, až bude docent, jim její otec dá požehnání. Na cestu věnoval Charlie knihu, romantický příběh, v němž hlavní hrdinka následuje svého muže do cizí země a v objetí si slíbí, že budou společně pracovat...

Masaryk psal své milé každý den. „Říkám Ti, že Tě miluji, drahé

FOTO ULLSTEIN BILD / GETTY IMAGES

Československý prezident TGM s první dámou během voleb v roce 1920

dítě. Mám Tě velmi rád, Charlie, velmi rád." Vyprávěl jí o své práci, přátelích. Charlie se modlila, aby už bylo léto. V únoru zasáhla náhoda, tedy nehoda. Charlotta po pádu z bryčky dočasně ochrnula. Jakmile se to Masaryk dozvěděl, okamžitě se vypravil do Spojených států.

Mladý filozof si získal sympatie Garriguových. První, dobrý dojem však zásadně narušila Masarykova prosba o finanční podporu nebo půjčku. Rudolpha Garrigua taková opovážlivost pohoršila, marně se pokoušel Charlie rozmluvit sňatek i odjezd do rakousko-uherské monarchie. Je to nerozum! Neumí si představit, čeho se vzdává, co vše bude muset obětovat.

Snoubenci si slíbili lásku a věrnost 15. března 1878, Tomáš Masaryk z úcty k Charlottě přijal i její příjmení. O týden později už novomanželé mířili na starý kontinent. Lodní lístek jim koupil Rudolph Garrigue a poskytl jim i peníze do začátků.

Charlotta se ve Vídni necítila dobře, celé dny byla sama ve studentském pokoji. Víc než hmotný nedostatek a nemoci z podvýživy ji deprimovala její podřízenost. Na podzim 1878 do Evropy přicestoval Rudolph Garrigue s dcerami, Charlotta se na sestry a otce těšila, Tomáš si ale uvědomoval, že tchána by rozlítilo a ranilo, kdyby viděl, v jakých nuzných poměrech žijí. Charlie proto musela rodinné setkání oželet.

Na konci března 1879 Masaryk habilitoval se svou prací *Sebevražda jako společenský hromadný jev dneška* a stal se soukromým docentem na vídeňské univerzitě. V květnu téhož roku se Charlottě narodila Alice. Jméno pro dceru vybral novopečený otec podle jedné literární hrdinky. Porod Charlottu vyčerpal. Tomáš Garrigue Masaryk vážně uvažoval, že se odstěhují do Spojených států, tam nemocná a nešťastná Charlie jistě pookřeje, ve svobodné zemi je nebude dusit rakouské šosáctví. „Zde se nám nelíbí, proto se rozhodně připravuji k daleké cestě, navždy – do Ameriky," sdělil Masaryk Zdence Šemberové.

O rok později, v květnu 1880, se narodil Herbert. Charlotta po porodu vážně onemocněla. O kojence a malou Alici se čtyři měsíce starala Charlottina tchyně Terezie a manžel, služebnou si nemohli dovolit. Masaryk ve jménu vyššího poslání hledal únik od reality. V knize Lenky Slívové *Charlotta* se dočteme, co TGM v září 1880 svěřil Zdence: „Není mi v povolání mém nikterak volno, nemoha působit, jak by toho vlast a potřeba vyžadovaly. Zamýšlím proto jít asi na dvě tři léta na studia do ciziny, hlavně do Švýcar a Anglie, bych seznal důkladné prostředky, kterými by náš lid měl být veden. … Půjdu, abych našel pro sebe a pro jiné. Jsem si nyní lépe vědom svých tužeb, a proto neváhám rodinu svoji opustit a učit se. Žena a dítky by byly zatím v Brně nebo jinde…" Místo do ciziny ale odjel i s rodinou načerpat sílu na Moravu. Charlotta v Kloboukách vstoupila do evangelické reformní církve.

Tomáš stále koketoval s myšlenkou, že by se s Charlie a dětmi uchýlil do Spojených států. Byla to Charlotta, kdo byl proti pohodlnému řešení. Připomněla mu, že v Americe by zůstal cizí, byl by jedním z řady. „Tady můžeš něco změnit!" Byla skálou, o kterou se Masaryk mohl opřít, přitom se od porodu potýkala s depresívními stavy.

PŘEKLADATELKA

Jakmile se Charlotta zotavila, začala psát do amerických novin a spřátelila se s Emílií Kassowitzovou a Amálií Oeltzelovou. Pomáhala s překladem Humeova filozofického díla *Zkoumání morálních principů* (jako překladatel je v knize uveden TGM). Na děti odmala mluvila i anglicky, vyprávěla jim pohádky, biblické příběhy, Alici dávala hodiny klavíru a sama se pilně učila česky. V roce 1882 se Masarykovi přestěhovali do Prahy, TGM byl jmenován mimořádným profesorem filozofie na české univerzitě. V Praze se Charlottě líbilo, mezi vzdělanými lidmi, kteří se setkávali v domě Vojty Náprstka, byla ve svém živlu. Stala se členkou prvního českého ženského spolku, Amerického klubu dam, který byl založen právě v domě U Halánků.

Hluboké přátelství navázala s novinářkou a učitelkou Karlou Máchovou. „Nikdy nikomu nelichotila, a přece ji spolupracovníci měli velmi rádi; věděli, že někdy tvrdá slova jsou jí jen ochranou před příliš živým citem a měkkou soustrastí," popsala emancipovanou rodinnou přítelkyni Alice Masaryková.

Po šesti letech odloučení se Charlotta setkala s otcem a sestrami Eleanorou a Esperanzou. Předškoláci Alice a Herbert připravili americkému dědečkovi na nádraží v Lipsku bouřlivé uvítání. Rudolph napomenul nejdřív vnoučata a potom i Charlottu za to, že jejich nevychovanost strpí. Charlotta na děti zdaleka nebyla tak přísná, jak se traduje. Byla zásadová, ale vlídná. Nad nikoho se nepovyšovala, nedovolila například, aby ji služebné oslovovaly milostpaní.

Finanční situace rodiny se v roce 1884 výrazně zlepšila. Před

e15 business breakfast

Budoucnost recyklace

30. 5. 2023

Mlýnec, Novotného lávka 9, Praha 1

Program:

9:00 – 9:10 **ÚVODNÍ SLOVO**
Maciej Romanów, ORLEN Unipetrol

I. BLOK: **PLATFORMA PRO POKROČILÉ VYUŽITÍ ODPADNÍCH ZDROJŮ**

9:10 – 9:20 **Keynote**
Tomáš Herink, ORLEN Unipetrol

9:20 – 10:00 **Panelová diskuze**
Tomáš Herink, ORLEN Unipetrol, Město Litvínov, Ústecký kraj, AVE, FCC Environment

10:00 – 10:20 coffee break

II. BLOK: **REGULACE**

10:20 – 10:30 **Keynote**
Tomáš Tesař, Ministerstvo životního prostředí

10:30 – 11:10 **Panelová diskuze**
Tomáš Tesař, MŽP, EKO-KOM, Svaz chemického průmyslu v ČR, Státní fond životního prostředí

III. BLOK: DOSAŽENÍ CIRKULARITY – POHLED ZÁKAZNÍKA

11:10 – 12:00 **Panelová diskuze**
Remaq, Silon, Clarios

Moderuje: **Nikita Poljakov**, šéfredaktor, e15

Sledujte livestream na e15.cz

ORLEN Unipetrol

Charlotta s manželem a dětmi, 1905

FOTO ČTK

svou dobrovolnou smrtí odkázal Masarykovi přes šedesát tisíc zlatých jeho bývalý student z Vídně. Masaryk mohl splatit dluhy a pronajmout pro rodinu větší byt.

Charlotta získala víc času na práci, s Marií Blažkovou se pustila do překladu Millova *Poddanství žen*. Překlad vyšel v roce 1890 a jeho autorky byly uvedeny pod iniciálami. V polovině září 1886, když vrcholil spor o pravost *Rukopisů*, se Charlottě narodil druhý syn, enfant terrible rodiny. Charlotta měla pochopení pro to, že Jan není studijní typ, zdědil po ní aspoň hudební talent, ale nedostavit se třikrát k maturitě?! To už je příliš! Charlotta však dál omlouvala Janovy prohřešky a nepřestala ho podporovat, ani když pak v Americe jeho nespoutanost přidělala příbuzným vrásky.

HYMNA

TGM svoje potomky zatěžoval vysokými nároky, pro Charlottu byly děti především darem od Boha, věnovala se jim, snažila se rozvíjet jejich nadání. V březnu 1890 přišla na svět Eleonor, ve čtyřech měsících však zemřela. O rok později, v květnu 1891, se Masarykovi radovali z narození Olgy. V září téhož roku se Rudolph Garrigue chystal za Charlie a vnoučaty do Prahy. Nesetkali se. Smrt ho překvapila ve Vídni.

Američanka Charlotta do českého prostředí zapadla, chodila do malostranského Sokola, zamilovala si opery Bedřicha Smetany, znala naše dějiny, četla české autory. Domnívala se však, že hymna *Kde domov můj* nevystihuje národní povahu. „Český národ není tak měkký jako tato píseň. Smetana řekl, že pravou hymnou českého národa je husitská *Ktož jsú boží bojovníci* – i já tak myslím," cituje Charlottu v životopisné knize bohemistka Lenka Slívová.

„Chci žít dobrý život. Chci mít čtyři dobře pracující děti. Chci klid na plnění svých povinností k nim a mělo by se mi to splnit, pokud budeme žít pro slávu Boha, a ne člověka," přála si Charlotta. Klid ale často neměla. Během hilsneriády Masaryk opět zvažoval, jestli se před rozpoutanou štvanicí neukryje do Ameriky. „Jsem proti tomu, jeho poslání je zde, v českém národě," prohlásila Charlotta na jaře 1900.

Její přítelkyně Karla Máchová patřila v roce 1908 s Boženou Zelinkovou a Marií Tůmovou mezi první ženy, které kandidovaly, byť neúspěšně, do českého zemského sněmu. Ani Charlotta nestála stranou, s Františkou Plamínkovou, Františkou Zemínovou a dalšími ženami se zapojila do emancipačního hnutí, působila v Ženském klubu českém. Výrazně ovlivnila Masarykovo smýšlení o postavení žen ve společnosti. Tomáš Garrigue Masaryk se nikdy netajil tím, že své manželce vděčí za mnohé.

V letech 1907 a 1911 Masaryka zvolili do vídeňské Říšské rady.

První světová válka a politika rozdělily Tomáše s Charlottou na několik let. Před Vánoci 1914 odjel Tomáš Garrigue Masaryk s dcerou Olgou za svým posláním do Itálie, Švýcarska a Spojených států. Charlotta nechtěla opustit Alici, Herberta, Jana a taky vnoučata.

Herbert zemřel v březnu 1915 na tyfus. Charlotta u něj byla až do konce.

Výslechy na policii kvůli manželově činnosti ji nezlomily. „Nevím. Nepovím," opakovala Charlotta. Zatčení a uvěznění nejstarší dcery v říjnu 1915 ji však zdrtily. Po osmi měsících Alici z kriminálu propustili až díky mnoha intervencím. Trvalé vypětí si však vybralo svou daň, Charlotta trpěla depresemi, s takzvanou těžkou melancholií byla hospitalizována ve veleslavínském sanatoriu pro duševní a nervové nemoci. Klid na lůžku, balneoterapie a opiáty jí ale úlevu nepřinesly.

Nově zvolený československý prezident svou první dámu navštívil po příjezdu z New Yorku v prosinci 1918. V lednu 1919 československé ženy získaly volební právo. Svou zásluhu na tom nepochybně má i Charlotta Garrigue Masaryková.

V dubnu 1919 se Charlottin stav zlepšil natolik, že ji mohli propustit do domácího prostředí. Oblíbila si sídlo v Lánech. Na začátku května 1923 ji postihla mozková mrtvice, 13. května zemřela. Při posledním rozloučení zazněl husitský chorál, který Charlotta považovala za českou hymnu.

PROSTOR X ČESTMÍRA STRAKATÉHO

Záměr vrátit Česko do formy, kterou si kabinet Petra Fialy vytyčil a jež se neobejde bez úsporných opatření, ekonomka HELENA HORSKÁ a sociolog DAN PROKOP kvitují, jsou ale přesvědčeni, že šetřit se dalo i jinde a více. Přehodnotit hospodaření musí podle kandidáta na generálního ředitele ČT JANA SOUČKA také veřejnoprávní televize, rozpočtu by ulevilo méně kriminálek. Více o tom v rozhovorech na reflex.cz.

@CESTMIRSTRAKATY

15. KVĚTNA 2023

KOALICI HROZÍ BLAMÁŽ, ÚSPORY MUSÍ OBHÁJIT

HELENA HORSKÁ
EKONOMKA, NERV

JAKKOLI BY K NĚKTERÝM konsolidačním opatřením přistoupila Helena Horská coby pravicová ekonomka možná agresivněji, ozdravný plán, který představila vláda, je pro ni milým překvapením. Kvituje zejména větší úspory ve státním rozpočtu. Oproti avizovaným 70 miliardám korun chce kabinet Petra Fialy zredukovat výdaje a zvýšit trochu příjmy v rozsahu 94 miliard v příštím roce, pro ten další jsou jeho záměry ještě ambicióznější. Rozhodující nicméně bude, aby jednotlivé resorty plány dodržely. „Je pak už úlohou ministra a jeho náměstků, aby úspory našli. Ten závazek je dostatečně transparentní, veřejný a je v největším zájmu této vlády mu dostát, protože jinak by to byla blamáž," upozorňuje.

16. KVĚTNA 2023

VLÁDA ŠKRTÁ SLEVY NA STUDENTY A NECHÁ DÍRU ZA PĚT MILIARD

DAN PROKOP
SOCIOLOG, NERV

LIHOVINY JSOU U NÁS jediným druhem alkoholu, který podléhá standardní spotřební dani. Zvyšovat ji proto navrhovala Národní ekonomická rada vlády jen o málo, naopak v rámci ozdravného balíčku víc daňově zatížit tichá vína a pivo. Nestalo se, nešumivá vína byla z výčtu neřestí vyjmuta, což považuje sociolog Dan Prokop za problém, protože: „Když zvedáte spotřební daň na jeden alkohol a toho druhého se dají koupit dva litry za 45 korun, samozřejmě vytváříte motivaci přecházet k nedaněným alkoholům, které jsou ale stejně škodlivé," kritizuje výjimku, kvůli níž stát ročně přijde o čtyři až pět miliard daňových příjmů, které by majoritně získal od výrobců krabicového vína a zahraničních dovozců.

17. KVĚTNA 2023

ČT BY MĚLA TOČIT MÍŇ KRIMINÁLEK, SLEDOVANOST NEROZHODUJE

JAN SOUČEK
ŘEDITEL ČT BRNO

„POD MÝM VEDENÍM by byla veřejnoprávní televize modernější, víc orientovaná na digitální platformy," říká současný šéf brněnského studia a kandidát na generálního ředitele ČT Jan Souček. Pokud by výběrové řízení vyhrál, neotřáslo by Kavčími horami zemětřesení. Ubral by na kriminálkách, což by znamenalo i citelnou úsporu, jeden díl detektivního seriálu totiž vyjde až na pět miliónů korun. Na obrazovky by vrátil více tzv. malých dokumentů a do prime timu zařadil špičkovou zahraniční produkci. V rozpočtu zpravodajství by škrtat nechtěl, nabízí se ale přehodnotit přístup ke zpracování některých témat. Za zbytnou považuje přítomnost reportérů na místě, kde se před šesti hodinami něco stalo.

PROSTOR X SLEDUJTE TAKÉ NA WEBU PROSTORX.CZ

KŘÍŽOVKA

KONFUCIUS, čínský filozof, sociální politik a státník (551–479 př. n. l.): ***Abychom udělali pořádek ve světě, musíme nejdříve udělat pořádek v národě. Abychom udělali pořádek v národě, musíme nejdříve udělat pořádek v rodině, abychom udělali pořádek v rodině, musíme nejdříve rozvíjet svůj osobní život, musíme...*** **(dokončení v tajence)**

POMŮCKA: ANABAS, ARIT, LAMIE, TAEL	ROUBENÉ CHATY	ZÁKEŘNÉ	TA I ONA	SEVERSKÉ JMÉNO	RYBA LEZOUN	X	AROMATICKÁ BYLINA	JMÉNO RAKOUSKÉHO ZPĚVÁKA JÜRGENSE	OCHUCOVAT JÍDLO	MUŽSKÉ JMÉNO 22. 1.	X	STARÉ ČÍNSKÉ PLATIDLO	ARMÁDNÍ TĚLOVÝCHOVNÝ KLUB	ČÍSLO NĚM. ZKR.	LIDOJED	VÝPRAVNÉ BÁSNICTVÍ	ŘVÁT
SVORKA						VÝCHODOČESKÝ ZÁMEK					CISTERNOVÁ LOĎ						
MUŽSKÉ JMÉNO						ZN. ZUBNÍ PASTY / TOMÁŠ DOMÁCKY					MAKETY / OZNAČENÍ CITLIVOSTI FILMU						
1. DÍL TAJENKY														ŽÁDNÉ MNOŽSTVÍ SLOVEN. / EXISTOVAT			
INICIÁLY SPISOVATELE LEWISE			PĚVECKÉ TĚLESO / NEMOCNIČNÍ AUTO					ZLO ANGLICKY / SKLENĚNÁ PERLA					KOLO HOVOR. / TURECKÁ MILOSTNICE				
ANO ANGLICKY				INIC. HER. MANDLOVÉ / OZNAČENÍ MOUKY			TAMTEN / DROBNÝ DOBYTEK					POHYBOVAT / ČÁSTICE HMOTY					
X	PŘÍŠERA Z ŘECKÉ MYTOLOGIE	AUTOMOB. ORIEN. SOUTĚŽE ZKR. / MILENEC				ZÁBLESK / INIC. BÝV. POLITIKA RAŠÍNA					MOTOROVÁ VOZIDLA / OZDOBNÝ NÁHROBEK					BUCLATÝ ČLOVĚK	DRUHY HEDVÁBÍ
SILNÝ PROVAZ					ŠESTEREČNÝ NEROST / POŽIVATINA					STRANA ZKR. / KRYSTALICKÁ BŘIDLICE				SPZ LIBERCE / NÁSOBICÍ ZNAMÉNKO			
PŘÍTEL FRANC.				CHOVÁNÍ / NEČISTOTA V KAPALINĚ					VYZNAVAČ STOICIZMU / STŘ. ODB. UČILIŠTĚ						PRAŽSKÁ VYSOKÁ ŠKOLA ZKR. / SPZ DĚČÍNA		
RODIČKA						2. DÍL TAJENKY / STARÉ ČES. ZÁJMENO											
VÝBĚRY PENĚZ							NÁŘADÍ ANGLICKY					PORÁŽET STROM					
ZÁKLADNÍ MĚŘÍTKO							ENERGETICKÝ OBAL TĚLA					ÚTOKY					

Správné znění tajenky z *Reflexu* č. 16: KAREL ČAPEK: *Ženské slzy jsou nejmocnější vodní energií na světě.*

SUDOKU

			1		3			
	4			2			3	
5			4		9			6
6	8		5		1		4	9
	1						8	
7	3		2		8		6	1
9			8		4			5
	7			5			1	
			3		6			

Lehké

		5						4
	1		2			3		
					9	2	5	
					4	8	9	
9			5		7			6
	4	1	6					
	5	6	1					
		9			6		2	
8						6		

Střední

	8	5						
2	4				1			3
		1	5		6			
	1				3	8		
		8		5		2		
		6	1				9	
			7		5	9		
1			9				3	5
						7	2	

Těžké

Elektrický ID. Buzz je nejnovějším přírůstkem do rodiny užitkových volkswagenů. V plánu jsou i další verze, včetně té s prodlouženým rozvorem.

Samostatné větve

Segment užitkových vozidel u značky Volkswagen zahrnuje širokou škálu vozů pro práci i osobní využití. A díky příspěvku stylového modelu ID. Buzz se pamatuje také na fanoušky elektromobility.

DIVIZE UŽITKOVÉ VOZY německé automobilky Volkswagen má v rámci koncernu prakticky svébytné postavení. Díky zaměření na firemní klientelu se tolik netýká s propadem poptávky. Velká část zájemců se ovšem rekrutuje též z řad běžné populace. V nabídce totiž najdeme jak čistě pracovní modely, tak i osobní varianty například pro početnější rodiny nebo aktivní jedince.

Do první škatulky spadají řady Crafter a Transporter (aktuálně s označením T6.1), přičemž druhá jmenovaná se dělí ještě na několik větví.

Klasický Volkswagen Transporter se skříňovou karosérií doplňují varianty s kabinou a podvozkem určeným pro různé nástavby (třeba v podobě valníku), respektive model Kombi s prosklenou karosérií a sedadly v interiéru. Naopak i v Česku velmi oblíbený Volkswagen Multivan T6.1 je z opačného spektra nabídky. Technický základ má sice velmi podobný, je však zaměřen na velmi komfortní cestování. Nechybějí proto nastavitelná sedadla v posuvných kolejnicích ani luxusní výbava odpovídající prémiovým osobákům. Mezi konci nabídky najdeme Volkswagen Caravelle, který spojuje to nejlepší ze světa užitkových a osobních vozů,

FOTO ARCHIV

AUTA SLAVNÝCH

FOTO McLAREN

LANDO NORRIS McLAREN 765LT SPIDER

Třiadvacetiletý pilot formule 1 se spojil s oddělením McLaren Special Operations (MSO) a podílel se na úpravách modelu 765LT Spider. Neměl to daleko, jeho stáj i automobilka sídlí ve stejném areálu ve Wokingu jihozápadně od Londýna. Anglický pilot se zaměřil hlavně na barevné ztvárnění a implementaci čtyř proužků, které odrážejí jeho startovní číslo v šampionátu. Vůz pohání čtyřlitrový přeplňovaný osmiválec o výkonu 765 koní, celkem tedy vznikne 765 exemplářů.

Přechod od užitkového k osobnímu charakteru se u Volkswagenu Multivan projevuje velkou mírou cestovního komfortu, jemuž pomáhají volitelné tlumiče s proměnnou charakteristikou

Pracant mnoha tváří aneb Volkswagen Transporter (vlevo) a jeho deriváty zastanou spoustu rolí. Nástupce vyvíjený s Fordem se představí již brzy.

Není multivan jako multivan. Následník (vpravo) vychází z techniky osobních volkswagenů, prostorná kabina a schopnost uvézt větší náklad mu však nescházejí.

Kabina bezemisního Volkswagenu ID. Buzz hýří barvami. Středobodem ovládacího rozhraní je centrální displej.

přičemž zapomenout nemůžeme ani na obytnou variantu California, jež nabídne střešní stan i vestavěnou kuchyňku.

Nový Volkswagen Multivan, tentokrát však bez přídomku, již využívá jiné architektury. Stojí totiž na upravené platformě MQB, kterou najdeme také třeba u Volkswagenů Golf či Tiguan. Multivan díky tomu ještě lépe vyhovuje civilnímu využití, což se pozitivně podepisuje pod ještě vyšší cestovní komfort, nižší hmotnost a lepší jízdní vlastnosti.

OSOBNÍ VERZE V ČELE S VOLKSWAGENEM MULTIVAN SI V ČESKU ZÍSKALY OBROVSKOU POPULARITU.

Třetím z pilířů portfolia divize Užitkové vozy je čerstvá novinka ID. Buzz z loňského roku. Ta se od dvou zmíněných řad liší nejen stylovým vzhledem odkazujícím na ikonický Volkswagen T1, ale především čistě elektrickým pohonem o výkonu 150 kW, který bere energii z akumulátoru s využitelnou kapacitou 77 kWh. V případě Volkswagenu ID. Buzz máte přitom na výběr mezi čistě osobní a užitkovou verzí Cargo. Ta místo sedadel v zadní části disponuje nákladovým prostorem o objemu 3,9 m^3, který v případě potřeby můžete vybavit například skříňkami na nářadí.

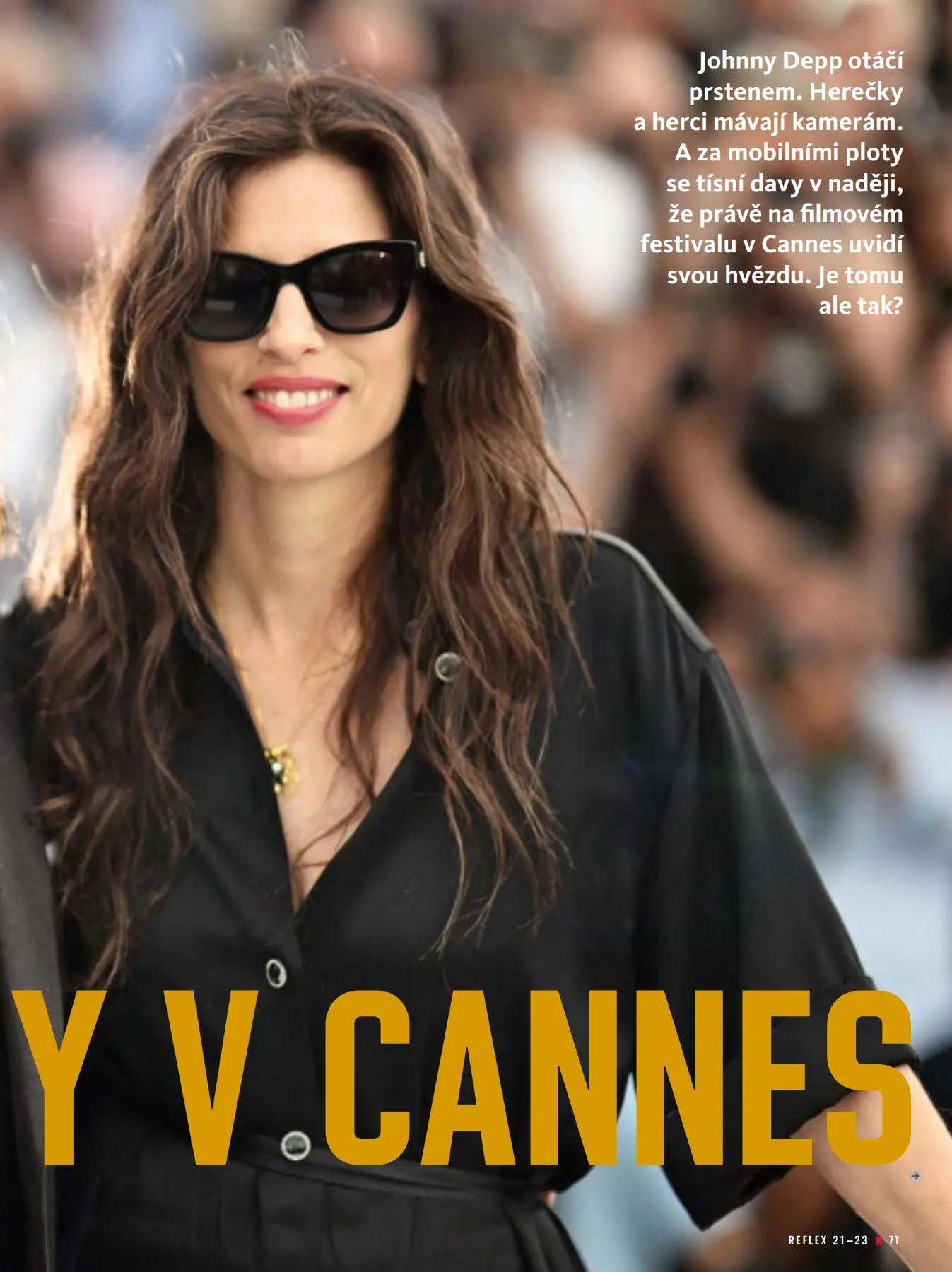
ONDŘEJ ŠÁMAL AUTO TIP

Johnny Depp letos do Cannes přijel hned na zahájení. Hraje krále Ludvíka XV. v dramatu *Jeanne du Barry* režisérky Maïwenn (vpravo).

MEZI HVĚZD

TEXT **ŠIMON ŠAFRÁNEK, CANNES** FOTO **PROFIMEDIA.CZ**

Johnny Depp otáčí prstenem. Herečky a herci mávají kamerám. A za mobilními ploty se tísní davy v naději, že právě na filmovém festivalu v Cannes uvidí svou hvězdu. Je tomu ale tak?

Y V CANNES

Režisér Martin Scorsese (uprostřed) přivezl do Cannes titánský snímek *Killers of the Flower Moon* i s protagonisty Leonardem DiCapriem a Robertem De Nirem

Zdání hvězd zažíváme ve francouzském Cannes na každém kroku. Hvězdy jsou na červeném koberci, na večírcích na soukromých plážích, kde se soundsystémy překřikují jako hejna racků až hluboko do noci. Hvězdy jsou v restauracích, na chodníku. Nejde jenom o fyzickou přítomnost někoho slavného. Hvězdné jsou i výjimečné příběhy na plátnech zdejších kin. Jde o tu jiskru, světlo, záři uprostřed tmy. Málokdo to všechno ztělesňuje víc než Johnny. Johnny Depp.

CHVILKA S DEPPEM

Depp letos do Cannes přijel hned na zahájení. Hraje krále Ludvíka XV. v historickém dramatu *Jeanne du Barry* v režii talentované režisérky Maïwenn. Příběh o chudé dívce, která se stala královou milenkou, ovšem zbytku dvora byla trnem v oku. Pro Deppa jde o první velkou roli po soudních sporech s bývalou ženou Amber Heardovou. Do Cannes přijel vybaven i novou rekordní smlouvou s módním domem Dior v hodnotě 20 miliónů dolarů.

Herec, který nejprve získal obdiv za role v nezávislých filmech, jako je *Mrtvý muž*, *Střihoruký Edward* nebo *Devátá brána*, později slavil světový úspěch v obhroublejších dobrodružstvích, jako *Piráti z Karibiku* nebo *Alenka v říši divů*. Jeho postavy jsou nakonec tak trochu zoufalci, kterým chcete fandit navzdory všem okolnostem.

„Měl jsem hrozný štěstí, nemůžu si stěžovat," šeptá Johnny Depp. Na každé ruce má čtyři prsteny, na některých prstech hned dva. „Ale je tam něco divného, to si jeden musí přiznat." Kapky deště bubnují o plátěnou střechu terasy jednoho z těch velkých hotelů, kde bydlí modelky. „Když si vás lidé najednou začnou všímat, něco se stane. Zasáhlo mě to. Najednou jsem nikam nemohl jít, aniž se na mě dívali. Žiju v tom osmatřicet let. Za prvé je pošetilé si myslet, že kdokoli v tom žije, bude alespoň trošku normální. A aby to bylo horší, já nebyl normální ani předtím."

Jak žijete? „Jak žiju?" No, ano. Jak žijete? „Žiju za okny," říká Johnny Depp. „Žiju za okny aut, za okny vlaků, za okny hotelových pokojů. Za zasranými okny. Jsem v tom od mých třiadvaceti let. A bude mi šedesát."

Další Deppova slova urve troubení řidičů kdesi dole na zemském povrchu. Dav fanoušků asi přerostl únosnou mez, zabraňují dodávkám zboží a přepravě lidí.

SLAVNÍ. A KDO TO IDEALIZUJE

Zatímco v canneském festivalovém paláci přebírají Zlaté palmy za celoživotní přínos kinematografii legendy amerického herectví Michael Douglas a Harrison Ford, o kilometr východněji se jiný filmař účastní festivalu s filmem právě o údělu hvězd. Mexického režiséra Amata Escalanteho mám rád za deset let staré syrové drama *Heli* o životě v kraji, jemuž vládnou drogové gangy. Jeho nejnovější snímek *Lost in the Night* vypráví o mladíkovi, který pátrá po své matce, jež protestovala proti výstavbě dolu do té doby, než zkrátka zmizela. A to zřejmě na pozemku, kde bydlí slavná zpěvačka s uznávaným umělcem… Escalante do filmu obsadil mix neherců a známých osobností: například španělská herecká naděje Ester Expósito má 28 miliónů sledujících na Instagramu. Vidím ji přes dveře, za stěnou duní party. Naše oči se setkají. Nic zvláštního. Jenom protnutí dvou odlišných světů, o kterých si myslím, že existují na stejné úrovni.

„Ahoj," zdraví už Amat Escalante. Kromě artových filmů režíroval i několik epizod mexických *Narcos* pro Netflix. „To bylo poprvé, kdy jsem vydělal nějaké peníze. Chápeš, jako že jsem si mohl dát něco stranou a chvíli z toho žít." V *Narcos* režíroval hvězdy hispánského filmu Michaela Peñu a Diega Lunu. „Byli tam lidi, kteří měli karavan sami pro sebe!" rozkládá rukama v úžasu. „Tehdy mě začaly zajímat celebrity. Jak na tom jsou? A nemyslím to dobře nebo zle. Prostě ten fenomén, že jste slavní a jak si to někdo třeba idealizuje," rozpovídal se Escalante o motivacích k filmu *Lost in the Night*, který se v Cannes promítal mimo hlavní soutěž.

Michael Douglas převzal cenu za celoživotní přínos světové kinematografii: zleva dcera Carys a manželka Catherine Zeta-Jones

ZATLESKAT, ZMIZET A ZNOVA

V letošním boji o Zlatou palmu vyvolalo zatím největší vlny drama Jonathana Glazera *The Zone of Interest* o nacistovi Rudolfu Hössovi, který se staral o efektivitu koncentračního tábora Osvětim. Studené, kruté, přitom precizně vymyšlené a natočené s mistrovskou jistotou. Mně sice připadá, že film emocionálně pracuje především s tím, že divák ví, že všechny ty hrůzy se staly, ale v tomhle názoru zůstávám v menšině.

Podobně se mi vedlo při sledování titánského snímku Martina Scorseseho *Killers of the Flower Moon*. Promítal se v sobotu 20. května večer, na deštivé promenádě Croisette se v té chvíli ukázal režisér Scorsese s protagonisty Leonardem DiCapriem a Robertem De Nirem. Na film se přišli podívat i herečky Cate Blanchettová, Isabelle Huppertová a Salma Hayeková, zpěvák Robbie Williams nebo modelka Naomi Campbellová. Drama vypráví o osudu indiánského kmene Osedžů. Na jejich území v Oklahomě se na začátku 20. století našla ropa. Osedžové pohádkově zbohatli, ale zároveň se stali terčem chamtivých bělochů. David Grann o tom napsal knihu *Krvavé prachy*, která byla Martinu Scorsesemu inspirací. Film začíná nádherně, nález ropy působí euforicky, blyštivě. Zkratkou, jak to jen Scorsese umí, se přesuneme do doby po první světové válce, kdy do kraje přijíždí válečný veterán Ernest (DiCaprio), který má slíbenou práci u strýce Williama Halea (De Niro). Ukáže se, že Hale je především zručný manipulátor, který Ernestovi vsugeruje, aby si vzal jednu z indiánských dívek, aby následně zdědil její pozemky. Skvěle vybraná a syrově zahraná bluesová hudba přidává obrazům na životě, ale 206 minut je prostě 206 minut, usedím to s obtížemi.

Americkou noc pak zakončil soutěžní snímek Todda Haynese *May December*, v němž se herečka Elizabeth (Natalie Portmanová) vydává za předobrazem své nejnovější role: stárnoucí prodavačkou Gracií (Julianne Mooreová), která k pohoršení místní obce kdysi opustila manžela kvůli teenagerovi. A teď Elizabeth sedí vedle Gracie a s podmanivou samozřejmostí napodobuje její gesta a výrazy, čím dál lépe, hlouběji...

A nový Indiana Jones! Zleva režisér James Mangold, Harrison Ford a Mads Mikkelsen

Po filmu zatleskat, rozprchnout se. A zase znova. Ve frontě. Mluvíme různými jazyky, máme odlišné zkušenosti. Ale před tím nadživotně velkým plátnem jsme si podobní, až stejní. A čekáme. Anebo já čekám. Na záblesk světla. Té radosti, kdy se v kině nejenom bojím nebo dojmu, ale začnu se usmívat v úžasu. Je to nakažlivé, a dokud je možnost, hledám dál. Alespoň tady. Protože skutečné hvězdy, ty na noční obloze, vidět nejsou. Prší a prší. Přestat mělo až v půlce festivalu. Až když dopíšu tuhle reportáž.

AŤ JE TO TEN, NEBO TEN, PRAŠTÍME HO KOŠTĚTEM

PŘIPRAVUJE **DAREK MOUŠA**

Vyju si

Byls v lese?
Byl.
A dobrý?
Dobrý, ale moc lidí…
Kolik?
Dva.

Jo, mám trochu fobii z lidí a je to o to horší, že o ní vím a že vím, že mi to ztěžuje práci, protože bych se s nimi někdy měl, chtě nechtě, setkávat, hovořit s nimi a udržovat sociální kontakt.

Nevadí mi setkávat se s nimi na asociálních sítích, protože je mohu prostě vypnout, horší je to s telefonováním, protože jsem se ještě nenaučil vypínat zvonění nebo telefon nezvedat. Je to možná výchovou, možná i pocitem, že třeba někdo potřebuje nutně pomoci a volá ne z plezíru, ale o pomoc.

Vtipné je, že i když telefon zvedám, nebývá ten hovor úplně plynulý, protože zapomínám mluvit.

Ono když jste pár dnů zticha a hovoříte jenom se psem, tahle dovednost se docela rychle vytrácí.

Pes komunikuje nonverbálně a ani já nepotřebuju moc slov na to, abychom si rozuměli.

Ptám se ho: jdem?
Když jdeme ven.
Ptám se ho: jdem?
Když se vracíme domů.
Ptám se ho: jdem?
Když jdeme spát.
A říkám: neser!

Když se zamiluje do fenky, která už dlouho nešla kolem baráku, a on sedí u okna a má žal a vyje a vyje…

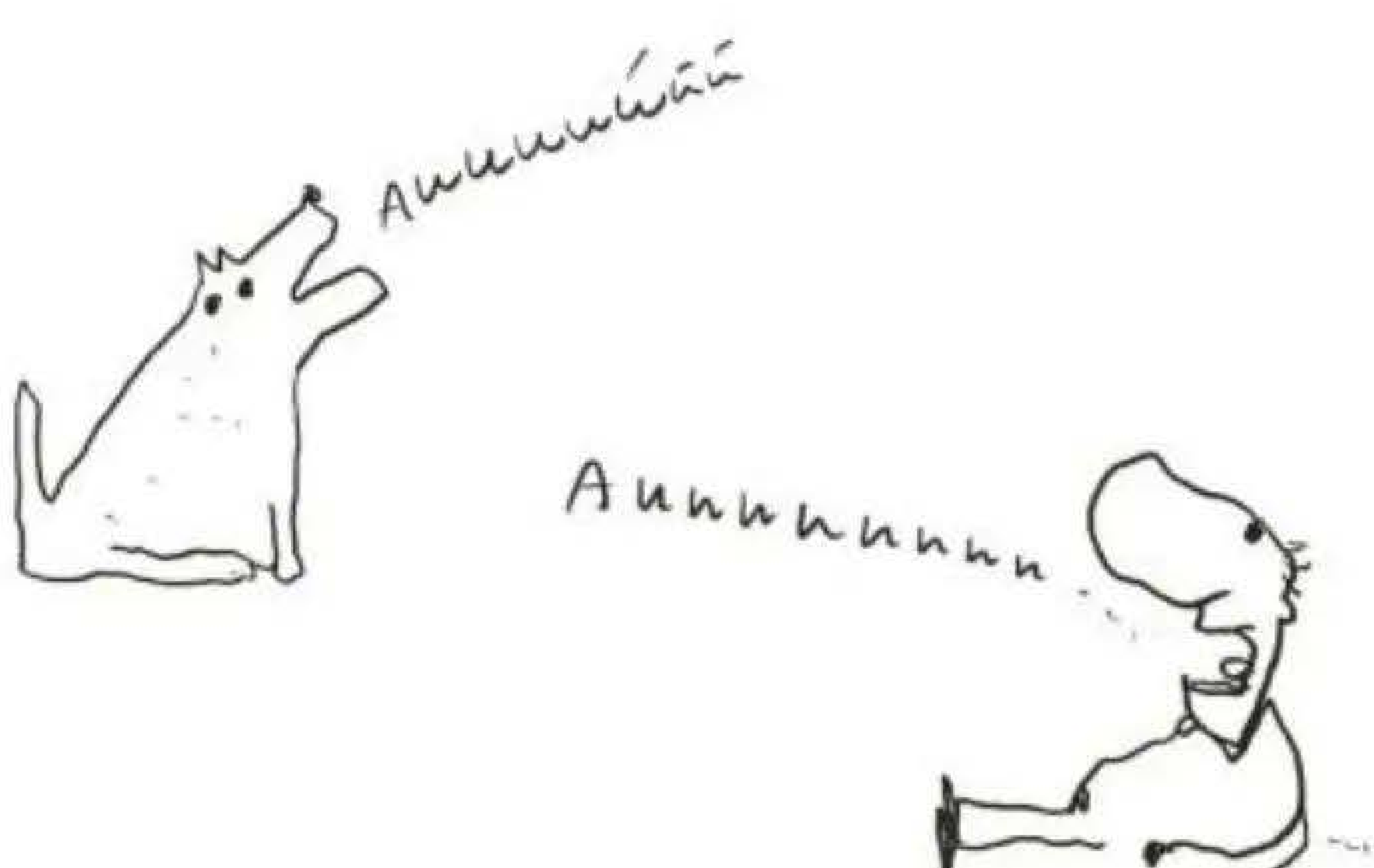
Říkám sice: neser, což může vypadat drsně a neempaticky, ale on dobře ví, že vím, že se trápí, a chápe to. Koukne na mě smutně a vyje dál a já jsem už potichu, protože jsem vyčerpal svůj příděl slov pro tuhle situaci a vyju si sám pro sebe, potichu, jenom uvnitř ve své hlavě a ve svém srdci.

A on potom přijde, lehne si někde blízko, dá mi hlavu do klína a myslí si: neser.

A má pravdu.

A potom se sebereme a jdeme zpátky do lesa a je to dobrý, protože i když potkáme dva lidi, pořád to ještě ujde, neboť za pár týdnů dorazí výletníci, kteří se budou snažit najít svoji samotu a budou mít smůlu, protože lidí je mnoho a lesů málo.

Auuuuuuúúúú!

REFLEX

CS SPOLEČENSKÝ TÝDENÍK
ROČNÍK XXXIV / 21
ČÍSLO VYCHÁZÍ DNE 25. 5. 2023
CENA 55 Kč / PŘEDPLATNÉ 42 Kč
CENA SR 2,50 EUR / PŘEDPLATNÉ SR 2,50 EUR

ADRESA REDAKCE
CZECH NEWS CENTER, KOMUNARDŮ 1584/42, 170 00 PRAHA 7
E-MAIL JMENO.PRIJMENI@REFLEX.CZ
E-MAIL REDAKCE REFLEX@REFLEX.CZ

VEDENÍ REDAKCE
VILIAM BUCHERT ŠÉFREDAKTOR
VÁCLAV FRIEDMANN ŘEDITEL REDAKCE

ASISTENTKA REDAKCE DOUBRAVKA NEKVASILOVÁ

KOMENTÁŘE, POLITIKA, EKONOMIKA
VEDOUCÍ JANA BENDOVÁ
PAVEL PÁRAL, KRYŠTOF PAVELKA, BOHUMIL PEČINKA, KAREL STEIGERWALD

REPORTÉŘI
ADÉLA KNAPOVÁ, LENKA MATOUŠKOVÁ

BYZNYS X
JITKA MENCLOVÁ

KULTURA
VEDOUCÍ VERONIKA BEDNÁŘOVÁ
KATEŘINA KADLECOVÁ, VOJTĚCH RYNDA, TEREZA SPÁČILOVÁ, JAKUB ŠVEJKOVSKÝ

HISTORIE
HANA BENEŠOVÁ

SPOLUPRACOVNÍCI
MICHAL BYSTROV, RICHARD ERML, JEFIM FIŠTEJN, MAREK GREGOR, CYRIL HÖSCHL, JIŘÍ RAK, PETR SOKOL, IVAN STEIGER, MAREK STONIŠ, MARTIN STRAKA, ONDŘEJ SZOLLOS, JAN ŠKODA, JIŘÍ ŠTEFEK, ZDENĚK VACEK, VAŠEK VAŠÁK, TOMÁŠ VLACH

VÝROBA
ŠÉFGRAFIK MICHAL KOŘÁN
VÝTVARNÍCI JAN IGNÁC ŘÍHA, MAREK DOUŠA
FOTOGRAFOVÉ NGUYEN PHUONG THAO, ZBYNĚK PECÁK
GRAFICI MARTIN VÁGNER, BLANKA TURKOVÁ
FOTOPRODUKCE ILONA PROBOŠTOVÁ
KOREKTOŘI JAROSLAV ŠAJTAR, MILADA ČECHOVÁ

REFLEX.CZ
VEDOUCÍ MARTIN BARTKOVSKÝ
OLIVER ADÁMEK, PAVEL POSLUŠNÝ, PETR VAGNER, JAN PŘÍPLATA, MARTIN BRYŠ, FILIP HORÁČEK, JAN STUDNIČKA, KATEŘINA ONDRÁČKOVÁ

PROSTOR X
ČESTMÍR STRAKATÝ
PRODUKCE EVA ALBRECHTOVÁ
eva.albrechtova@cvcenter.cz

MARKETING
ŘEDITEL JAN FISCHER
JANA KRÁLOVIČ, DIANA SENOVÁ

INZERCE
OBCHODNÍ ŘEDITEL – PRINT DAVID ŠAROCH TEL.: 225 977 227
INZERTNÍ PORADCI BARBORA CHROMEČKOVÁ
barbora.chromeckova@cncenter.cz
PŘÍJEM INZERCE MAGDA VOBOŘILOVÁ TEL.: 225977133
CHIEF CUSTOMER OFFICER LIBOR BERKA

VYDAVATEL
CZECH NEWS CENTER A. S.
170 00 PRAHA 7, KOMUNARDŮ 1584/42, IČO: 02346826
MARTINA ŘÍHOVÁ CEO
KAREL ŽALUD COO

ROZŠIŘUJÍ
V ČESKÉ REPUBLICE: SPOLEČNOSTI PNS A.S.
NA SLOVENSKU: MEDIAPRINT-KAPA PRESSEGROSSO, A.S.

PŘEDPLATNÉ
DISTRIBUCI PRO PŘEDPLATITELE V ČR PROVÁDÍ V ZASTOUPENÍ VYDAVATELE ČESKÁ POŠTA S.P.
PŘÍJEM OBJEDNÁVEK, ZMĚN A REKLAMACÍ
tel.: +420 253 253 553, e-mail: predplatne@cncenter.cz
Přímé objednávky a prodej starších čísel na www.ikiosek.cz
V SR: MEDIAPRINT-KAPA PRESSEGROSSO, a.s., STARÁ VAJNORSKÁ 9, P. O. BOX 183, 830 00 BRATISLAVA, INFOLINKA: 0800 188 826
SLOVENSKÁ POŠTA, SPT, NÁM. SLOBODY 27, 810 05 BRATISLAVA
OBJEDNÁVKY PŘIJÍMÁ KAŽDÁ POŠTA A POŠTOVNÍ DORUČOVATEL

TISKNE
SLOVENSKÁ GRAFIA A. S.

MK ČR E 5216 ISSN 0862-6634
NÁKLADY OVĚŘUJE A ZVEŘEJŇUJE ABC ČR, ČLEN MEZINÁRODNÍ FEDERACE ABC

WWW.REFLEX.CZ

SBÍREJTE BODY
HURÁ K VODĚ
CENY OD
49,90
S 8 BODY
yate
HAMAKA
PIKNIKOVÁ DEKA
SKLÁDACÍ SEDÁTKO
SPORTOVNÍ VAK S KAPSOU
NAFUKOVACÍ KARIMATKA
SPORTOVNÍ LAHEV
LÉKÁRNIČKA CESTOVNÍ S NÁPLNÍ
NEPROMOKAVÝ VAK
VŠECHNY PRODUKTY:
albert
STOJÍ ZA TO JÍST LÉPE
Akce platí ve všech prodejnách Albert od 17. 5. do 25. 7. 2023 nebo do vyprodání zásob v jednotlivých prodejnách.
Více informací na: www.albert.cz/hurakvode nebo u informací prodejen.